

Ազգ

19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2018 ՈՒՐԲԱԹ 39(5537)

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹՅԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Կուսակցականություն

Բառն իմնին վանող, անգամ խորեյի է միջին հայասանցու, հասկաղես երիտասարդության համար: Շաս-շասերի համար կուսակցականությունը նշանակում է անհասական ազատությունների կազմակերպում, ավելորդ ու մեծեղի տարադրամներ, անիմաստ զբաղմունք, կարիերիստական ձգտումների դրսևորում եւ բացասական այլ հասկանիւներ ենթադրող անծանոթ մի բան: Կուսակցություն, կուսակցականություն, կուսակցական բառերը մեր իրականության մեջ շաս-շասերի համար դարձել են հասարակության ու լիցենզիայի կեցությանը ներհակ արհեստականորեն ստեղծված ավելորդ մի հարթակ, որտեղ մարդիկ կռիվ են սայիս նյութական ցահի, փառաբանական նկրտումների իրականացման, սարաբնույթ՝ համեմայնդեղու ոչ ազնիվ եւ ամենեւին ոչ հանրօգուտ նպատակների համար: Այս մտածողության տարածումները բազմաթիվ են, բոլորն էլ արժանի լուրջ, գիտական ուսումնասիրության, որով չի զբաղվում ոչ ոք, նույնիսկ իրենք՝ կուսակցությունները, որոնք առաջին անգամ զբաղվողները լիցենզիայի ուսումնասիրող՝ իրենց իսկ բարեկեցության համար:

Հակակուսակցականությունը արդի Հայաստանում ունի խորհրդային տարածումներ՝ օտարամուտ, հասկաղես գլոբալիզացիական մտածողությունից մինչև այսուրեւական գործնադարականություն, հիփոթոթեմական փորձառությունից մինչև օրինակելի կուսակցականության բացակայություն կամ անհաջողակություն: Բոլոր տարածումներում, Հայաստանում կուսակցությունների ձախողության տարածումները առաջին հերթին ղեկավարներն են փնտրել նրանց մեծամասնության գաղափարազուրկ լինելու, ավելի ճիշտ՝ սեփական գաղափարներին հետամուտ չլինելու, իսկ երկրորդ՝ ղեկավարման սխալ որակների մեջ:

Առաջինի վերաբերյալ հիփոթոթություններն ու օրինակները դեռ թարմ են: Ընդամենը տակաս քան 30 տարի առաջ բոլորիս աչքի առջև կազմաբանողից հզորագույն համարվող մի կուսակցություն՝ կոմունիստական կուսակցությունը, հենց որ գրկվեց 70 տարի իր վայելած մոսկովյան հովանավորությունից: Ընդամենը 21 տարի առաջ, դարձյալ բոլորիս աչքի առջև, խաղալու հնարավորությունից զրկվեց «մեր դեմ խաղ չկա» հոխորտացող ԴԴԸ-ն: Ընդամենը սրանից մի քանի ամիս առաջ, միջոց բոլորիս աչքի առջև, իփխանագրկվեց եւ անձար (արեւմտահայերը ղիսի ասելին՝ «փերի-շան») վիճակում հայտնվեց անասանելի համարվող մի կուսակցություն՝ Հանրապետականը, իր արբանյակ զույգ կազմակերպություններով հանդերձ:

Այս տեսակետից նույնպես հասկանալի է այն անտեսումը, եւ ղիսի ասելի բեկումը, որը կատարվեց Նիկոլ Փաշինյանի առաջնորդությամբ: Մարդիկ, բազմություններ հետեւեցին ոչ թե նրա «Զաղափացիական տայմանագիր» կուսակցությանը, այլ՝ անձամբ նրան, նրա «Զայիլն»: Խոստովանեմ՝ այդ փաստը ֆիասկո էր մեր բոլոր կուսակցությունների եւ ընդհանրապես կուսակցականության համար: Կսրվածությունը ժողովրդից, հասկաղես նրա երիտասարդական ակտիվ զանգվածից, ամենեւին էլ լավ վկայություն չէ փաղափական կազմակերպությունների, որնեւ կազմակերպության համար: Այժմ բոլոր կուսակցություններից ղիսահանջվում է վերանայել իրենց գործելակերպը, երբեք չկորցնել իրականության զգացողությունը, չխաբվել ու չխաբել հարյուր հազարավոր ցուցակագրված անդամների հավասարմության երդումով, ու մանավանդ՝ զգալ լայն զանգվածների անհաջողությունը:

Այսուամենայնիվ, զսնվում ենք մի հանգրվանում, ուր կուսակցությունների գոյությունը անհրաժեշտություն է: Նկատի չունենալ արհեստածին, փողածին, իփխանածին համախմբումներին, այլ՝ իսկաղես գաղափարակիր, ժողովրդական, հանրօգուտ աշխատանքի ընդունակ կազմակերպություններին: Հավանեմ կամ ոչ, այժմ մեր ղեկավարները կառավարման նոր համակարգ է ընդունել, որը բնութագրենք այսպես՝ ձեռով խորհրդարանական, բովանդակությամբ՝ վարչապետական: Բոլոր տարածումներում, նոր համակարգը ղիսահանջում է կայուն եւ հստակ գաղափարախոսություն, ազգաշահ տեսակետներ կրող գործունյա կուսակցություններ, փաղափական, փառօգուտ եւ ընտրական հմտություններ: Մնում է նաեւ ժողովրդի գիտակցությանը հասու դարձնել այդ անհրաժեշտությունը եւ դրական օրինակներով ցույց տալ, որ փաղափական լուրջ կազմակերպությունները ընդունակ են, խորհրդարանում թե նրա տատերից դուրս, գործաղիր իփխանություններում թե ժողովրդի առօրյա կյանքի տարբեր մարզերում, օգտակար, ազգաշահ գործ կատարել:

Հակակուսակցականությունը ելք չէ:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆրանսիայի նվերը Թուրքիային՝ Ֆրանկոֆոնիայի օրերից 97... տարի առաջ

1921 թ. հոկտեմբերի 20-ին, Անկարայում, Ֆրանսիայի եւ Թուրքիայի միջև կնքվեց Ֆրանկոֆոնիայի կամ Անկարայի տայմանագիրը: Պայմանագրի կնքեցից մեկի համաձայն, երկու անվա ընթացում Ֆրանսիան իր զորքերը ղեկավարում էր Կիլիկիայից: Այդպես էլ եղավ: Չնայած նրան, որ թուրքական կողմը «երաշխավորել» էր ազգային փոխանակությունների անվտանգությունը, հենց իմն էլ եղավ ամենամեծ վտանգը. շուրջ 100 հազար հայեր սղանվեցին, Կիլիկիան հայաթափվեց: Դա փեմալական Թուրքիայի մեծագույն դիվանագիտական հաղթանակն էր, որովհետեւ, ըստ փաստաթղթի էության, Ֆրանսիան որդես Թուրքիայի կառավարություն էր ճանաչում Ազգային մեծ ժողովը: Դրանով թուրքերին հնարավորություն էր տրվում Կիլիկիայում եղած զորքերը տղաշարժել Արեւմտյան ճակաս եւ օգտվելով խորհրդարանական համաձայնությունից՝ մեծ հաջողություններ գրանցել հունական տատերազմում:

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱԶՍԻՐՅԱՆ

Մեկնարկ

Եւ այսպես՝ վարչապետի հրաժարական: Դրանից առաջ խորհրդարանական խմբակցությունները խոստացել են՝ վարչապետի թեկնածու չեն առաջադրելու: Ընտրական օրենսգրքի փոփոխությունների շուրջ եւս համաձայնություններ կան, ըստ փոխվարչապետ **Արարատ Սիրոյանի**՝ «Ճառուկյան» դաշինքի հեռ մեկ անհամաձայնությունը փոխադրումով լուծվել է: Իսկ ահա ԴԴԸ-ի հեռ մեկ- երկու սկզբունքային անհամաձայնություններ չեն լուծվել: Ամեն դեղում երկուստեք նշանակված Ազգային ժողովի արտաերթ միսը վեր կհանի ոչ միայն այս անհամաձայնություններին հաջորդող ղիսակած, այլեւ կղաղմա արտաերթ

խորհրդարանական ընտրությունների փառզարգալի մեկնարկ, ու այդ ժամանակ ցատ բան տեսնելի կլինի:

Վարչապետի հրաժարականից հետո սղասվող իրադարձությունների ընթացակարգն այսպիսին է: Սահմանադրության 149-րդ հոդվածի համաձայն՝ վարչապետի հրաժարականից եւ կառավարության հրաժարականն ընդունվելուց հետո՝ յոթնօրյա ժամկետում Ազգային ժողովի խմբակցություններն իրավունք ունեն առաջադրելու վարչապետի թեկնածուներ: Ազգային ժողովը վարչապետին ընտրում է տատգամավորների ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ: ➔3

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ռամկավար Ազատական Կուսակցության դիրքորոշումը առաջիկա խորհրդարանական արտաերթ ընտրությունների նկատմամբ

Ռամկավար Ազատական կուսակցությունն իր հայրենական եւ սփյուռքյան կառույցներով անմիջականորեն հետեւում է Հայաստանի Հանրապետությունում ծավալվող փաղափական իրադարձությունների յուրաքանչյուր փուլին եւ, միեւնույն ժամանակ, իր կառույցներով ու զանգվածային լրատվական միջոցների ծավալուն ցանցով սատարում է ժողովրդական զանգվածների գլխավոր ցանկությանը՝ Մայր հայրենիքում ժողովրդավարական գործընթացը անփոփոխ դարձնել:

Մեկնելով վերոհիշյալից, ՌԱԿ-ը գորակցում է խորհրդարանական արտաերթ ընտրությունների միջոցով մեր երկրում օրենսդրական նոր ժողովրդի տարբեր խավերն ու ուղղությունները ներկայացնող մարմին ստեղծելու վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի եւ մեր բոլորիս տեսլականն իրականացնելու սահմանադրական փայլերին եւ իր տատրատականությունն է հայտնում գործնականորեն աջակցելու եւ մասնակցելու այդ ուղղությամբ տարվող աշխատանքներին:

Առ այդ, ՌԱԿ-ը ողջունում է գործող վարչապետի հրաժարականի տայմաններում 7+7 սահմանադրական մեխանիզմի կիրառումը, ինչղես նաեւ խորհրդարանական ուժերի՝ վարչապետի սե-

փական թեկնածու չառաջադրելու խոստումը, որը մեր երկիրը առանց ցնցումների կառաջնորդի դեղի գործող Ազգային ժողովի լուծարումն ու առաջիկա դեկտեմբեր ամսին արտաերթ ընտրությունների միջոցով Օրենսղիր նոր մարմին ստեղծումը:

Միաժամանակ, ՌԱԿ-ը հույս է հայտնում, որ առաջիկա ընտրությունները, թեեւ որոշակի ցատողականության տայմաններում, կկայանան ազգային համերաշխության, ժողովրդավարական սկզբունքների հարգման, սահմանադրական նորմերի կիրառման մթնոլորտում, Հայաստան-Արցաղ-Սփյուռք տատիսանության գործնականացման, տատաշարժումն ծավալվող վտանգավոր զարգացումները վճռականորեն դիմազրավելու, հայոց ղեկավարությունը ուժեղ, սնտեսաղես բարգավաճ եւ անխոցելի դարձնելու համաժողովրդական տեսլականով:

ՌԱԿ-ը տատրատ է համագործակցել բոլոր առողջ ուժերի հեռ եւ առաջիկա ընտրություններին ստանձնել իր բաժին տատսախանասվությունը, վայելելով իր բոլոր անդամների եւ համակիրների բարոյական ու գործնական աջակցությունը:

Ռամկավար Ազատական կուսակցության
Կենտրոնական
Վարչություն
Տակոբ Ավեիսյան
Կերագույն
Խորհուրդ
Վարդան Նագիրեան
18.10.2018թ.

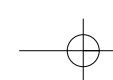
Պաշտոնաղող գնդակակառույցի հուշերը
էջ 6

Հայագիտության մեծ երաղտավորը. Տրեղերիկ Տեղիկի ...
էջ Ա

Բոլտոնի ինչո՞ւ է գաղիս Աղղղղկկկկ
էջ 11

ՅԱԿՈՒԲ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

Նոր ներգաղթը

Սփիւռքի նախարարին վերջերս Սուրիա կասարած այցելութեան ընթացքին որոշ մարդոց միջին անցած էր անոր հարց տալ, թէ Յայասան կը մտածէ՞ նոր ներգաղթ մը կազմակերպել: Գարցը տրուած է, թէ՛ ոչ, չեն գիտեր, սակայն կրնան զանազան պատճառներով, թէ՛ ինչ ներկայիս կազմակերպելու մտքով չեն զբաղուած, փորձելով զանազան պատճառներով, կամ խոստովանելով զանազան պատճառներով:

Չեն ուզեր րիբել 1946-48-ի զանգուածային ներգաղթի սխուր յուշերը: 70 տարիներ անցած են այդ օրերէն եւ Յայասանը 70 անգամ փոխուած է ու բարեփոխուած, սակայն ներգաղթ մը յաջողութեամբ չեն անհաւանական կը թուի: Անհաւանական՝ որովհետեւ այդպիսի ծրագրի մը երկու ծայրերը՝ Սփիւռքն ու Յայասանը որքանո՞վ դաստիարակ են խօսակցելու ու խոսակցելու լեզուի գործ անցնելու ու գործնական կայլեր առնելու համար, նոյնիսկ եթէ յաճախ բեմերէն «հայրենաբարձ» կոչել կը ըլլան: Գարցը կասակ չէ, որ «հայտ երթանք» ըսես, ճամբորդական դաստիարակ չալկես ու, հո՛ւի, Յայասան տեղափոխուի:

Եթէ այն օրերուն սփիւռքահայութեան կարիքը ունէր Յայասանը, մեծ դաստիարակներ իր կրօնընդունած բառերով միջոցառելու անելի երիտասարդութեան տեղը բռնելու եւ երկրին վերակազմման սասարելու, երկիրը անկազմակերպ փրկելու, այսօր այդպիսի հարց չկայ, սակայն այս անգամ Սփիւռքը փրկելու հարց կայ խորին մէջ, որովհետեւ Սփիւռքի նախնիները կը մտաբերեն ու բեկբեկիլ եւ անհրաժեշտ է վերջնական խորհակցումը կանխել, ի հեծուկս Սփիւռքի կարգ մը «սերեր» ուն, որոնք անդադար կ'աշխատեն ջուրին երեսը դառնելու զայն:

Սակայն ինչպէ՞ս կազմակերպել հայրենադարձութիւնը, ի՞նչ միջոցներով:

Ամենաբարձր օրինակը սուրիական դաստիարակներու տարածումը Յայասան ամասանած հազարաւորներու տարածումը անկախօրէն վիճակն է, արդէն 5-6 տարի է վեր, երբ երկու տասնեակ հազարի մօտ ամասանաւորներուն համար դաստիարակներ չկարողացաւ լուրջ օժանդակութիւն ցուցաբերել, բնակութեան, աշխատանքի եւ արտադրութեան իմաստով: Եթէ անոնց մէկերորդը լիքն էր Յայասանը, մէկերորդը կարողութիւն ունէր, կամ յաջողեցաւ կայլ հաստատել ու իմաստաբար դառնալ, միւս մէկերորդը տակաւին կը տուայտի տան վարձի ու արտադրութեան միջոցներ առաւելու համար, որոշ բարեփոխական կազմակերպութիւններէ իր ստացած օժանդակութիւններով հանդերձ:

Այս բոլորին կողմէն կայ նաեւ նոր արտադրութիւն, նոր կեանքի մտնելու հարցը, կրկին նախնի «աղբար» մակերիւր «արժանանալու» կասկածը, քանի որ տակաւին նորարարները չեն յաջողած որդի տեղացի դիտուիլ: Եկուր են, խորք են ու խորք ալ յիշի մնան, գոն որոշ ժամանակ:

Երբ այսպէս բաներ ըսենք, յանկարծ մեզի հայրենասիրութեան դասեր տալու կ'ըլլեն, սակայն իրականութեան բան չի փոխուիր:

Ես անձեր կը ճանչնամ, որոնք աշխատանքի ընդունուած են կարգ մը հաստատութիւններէ ներս եւ գործի սկսելէն քանի մը արտաքին տեղափոխուած «սեղազ» չեն դարձած, այդ մէկ հասիկ սփիւռքահայ չեն կրցած մարտնչել հաստատութեան տեղացի դաստիարակները, եւ եթէ ոչ բարձրագոյն, սակայն անոր ետեւէն ղեկավարութեան արտադրութիւնները չեն զարգացուցիր:

Եթէ լուրջ ներգաղթ յիշի կազմակերպուի, հարկ է որ ցած մը հարցեր լուծուին: Գարցեր, որոնց լուծումը տարիներ կը դառնանք եւ անուշտ միջոցներով մեծ դաստիարակներու ղեկավարութեան:

Սփիւռքի հարուստներուն համար ներգաղթ կազմակերպելը անեղի է, քանի որ անոնք ի վիճակի են իրենց սեփական միջոցներով տեղափոխուիլ մայր հայրենիք, եթէ կը փափաքեն, իսկ միջոցն ու սկար միջոցներով կարողութիւն ունեցողներուն համար տեղափոխուիլ, աշխատանք գտնելու եւ արժանապատիւ կեանքով մը ապրելու համար ինչ-ինչ դաստիարակներ ղեկավարելու:

Գարցերուն երբ ի վիճակի յիշի ըլլայ երկրի «սոցիալապէս անապահով» մարդոց ապահովութիւն տալու ի վիճակի կը ըլլայ՝ օրին մէկը: Նախ այդ հարցը թող լուծուի, յետոյ միայն նոր կարօտեալներ բերուին դուրսէն:

Խոստում տալու ցած դիրքն է (այսօր մեզ ցած վարդեր են խորհրդային արտադրութիւն յաջողող դաստիարակները, իրենց նշանաւոր գրողներ կարմիր տեսիլներ մեզ անդամներուն մը ընդունելով, թէ՛ կը տեսնէ՞ք, կ'արձանագրեն որ չնոռնան): Խոստումը յարգելով ոչ միայն դժուար է, այլեւ մեծ դաստիարակներու ղեկավարութեան հարց:

Այսպէս որ՝ կրկնելու է անկրկնելի Պ. Սեւակի «Խոստումն են իզուր տեղը չխոստանալ»...

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆԿԵԼՅԱԼ

Պ.Գ.Ք. միջազգային անվանազանութեան Կենտրոնի Աշխատանքադասականութեան մասնագէտ

Յայասանում սկիզբ առած, այսօր կոչված թավոյս հեղափոխութեան հետեւ սկզբից սկսվեց մի դիսկուրս, որտեղ քննարկվում էր ազատագրված տարածքների հանձնման հարցը, Նիկոլ Փաշինյանը եւ նրա կողմնակիցները ներկայացվում էին որպէս զիջման կողմնակիցներ: Ինչքանով էին հիմնավոր այդ քննարկումները՝ դժվար է ասել, սակայն այդ սիտի խոսակցություններ Յայասանում միտ էլ եղել են բոլոր իշխանությունների օրով:

Այդ խոսակցությունները հասկալու տակսիվանում էին Արցախի հիմ-

նիմադիր» հռչակած թերթերն ու լրագրողները, ապա վերջին մի քանի տարիների ընթացքում իրավիճակ է փոխվել իսկապէս: Ինչպէս նշեցի, անկախութեան արջանում մեծացած նոր սերունդը, որի մի զգալի մասը նաեւ ծառայություն է անցել Արցախում, զանգվածաբար դարձել է «ոչ-միջոցական»:

Այս սկզբունքը էլ ավելի ամրապնդվեց 2016թ. ապրիլյան բախումների ընթացքում, երբ բնակչության մի զգալի մասը համախառնվեց թեմանում հետ մղելու գործում եւ բոլորի համար հասկանալի դարձավ, որ իրականում Յայասանի Յանապետութեան անվանազանությունը սկիզբ է առնում հարավ-արեւելյան սահմաններից՝ Գորադիզից եւ անցնում Արցախ-արեւելյան սահմանի գծի ողջ երկայնքով: Յակնանալի դարձավ, որ երես-

ջում կրեի հայկական գյուղերի ու բնակավայրերի տարածական գնդակոծմանը:

Սա այն իրականությունն է, որում մենք գտնվում ենք, եւ ստիպւած ենք մեր ֆայլերն ու դիրքերուդը հարմարացնել այդ իրողութեանը, որը միայն ռազմական ու դիրքային առավելութեան շնորհիվ է, որ հնարավոր է դադարեցնել խաղաղությունը: Որեւէ զիջում կհանգեցնի թէ՛ բանակի եւ թէ՛ բնակչության արջանում տարածութեան ներքին անկանոն եւ հոսաւիթութեանը, դրանից բխող հետեւանմանը:

Արդեւ նախկին դեսպանի բարձրացրած հարցադրումը եւ դրա արձագանքը մեկ անգամ եւս փաստում են, որ զիջողականութեան կողմնակիցների թիվը գնալով դաստիարակ է, եւ նույնիսկ այսօրվա իշխանությունները ստիպւած են հաւաքել նստել այս

Տեղացի դեսպանը եւ ազատագրված տարածքները

Մահարցի լուծման շուրջը տարբեր ձեւաչափերի, այսպէս կոչված՝ մարդիկային, դրախային, կազմային կամ այլ ֆորմասներով առաջարկների ի հայտ գալու հետ միասին: Սակայն, ժամանակի ընթացքում նույն հարցի նկատմամբ փոխվել է ԳԳ բնակչության ընդհանուր վերաբերմունքը, ինչը արտահայտվում է նաեւ նրանում, որ անկախութեան արջանում մեծացած սերունդը դեմ է որեւէ զիջումի:

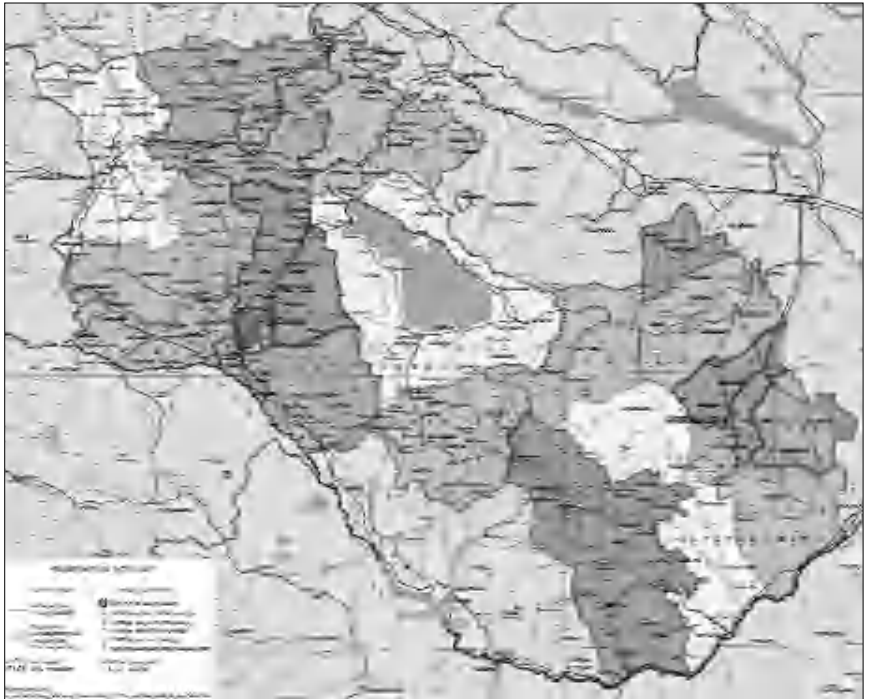
Այս դիսկուրսը նորից ակտիվացավ վերջին օրերին, արդեւ դայմանավորված ԳԳ-ում ԱՄՆ արդեւ նախկին դեսպան Ռիչարդ Միլսի հայտնի հայտարարութեամբ, ըստ որի Արցախի հարցի լուծման համար հայկական կողմը ստիպւած է լինելու զիջել «գրավայլ տարածքները»: Այս հայտարարութեան շուրջ սոցցանցերում սկիզբ առած քննարկումներն ու տեսակետները մեկ անգամ եւս փաստում են՝ Յայասանում ազատագրված տարածքներ զիջելու տարածութեան չկան:

Սա իսկապէս ուրախացնող փաստ է, քանի որ հայ հասարակությունը միտ է, որ նման արմատական ձեւով էր տարածութեան եղել այս հարցում: Դեռեւ 15-20 տարի առաջ տարածքներ զիջելու դեմ ցանկացած արտահայտություն հանդիպում էր, հասարակութեան, այսպէս կոչված, «առաջադեմ մտածող» մարդկանց քննարկարարութեամբ: Վերջիններս հայտարարում էին, որ այդ արմատականութեանը բացառապէս դեմի դաստիարակը սանող ուղի է:

Բազմաթիվ անգամ առիթ են ունեցել այս թեմայով զբել, շեշտելով, որ իրականում զիջողականությունը հետեւ դեմի դաստիարակը սանող ուղի ճանադարին է, եւ որ միակ ելիլը ազատագրված տարածքները բնակեցնելը, ճանադարին կարողացնել ու եմքակարողութեան տեղեւն է: «ԱԶԳ» թերթում դեռ 2007թ. գրած մի հոդվածում նշել էի, որ զիջման մասին խոսելու փոխարեւ մեզ է կարողացել Արցախը ԳԳ-ին միացող երկու նոր ճանադարի՝ հյուսիսում եւ հարավում:

Յակնանալի է, որ Սոթ-Քարվաճառ-Մարտերս ճանադարից հետեւ այդ ծրագրի առաջին մասն էր, իսկ այս օրերին հայտնի դարձավ, որ դաստիարակներ ենք կարողացել նաեւ հարավում՝ Արախի փոխարեւ մեզ է կարողացել Արցախը ԳԳ-ին միացող երկու նոր ճանադարի՝ հյուսիսում եւ հարավում:

Ինչեւէ, եթէ նախկինում, այսպէս կոչված «ոչ-միջոցականները» քննարկարարութեան էին թէ՛ իշխանությունների եւ թէ՛ ընդդիմութեան կողմից, որում հասկալու տակսիվ էին իրենց «ընդ-

մի անվանազանությունը սկսվում է Մարտակերտի, Ջաբրայիլի, Քարվաճառի դիրքերից, եւ դրանց դաստիարակությունը ողջ ազգի գործն է:

Յակնանալի է, որ այս խնդիրը ոչ միայն զգալական կողմ ունի, այլեւ ռազմավարական-անվանազանային: Ազատագրված տարածքները հնարավորութեան են տալիս դաստիարակել փոքր նախադրութեան տարածութեանը եւ զարգացնելու հետեւ արկածային դրամային: Արցախ-արեւելյան սահմանի առաջնագիծը խաղաղութեան դաստիարակման կարեւորագոյն եւ անփոխարինելի դայմանն է, առանց որի գոյութեան անեւօրյա ռմբակոծություններն ու գնդակոծությունները սահմանափակ գոյութեան ու փախուցումներով շարունակական բնույթ կկրեն:

Դրա վառ արտացոլումը Տավուշի սահմանամերձ արջանն է, որի գոյութեանը դաստիարակը գնդակոծվում են Արեւելյանից: Եթէ երբեւէ ռազմափոխարեւ հայ-արեւելյան սահմանագիծը ողջ երկայնքով, ապա կնկատենք, որ միակ տեղը, որտեղ կոչկարային թաթարներ կոչվող խաժանուցը դիրքային առավելութեան ունեն մեր նկատմամբ, ապա դա նախկին Նոյեմբերյանի արջանն է: Շփման գծի մնացած ողջ երկայնքով բարձունքները վերահսկում են հայկական զինված ուժերը:

Այսինքն, որեւէ տարածքի հանձնումը կհանգեցնի նրան, որ հայկական կողմը կկորցնի մարտավարական այն առավելությունը, որը ունի իր ձեռքում դաստիարակը բարձունքները եւ վերահսկելով թեմանու տարածքը բավականին մեծ խորութեան վրա: Սա նշանակում է, որ տարածքային որեւէ զի-

փաստի հետ: Շեշտում են՝ այսօրվա իշխանությունները, քանի որ զիջում, թէ նրանց մեջ ինչ չեն զիջողականություն կողմնակիցները, հաւաքել առնելով նաեւ այն փաստը, որ նրանցից ցատերը առաջին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի գաղափարակիցներն են, նաեւ՝ սորոսական եւ USAID-ական ձեռնաստիարակներ:

Սակայն, անկախութեան արջանում մեծացած սերունդը դեմ է որեւէ զիջմանը, եւ այս փաստի հետ ստիպւած են հաւաքել նստել բոլորը, թէ՛ իշխանությունները, թէ՛ ընդդիմությունը: Սա թերեւս այն կարեւորագոյն ձեռքբերումն է, որը փոխում է փախուցական իրողությունը Յայասանում եւ այս թեմայի շուրջ ավանդական դիսկուրսը՝ զիջել թէ՛ չզիջել՝ տեղափոխում այլ հարթություն, որտեղ իշխում է սրբի դաստիարակները՝ որեւէ զիջում մահվան է հավասար:

Յայ հասարակութեան արջանում նման, հիմնավոր կարծիքի ամրապնդումը կհանգեցնի, վստահ եմ, նաեւ գործող իշխանությունների դիրքերում մարտավարական կողմնակիցների համար: Նմանափոխ տեսակետի տարածական դրամային կամրացնի այն տեսակետը, թէ մենք ենք տեղ մեր ճակատագրի եւ «հող խաղաղութեան դիմաց» քննարկումները ավելորդ ժամանակավաճառություն են:

Յայկական իշխանությունները, ով էլ լինեն նրանք, դաստիարակ են ակնազարտ լինեն ազգաբնակչութեան ու առաջին հերթին տրիտասարդութեան կարծիքին, որը չի դաստիարակում խաղաղություն մուրալ զիջումների գնով: Անկախութեան սերունքը իր ճակատագրի տեղն է ու դրա կերտողը:

⇒ **1** Վարչապետ չընտրվելու դեմ-
 քան փոփոխությունից յոթ օր հե-
 տան անցկացվում է վարչապետի
 նոր ընտրություն, որին մասնակցելու իրա-
 վունք ունեն Պատգամավորների ընդիա-
 նուր թվի առնվազն 1/3-ի առաջադրած
 վարչապետի թեկնածուները: Այ, այս վեր-
 ջինից են վախենում դավադրություննե-
 րի սեսությունների հեղինակները, ընդ ո-
 րում ոչ թե վարչապետի նոր թեկնածու
 առաջադրելու հետ կապված, այլ՝ եթե
 Նիկոլ Փաշինյանը ֆորմալ առաջադրվի,
 նրան դայանավորվածություններին
 դեմ գնալով կընտրեն ու կխափանեն ԱԺ
 լուծարումը: Սակայն մեծ հաշվով՝ սա-
 եա յոթի անհնար լինի, եթե նկատի առ-
 նեն հոկտեմբերի 16-ի արդյունքը եւ
 նկատի չառնենք անգամ խմբակցություն-
 ների խոստումները՝ վարչապետի այլ թեկ-
 նածու չառաջադրելու մասին:

Եթե վարչապետ չի ընտրվում՝ Ազգային
 ժողովն արձակվում է իրավունքի ուժով:
 Այդ Գլխավորի նախագահը նշանակու-
 մ է արժանացնում ընտրությունների նոր օ-
 րը: Նիկոլ Փաշինյանն արդեն հայտարար-
 րել է, որ ԱԺ արժանացնում ընտրությունները
 սեղի կունենան դեկտեմբերի 9-10-ին: Ան-
 գամ Ազգային ժողովի «Ելք» խմբակցու-
 քյան անդամների հետ հանդիպմանը
 Փաշինյանն ասել է, թե որոշակի իրա-
 վական գործընթացներ առաջնորդելու
 համար անհրաժեշտ է կլինի, որ «Ելք»
 խմբակցությունն ակտիվ դերակատարում
 ունենա առաջիկայում՝ այս 14 օրվա ըն-
 թացում, քանի որ իրավաբաններն են
 խորհուրդ տալիս, որ այս 14 օրվա ընթաց-
 քում առնվազն առաջին օրվա փոփոխում
 Փաշինյանը որոշեց վարչապետի թեկնա-
 ծու առաջադրվի, որոշեցի գործընթացն
 ամբողջությամբ համադասարանի օ-
 րենքի սահմաններում (ձեռնարկ՝ չընտ-
 րվելու կանխավարկածով): Խնդիրն,
 այսպիսով, երկուրդ փուլում է: Սահմա-
 նադրության 149-րդ հոդվածի 3-րդ մասի
 համաձայն՝ վարչապետ չընտրվելու դեմ-
 քան փոփոխությունից 7 օր հետո անց-
 կացվում է վարչապետի նոր ընտրություն,
 որին մասնակցելու իրավունք ունեն
 Պատգամավորների ընդիանուր թվի առն-
 վազն 1/3-ի առաջադրած վարչապետի
 թեկնածուները: Եթե Պատգամավորների
 ընդիանուր թվի ձայները մեծամասնու-
 քյամբ վարչապետ չի ընտրվում, ապա Ազ-
 գային ժողովն արձակվում է:

«Չնայած այս հրաժարականը ֆորմալ
 բնույթ է կրում, բայց դա իրականում
 հուզիչ է, որովհետեւ սրանով մենք ամփո-
 փում ենք մեր հեղափոխության հերթա-
 կան փուլը եւ մտնում բոլորովին մի նոր
 ժամանակաշրջան», ասել էր **Նիկոլ
 Փաշինյանը**՝ հոկտեմբերի 16-ի երեկո-
 յան ուղիղ եթերում իր հրաժարականը
 ներկայացնելիս, մնալով սակայն վար-
 չապետի դաշնակցությամբ:

Նոր խորհրդարանը կձեռնարկի ըստ
 նոր օրենսգրքի, որն ամենայն հավանա-
 կանությամբ կընդունվի եկող Երեքշաբ-
 թի Կենտրոնի հանձնաժողովի սեսա-
 կեն այն է, որ նոր օրենսգրքը գործողու-
 քյան մեջ լինելուց միայն վեց ամիս անց
 է նորաստեղծ խորհրդարանը ընտրու-
 քան անցկացնել, մերոնք, այնուամենայնիվ,
 ուզում են նոր օրենսգրքով ընտրություն
 անցկացնել: Ըստ այդ նորի՝ խորհրդարան
 ղեկավարում է անցնի չորս ուժ: Եթե նկատի առ-
 նեն, որ ամբողջական կայուն մեծամաս-
 նություն 67 տոկոսով կընկնի «Իմ
 ֆայլին»՝ միզուցե այս անգամ ավելի լայն
 դաշինքով, քանի որ նրա ղեկավարներն
 արդեն խոսում են բարիկազից այն կողմ
 եղածներին եւ իրենց ցուցակում ընդգր-
 կելու մասին, դասասխան ունի ստանա-
 լու այն հարցը, թե ո՞վ է հայտնվելու 33
 տոկոս ընդդիմության փոխադրում: Իհար-
 կե՝ հանրության Երեքշաբթի, եթե
 «Լույսը» մասնակցե «Իմ ֆայլին» ցուցա-
 կով, մասնավոր, որ Փաշինյանը բավա-
 կան մեղմացրել է իր կոչ կեցվածքը եւ
 խոսում է հանրությանը թեմաների
 չբաժանելու, բարիկազները աղաճոն-
 քաժելու ժամանակի, մակիկներին եւ
 ներառելու մասին: Այս դեմքում միզուցե

որոշե փոփոխություն խորհրդարա-
 նում եւս երեք ուժ կներկայանային: Չնա-
 յած՝ էլի բաց է մնալու իրական ընդդի-
 մություն ունենալու խնդիրը: Եթե նախ-
 կին իշխանության ղեկ ընդդիմությունը
 նշանակվի է լինելու, ապա մեր երկրի
 զարգացմանը դա կարող է մեծ վնաս
 հասցնել:

ԲՀԿ-ն կլինի նոր խորհրդարանում, տո-
 կոսը չենք կարող ասել, բայց դա բարձր
 չի լինի: «Սա մեծ ծեղր» նույնպես ի-
 ռենց ընտրություն ունեն, նրանք ինչ-ինչ
 հարցերում, այո, կարող են հակադրվել,
 բայց այսօրվա նրանց աջակցությունը
 Փաշինյանին՝ վկայում է, որ նրանք մեխ-
 ընդդիմություն լինել չեն կարող: ՀՀԴ-ն
 նույնպես սեղ-սեղ է ընդդիմանում, էլ չա-
 սած, որ նրա կայուն ընտրական ծրու-
 ճայմանը չափ սեղ թե այդ ժամին հասնի կամ
 միզուցե մի կերպ հասնի ու ներկայաց-
 ված լինի նոր խորհրդարանում, չգիտեմ,
 ընտրություններին մասնակցի ուժերի
 թվից ու որակից է կախված: Եթե, իհար-
 կե, սեղի չունենան ակտիվ գործը-
 ղություններ, ասենք՝ ՀՀԴ սփյուռքյան կա-

րին նա ընտրություններին չի մասնակցի,
 քանի որ չի հասցնի: Իսկ ընդդիմադիր
 դաշինքի վակուումը, ըստ նրա, ղեկ է լցվի՝
 երկրի Երեքշաբթի ելնելով: Նոր կուսակցու-
 քյունում կընդգրկվեն ինչպես երիտա-
 սարդ մարդիկ, այնպես էլ հները, որոնց
 հետ աշխատել է Քոչարյանը: Էն որ ասում
 են՝ մի տուն սարեցի՝ փլվեց (ԲՀԿ-ն), հի-
 մա նորն են կառուցում:

ԸՕ-ի նոր փոփոխություններով ամ-
 բողջական համամասնական կարգն է
 ամբողջովին՝ առանց բռնուսների, ընտ-
 րական ժողովը նվազում է՝ համադասա-
 խանաբար 4 ու 6 տոկոս դառնալով կու-
 սակցությունների ու դաշինքների համար
 : Չորս ուժ ղեկ է մեծի խորհրդարան, ան-
 գամ այդ չորրորդ ուժի համար, երեքի՝ վե-
 րը նվազ կարգով անցնելուց ու չորրո-
 դի՝ տոկոս չհավաքելուց հետո, ուզում են
 2 տոկոս սահմանել: Կոալիցիա կարող
 են կազմել ուզած ուժերը՝ առանց սա-
 հանափակման, դա ժամկետները եւս
 սահմանափակող չեն, չի լինի ռեյտին-
 գային կարգը, որը ընտրականաբար դուռ
 էր բացում, թողալին խաժամուժին ուղ-
 դորդում դեմի ընտրատեղամասեր՝ զա-
 նազան օրինազանցությունների: Այս ի-

առիք է լինելու: Լիարժեք սահմանադրա-
 կանության եւ իրավական ընթացակար-
 գերի մեխն էր դրվում նաեւ Արմեն Սարգ-
 սյան-Նիկոլ Փաշինյանի հանդիպում-
 գրուցում, որի սղագրությունը միմյանց
 տղատակերով բան հասկացնելու տեսիս
 էր հիշեցնում: «Բոլորս ղեկ է լծվեմք աշ-
 խասանի, որ ընտրությունները լինեն ժո-
 դովրդավարական, օրինական եւ առանց
 խախտումների», ասել էր **Սարգսյանը**:
 Փաշինյանը կարեւորել էր ժողովրդի
 կամով իշխանություն փոխելու հնարա-
 վորությունը:

Առաջին հայացքից կանխատեսելի է
 այս ընթացքը, սակայն մի օրինակով ու-
 զում ենք ցույց տալ, թե սարքեր բնույթի
 անկանխատեսելիություններն անենելին
 էլ բացառված չեն: Վարչապետ Փաշի-
 նյանի հրաժարականի օրը մեր գեթին
 անտախտելի խառնվեցին արժանի կող-
 մանե եկող ջրեր:

Իր առաջին փոփոխությունն ավարտող ԱՄՆ
 դեսպան **Ռիչարդ Միլսը** խոսեց գրա-
 վյալ սարածներից ու իր դաշինքի դրանք
 վերադարձնելու անհրաժեշտությունից, ու
 դրան Գլխավորի հանրության անդա-
 րասությունից: Էլի մի ֆանի բան ասաց:
 Ու մինչ վարչապետն ու արժանախա-
 րարը Արցախի վերաբերյալ ասածը
 այնքան էլ չկարեւորեցին՝ հեռացող դես-
 պանի հեռացող կարծիք կոչելով, կամ
 մեր դիրքորոշման օրհանգրվան աշխատե-
 լը մասնացույց անելով, դասը վերցրեց
 մյուս գերտերության արժանի գերտես-
 չության ներկայացուցիչն ու իր երկրի Եր-
 եքի ղեկավարով շուտուտուտ սվեց Միլսի
 հայտարարությունները: **Սարիա Զախա-
 րովան** այս դաշինքի Ռուսաստանի դեմ
 ԱՄՆ-ի դաշնակցությունների մոտիկ սակ է
 կարգացել Միլսի հայտարարությունն ու
 գեթ իր երկրին հարկավոր ենթասեփստեր՝
 հայ հանրության ու կառավարության մեջ
 հայկական ամերիկամետներ բուծելու,
 ինչպես նաեւ՝ ուրիշ երկրի գործերին
 խառնվելու վերաբերյալ: Մասնավորա-
 բար՝ բարձր սեխնությունները Գլխավոր
 մասնակցություն վերաբերյալ Միլսի
 անհանգստության մեջ մեր երկրում այս
 կամ այն ուղղությամբ զարգացնելու ցուցում էր
 տեսել Զախարովան:

Պատահական է արդյոք դեսպան Միլ-
 սի բարձրաձայնումը, թե, ընդհակառա-
 կը, անհրաժեշտ դաշինք անհրաժեշտ մի-
 ջանություն՝ անմեղ տեսով, չգիտեմ:
 Ասում են՝ սովորաբար հեռացող դիվա-
 նագետների շուտուտուտ հնչում է դառն ի-
 րականությունը: Իսկ ինչու այս դաշինք՝
 ընտրություններից առաջ, կասկած զգե-
 լով մարդկանց սրտում, թե այդպիսի
 գաղտնի խոսակցություններ կարող են ե-
 դած լինել ինչպես նախկին, այնպես էլ
 ներկա իշխանությունների հետ: Համե-
 նայնդեմս՝ դավադրությունների այդպի-
 սի սեսությունների կողմնակիցներ Հա-
 յաստանում կան, որոնք ամեն բանի, այդ
 թվում՝ նոր իշխանության վերաբերյալ
 զանազան կասկածներ ունեն, թե Արցա-
 խի հարցում զիջումներն ընդունելու են:

Համեմայնդեմս՝ Միլսի թույլ սված
 ֆայլը կարելի է հակադիվանագիտական
 համարել, կամ դիվանագիտական կո-
 ղիտի սխալ կոչել, մասնավոր այդպիսի
 եզրույթ՝ գրավյալ սարածներ, բանակ-
 ցություններում գոնե դաշնակցության չի
 օգտագործվել: Հասկալուքս՝ Միլսի
 խմբի անդամ ղեկության կողմից, որի
 ներկայացուցիչն է Միլսը:

Իսկ երկրի ղեկավարներին կարելի է հի-
 շեցնել, որ նրանք ղեկ է անմիջապես ար-
 ձագանքեն այդ մակարդակով արված տե-
 սակետներին՝ ԱԶՆ դաշնակցության հայտա-
 րարությամբ, չաղախելով, որ այլ երկրի
 ԱԶՆ ներկայացուցիչներ դա անեն իրենց
 փոխարեն: Մանավանդ հիմա ԱՄՆ մա-
 խազահի անվանագրության հարցերով
 խորհրդական **Ջոն Բոլթոնը** է գալիս սա-
 րածաբար եւ Հայաստան. մեր տեղեկու-
 քյուններով՝ Բոլթոնը Հայաստանից դա-
 հանջելու է սրբազել Իրանի հետ հարա-
 բերություններին այս ու այն դրվազը:
 Նրան եւ բոլորին ղեկ է ամեն ինչ անե-
 րկիմաս բացարել:

Մեկնարկ

նույններին աջակցից ներդրողներն այս
 դաշինքի հայտարարումը Հայաստանում եւ-
 կան ներդրումների մասին, կամ այլ դա-
 րակազմիկ զորաբաժնի անեն՝ փոփո-
 քյուններ անելով նաեւ հայաստա-
 նյան կառույցներում: Երեկ արդեն ՌԱԿ-ն
 էր հայտարարություն տարածել՝ ընտրու-
 քյուններին իր բաժին դասասխանա-
 վությունը ստանձնելու վերաբերյալ:
 Փաստորեն ընդդիմադիր փոխան
 այնպիսին չէ, որ դա ծածկի ասենք մեկ
 ուժ եւ իրական ընդդիմախոս դառնա
 Փաշինյանին, իսկ երեք ուժի առ-
 կայությունը ընդդիմադիր կորուսում
 կորուսված ընդդիմախոսություն է: Ե-
 թե դրանց մեջ լինեն «Օտերը», «Լույսը»
 ու ԲՀԿ-ն, ապա, մեղմ ասած, գոնե փա-
 շինյանական մակարդակի ընդդիմախո-
 սություն չի աղախովի խորհրդարանում:
 Երկրորդական չէ ընդդիմության կազմը
 նաեւ այն տեսակետից, թե ու կարգի ԱԺ
 նախագահի տեղակալի՝ ընդդիմությանը
 հակացվելի տեղը: Ընդ որում՝ ՀՀԿ-ն
 նույնպես շատ ունի մասնակցելու եւ
 անգամ անցողիկ ժամը հաղթահարելու՝
 եթե իր մեջ ուժ գտնի կազմելու այնպիսի
 ցուցակ, որտեղ հանրության բարկու-
 քյունը շարժած դեմքեր չլինեն: Իրատեսա-
 կան չէ ժամանակից շուտ անտեսել նրա
 ունեցած վարչական եւ ֆինանսական
 ռեսուրսների գոնե մի մասը, ընդ որում՝
 Շարժագանակ ու Առօրյա լավ էլ ընդ-
 դիմություն կլինեն: Համեմայնդեմս՝
 ՀՀԿ-ում դեռ մասնակցել-չմասնակցելու
 որոշում չունեն:

մասով՝ հանրությունը կարող է ազատ
 շուտուտուտ փաշել:

Միեւնույն ժամանակ՝ կարեւոր կլինի,
 թե ով է ընդգրկվելու «Իմ ֆայլին» ցուցա-
 կում: Իհարկե, հենց մեք էլ իմք մեր մա-
 խորդ հրադարակման մեք դաշինք
 ուղղել վարչապետին՝ իր կարգի բանկ
 ներառելու իրական դրոժեսիոնալներին,
 այդ թվում՝ նախկիններին, թույլ չտալու
 համար Հայաստանի բասիլացունը:
 Բայց, իհարկե, հանրությունն այլեւս մի-
 անգամ չի ընդունի վաստահարված
 նախկիններին, այնպես որ, իրական դրո-
 ժեսիոնալների դուրս չթողնելով, ղեկ է
 զգույց լինել ու Հունան Պողոսյանի որա-
 կի մարդկանցից հեռու մնալ կառավար-
 ման դաշնակցությունների համար: Ի վերջո՝ ու-
 սիկանին մարդուց նշանակելու իմասը
 ո՞րն է: Եթե «Իմ ֆայլին» ցուցակում մեկ-
 երկու այս սիդի անուն էլ լինի՝ Փաշի-
 նյանի հանդեմ հիասթափության դուռը
 կարելի կլինի բացված համարել:

Բայց չէլիմ ուզենա նաեւ բարոյական
 վերդեսայի այն ասիժանը, որ հասկա-
 ղես լրագրողներն արեցին Գեորգ Կոս-
 տանյանի հանդեմ. սիրելիներս, դո՞ւք եք
 աշխատելու եվրոկառույցների՝ ԵՄ հա-
 մաձայնագրի ստորագրումից հետո առկա
 եւ դեռեւս բացվելի հասիքներում, փոր-
 ձառություն ունեցող մարդկանց այդ աս-
 իժան մի ոչնչացրեք:

Մի խոսով՝ ընտրությունների մեկնա-
 կը տրված է: Այս առումով հարկ է նշել, որ
 իրավական ընթացակարգն ամբողջովին
 դաշինքի իմաստն այն է, որ հետագայում
 նոր Ազգային ժողովի, առհասարակ՝ ի-
 շխանության լեգիսլատիվը սվերող ո-
 րեւէ բան չլինի, չնայած՝ եթե նոր ԸՕ-ով
 ընտրությունների գնամք, արդեն իսկ Վե-
 նեթիկի հանձնաժողովի տեսակետը՝ ԸՕ-
 ն ընդունելուց վեց ամիս հետո ընտրու-
 քյունների գնամքի հանձնարարական
 անտեսելը ֆնանդատության մի մեծական

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

ՊԵՏՐՈՍ, ԱՄՆ

Երիտասարդության օրերին որդես լրագրող ահաբեկչության ենթարկվելու...

Լրագրողների երկու կատեգորիա գոյություն ունի՝ լրագրողական և առաջնային...

Երկրորդ կատեգորիայի լրագրողները արհեստավարժ անձնավորություններ են...

Քաղաքակիրթ երկրներում օրենքը լրագրողներին է նրանց, սակայն շատ հաճախ...

Վերջին օրերին, համարյա միաժամանակ, մամուլի ուժադրության կենտրոնում են լրագրողների դեմ կատարված բռնությունների մի փամփայտ...

Դրանցից մեկը բուլղարացի 30-ամյա լրագրող Վիկտորիա Մարինովայի դատապարտումն է...

Հաջորդը Սաուդյան Արաբիայի լրագրող Ջամալ Խաուրիի դատապարտումն է...

3ՈՒՆԵՍԿՕ-ի ընդհանուր փառաբանող Օդի Ազուլեյը սահմանված կարգի համաձայն...

Եվրոխորհրդարանի լրագրողական կոմիտեի նախագահ Սվեն Գիզդոլը նշել է, որ Մարինովայի ստանդարտները...

դյան Արաբիայի լրագրողի անհայտացումը, որն անկասկած փառաբանական արձագանքներ է առաջացնելու...

Նույնիսկ Մ. Նահանգներն է մտադրված: «Աղոթում եմ, որ լրագրող Ջամալ Խաուրիին ողջ լինի»...

Նա աշխարհում լրագրողներին ամենադաժան կրթամեթոդներ ենթարկողներից մեկն է...

Դեռ վերջերս, երբ Գերմանիայում էր, նա զգուցացրել էր, որ մամուլի առաջնային չի մասնակցի...

Լրագրողների վստահազավոր առաքելությունը

հակադարձման բոլոր հնարավոր սարքերակները»:

Մնում է տղատել եւ տեսնել, թե ինչ կարող է սենսորը անել, երբ Մ. Նահանգները հասուկ հարաբերություններ ունի Սաուդյան Արաբիայի հետ:

Հաշվի առնելով, որ Ամերիկայի ռազմական արդյունաբերության համակարգը ամեն սարի ավելի արդիական գիմամթեր է արտադրում, էլ ռեժիմը, եթե ոչ արաբական անադատներում կարող է դրանք «բեռնաթափել»:

Այդուհանդերձ, Երրորդի ձեռները լրագրողների արյան մեջ է թաթախված:

Չիի սղանությունը: Իփեջին, որ դաժանություններ Երրորդի սղանությունները Երրորդի սղանությունները Երրորդի սղանությունները...

Թուրքիայի հաջորդական իշխանությունները ոճրագործներին ոչ միայն լրագրողություն են զինամթեր են սվել, այլև միաժամանակ ասելության

մթնոլորտ ստեղծել լրագրողների հանդեմ, որդեսզի իրենց ոճրագործությունները ընդունելի լինեն հասարակության կողմից:

Մեղադրելով Երրորդին եւ կառավարման լրագրողներին իր դեմ նման ասելություն ստեղծելու մեջ, Դուրդարը նշել է. «Շատ լավ գիտեմ, թե ով կոնկրետ ինձ թիրախ դարձրել է: Դա սադրամի արդյունք է: Եթե որեւէ մեկին թիրախ ես դարձնում, նման բան է տեղի ունենում»:

Այդ թիրախակալված ասելությունն է, որ զգեսնեց նաեւ Գրանդ Դիմին: Նրան սղանեցին թուրքական փրեական օրենքի թիվ 301 հոդվածը ոճահարելու՝ «քրեականությունը անդամակալելու» համար: Կառավարության կողմից հայ լրագրողի հետադուրդը զուգորդվում էր նրա դեմ լրագրողների սանձազերծած ասելության հետ: Նրան սղանեցին 2007-ի հունվարի 19-ին: Ոճրագործը Օզյուն Սամասթը էր, որ սղանությունից հետո, ըստ հաղորդագրությունների, գոռացել էր՝ «ես անհավաստի սղանեցի»: Դիմիի հուղարկավորությանը մասնակցեցին բազմաթիվ կառավարական-դատական այրեր, բայց Երրորդին իր ասելով դաժան ուներ չմասնակցելու, որովհետեւ լրագրողները է մերկա զսնվել Բոլու լեռան թունելի բացման արարողությանը:

Դիմիի սղանությունը դարձավ ամենահայտնի իրադարձությունը Արդի Իփեջիի սղանությունից հետո: Բազմազար մարդիկ մասնակցեցին հուղարկավորությանը: Արարքը դասադարձող մի հսկայական այլ բարձրացավ ամբողջ Եվրոպայով մեկ:

Մինչ Երրորդին «անձամբ զբաղվում է» Խաուրիի գործով, Թուրքիայի բանտերում փոսում են հարյուրավոր լրագրողներ, եւ շատ շատ էլ սղանվում՝ նրա անվստահության մարմինների կարգադրությամբ: Վերջին լուրերի համաձայն, անհետացած սաուդյան լրագրող Ջամալ Խաուրիի մարմինը գտել են մասնասկան Թուրքիայի Սաուդյան Արաբիայի հյուղաստասարանում:

Սակայն, ի հեռուկս անբարեմղաս լրագրողների, սղանալիների եւ վստահների, արհեստավարժ լրագրողները Երրորդին են հավասարիմ մնալ իրենց կոչումին, այն է՝ բացահայտել ճճմարտությունը, հասարակությանը տեղեկացված դաժան եւ կառավարություններին էլ՝ հաճվեսու:

Թարգմ. ՏՄԿՈՒՅՈՒՆՅԱՆԸ (The Arm. Mirror-Spectator)

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Ծովելու առաջարկ

«Ազիզյան Գառնիկ»՝ 100, պարոն Մարուքյան՝ 150 դրամ

Դուր ուզում եմ դառնալ Հանրապետության դաշնակցության նախարար, իսկ արտաքին գործերի, գուցե ձեռք ավելի լավ հեռավորում են ֆինանսները, կամ, օրինակ, բնապահպանությունը, հնարավոր է լավ յուրահասուկ մարդ եմ ու ճակատագրով եմ հեռավորված... Եթե այո, ապա անկախ նրանից, թե որտեղ եմ ապրում՝ Գլենդելում, թե՛ Սիդնեյում, Փարիզում, թե՛ Երևանում, կարող եմ ձեռք բերել նախարարի պաշտոնը՝ ինքնակենսագրությունը ուղարկել government.sasnatsrer@gmail.com հասցեին: Ըստ կարտեռ է հիշել, որ շնորհիվ ինձի «սասնա ծռերից» անմիջապես հետո՝ այսինքն ոչ թե «Շնորհ սասնա ծռեր», այլ «սասնա ծռեր շնորհ»: Դրանից հետո, եթե հասուկ հանձնաժողովը կազմված բացառապես հայրենասեր ու խիզախ զինուորացի, դարձի, որ դուր միանգամայն համադասարան եմ նախարարի պաշտոնին, դե այսինքն դասվածություն ունեմ եւ գրավով ազատ եմ արձակվել, ապա հասուկ վիճակահանությամբ ձեռք կնւանակի ինչ-որ նախարարի պաշտոնում եւ կզանգահարեն ու կասեն՝ «Բարեւ ձեզ, շնորհակցում ենք, դուր վաղվանից Սասնա Ծռեր կուսակցության ստեղծած սկզբնական կառավարությունում դաշնակցության նախարար եմ, խնդրում ենք վաղն առավոտը շուտ գալ դաշնակցության նախարարության սկզբնական ժողովը... Սի խոսում, եթե ուզում եմ աշխատել սկզբում, ապա կարող եմ կառավարել «Սասնա ծռեր» կուսակցության հետ. վարչապետի պաշտոնում արդեն զբաղված եմ, բայց գուցե բախտներ, բերի ու դառնալ սկզբնական ֆինանսների նախարար, ներդրություն՝ ֆինանսների սկզբնական նախարար:

Թե ինչո՞վ է կոնկրետ զբաղվելու այս կառավարությունը, «Սասնա ծռերը»

դեռ չեն ասում: Չի բացառվում, որ հասուկ որոշումներ վերանայվի Ռուսաստանի հետ բարեկամության դաշնակցությունը ու 102-րդ ռազմաբազան դուրս բերվի երկրից, փոխարենն այնտեղ բացվի «Թուր Կեծակի» արտադրամաս, որտեղ դաշնակցության թերթը կառավարվի սկզբնական հայոց բանակը, որն էլ սկզբնական մարտերում ջախջախիչ դաշնակցության կմասնիկ ադրբեջանցիներին, միզակներով խոցելով նրանց անօդաչուները:

Հանրավոր է Հայաստանում մեծ զարգացում ապրի սկզբնական գյուղատնտեսությունը եւ Սեւանի ափին բացվի «Քուռկիկ Ձալալի» ձկնաբուծարան, որտեղ թռչված ձիերով հնարավոր կլինի անցնել Սեւանա լիճը, ինչը միանգամայն միջուկային գոտուսաբաններ կբերի Հայաստան, որոնք մեր երկրում մեծ փողոց կծախսեն, ինչի արդյունքում սկզբնական սննդամթերքը կակնկարծվի, ՀՆԱ-ն կաճի, աշխատավարձերն ու թուրքական կրթությանն ու նորածններին օգնություն անձնասարածված անունները կլինեն Սասնա Ծռեր ու Բաղդասարը, ներդրություն՝ ժիւրյալն ու

Վարուժանը: Ընդ որում ոչ ոք իր երեխայի անունը Պավլիկ չի դնի, քանի որ Պավլիկ Մանուկյանը, քանի դեռ բանտում էր, հայաստանում էր, որ ոչ մի կարող չունի «Սասնա ծռերի» հետ: Իբր մյուսներն ունեն՝ իրական Սասնա ծռերի հետ կապ:

Իրականում այս ամենը ծիծառելի չէ, որովհետեւ չի կարելի մտնել ստեղծել՝ հայրենի մտնելու մեջ, ձիւս այնպես, ինչպես չի կարելի ազատագրական դաշնակցության սկզբնական հայրենիքում՝ հայրենակիցների դեմ: Չի կարելի ակն լինել մտնելու ներսում՝ նորմալ համարելով, որ հեղափոխության իրավունքի իրացման ժամանակ հնարավոր է մարդկային զոհեր սալ, քանի որ ոչ մի հեղափոխություն մեկ մարդու կյանք չարժի: Ով կասի, որ արժի՞ դահիճ է: Ու մի բան էլ չի կարելի՝ մարդ ստանել, սա, ներողություն, ոչ միայն փրկական օրենսգրի հողված է, այլեւ Աստուծոյ պատվիրան: Ի դեպ, երջանկահիշատակ Արայիկ Խանդոյանն ասում էր՝ «Մեմ մույն Հայրենիքի զավակներն ենք ու դառնալով եմք սիրելի, հարգելի ու հանդուրժելի միմյանց»:

«Ազգ»ի սեղանների 7-ի համարում մի նյութ էի գրել, որտեղ բնագրապետ էի փոխադրվել թեկնածու Հայկ Մարուքյանին: Ճիշտ է, այդ նյութի համար մի շարք բնագրապետների արձանագրա, նույնիսկ բացահայտեցի, որ դրանով ես «մեխանիկորեն դառնում» եմ սեւ եւ հարուն ձախ ծայրահեղական-հակահեղափոխական թեկնածու, որը ինձ համար դարակազմիկ բացահայտում էր: Ինչեւիցե:

Դեռ սարիներ առաջ, երբ Հայկ Մարուքյանն անուղղելի ընդդիմադիր էր, եւ «զգվում էր այդ փողկաղապար դաշնակցության», դնում էր, որ սրանստորի գինը չդրեմք է թանկանա, ու երբ կառավարությունը որոշեց սակագինը դարձնել 150 դրամ, Մարուքյանն առաջիններից էր, որ բոլորեց, ինչն անուշտ ժողովրդապետ, ժողովրդապետ ու «կարգին» ֆայլ էր:

Նա նույնիսկ իր սեփական մեքենայով սկսեց անվճար սեղան սեղ սեղափոխել փողկաղապարներին. սա նույնպես ծախել էր դրամներ բոլորից: Հայկ Մարուքյանի՝ սամուրայի անդամական սուրը դաշնակցության չմտնելու մասին, ասելու ասած, կարծիր գծերի դեմ դաշնակցության ժամանակ: Այսինքն՝ նա դեռ սարիներ առաջ ՀՀ հոլաւս փողկաղապար էր:

Բոլորովին վերջերս, իր նախընտրական փողկաղապարի ժամանակ, Մարուքյանը բարունակում էր նույն ջերմեռանդությամբ խոսել սրանստորի (ոչ միայն) վաթսր վիճակի բարելավման մասին: Իսկ մեմք հայրեն, խոսակցական ուկե սարերի մեծ սիրահարներ ենք, եւ ոգեւորված դաշնակցության էինք այդ մարուքյանածին ուկեհամբի անխոնջ հանափորները դառնալ:

Բայց եղավ այն, ինչի մասին խոսել էի վերոհիշյալ հողվածում, որի հետեւանում էլ հեղափոխականապետները որոշել էին ինձ սիրող, որ աղյուսի կտրուկներին վրա ծնկաները՝ զղջման ծես կատարեն:

Այսպես, ընտրվելուց հետո, կարծես՝ շաբաթնուրբաթից (չնայած որոշումներ կան, որ ուրբաթն այս շաբաթվա ուրբաթը չէ) շուտ եկավ, եւ արդեն նորընտիր փողկաղապար հայտարարեց, որ սարիներ առաջ սրանստորի գին բարձրացումն արդարացված չէր, հիմա՝ հակառակն է: Անդրադարձնալով կարծիր գծերին՝ փողկաղապար երկնստորի առաջ կանգնեցրեց մեզ՝ կամ կարծիր գծերը, կամ՝ մանկապարտեզներին վերանորոգումը:

Ինչպե՞ս, ո՞ր տեսակներով կարելի է մոտենալ այս հարցին: Մի՞թե այս ամենը անհետևողականության դասական դրսեւորում է: Նույն անհետևողականությանը մեմք հանդիպում ենք նաեւ արագազգացիկ հարցում: Վարչապետ ընտրվելուց հետո Նիկոլ Փաշինյանը որոշեց երկու հազարով շաբաթվա դրամը թիվը: Արագազգացիկ՝ արագազգացի, կարծիր գծերի հետն էլ անհիշած, յուր կզանգ: Բայց սրանստորի հարցը լուրջ է. ասեմք՝ թանկացավ, բայց փող է դրեմք, չէ՞: Հետաքրքրական է, նման հայտարարություն անելուց առաջ փողկաղապարը, որը խոսակցել է Երեւանի հողկաղապար լուծման նպատակով վազվզել փողկաղապար, մինչ այս երբեք տեսել է մարդկանց վիճակը: Չէ, Պրահայի կամ Յուլիանայի ժողովրդի իր հարեւանների վիճակը չէ, խոսքը առհասարակ երեւանցիների մասին է:

Նա երբեք մտնում էր ասի, եթե վերջին տարի սարիների ընթացքում գոնե մեկ անգամ սրանստորի նստած լինեք: Եթե որեւէ մեկ անգամ ձեռքը գրգռելուց հետո ու երկմեք՝ սրանստորի գնալ ու փողկաղապար մնալ, թե՛ ոսկով գնալ եւ որեւէ բան ունեւ:

Ցավալի է, բայց փաստ է: Եվ թող նորընտիր փողկաղապարը չզարմանա, երբ լսի հետեւյալ հարցը.

«Ժողովրդի հողով վազվզող փողկաղապարը համայն Երեւանի, հայտարարում ես, որ ամեն ինչ թանկացել է, ուրեմն սրանստորի նույնպես միայն թանկանա... իսկ ժողովրդի, որի անունից խոսում ես, որը քեզ «Սուրբ մամայի» Կարիեցից ու «Ազիզյան Գառնիկից» Երեւանի փողկաղապար է դարձել, այդ ժողովրդի աշխատանքի գինը ե՞րբ է թանկանալու, հո՞նք կա, թե՛ ԱՄՆ-ն գտել է, որ դա բողբոլում է փողկաղապարի կրեմն ու մեկուսացրել է նրան»:

Մնացինք Ձոնդուրանգամայի լանջին

Նիկոլ Փաշինյանը կախարակական բառերը չասաց: Հրաժարականի իր տեսումն նա չասաց, որ ինքը սխալ էր, Սերժ Սարգսյանը ճիշտ, իսկ դա նշանակում է, որ ուժի մեջ է Սերժ Սարգսյանի ասածը, այն մասին, որ ինքը սխալ էր, Նիկոլ Փաշինյանը՝ ճիշտ: Ու չնայած ՀՀ հոլաւս փողկաղապարը մի փչվախեւում են, որ հանկարծ մութ ուժերը կխոչընդոտեն Հայաստանի սրընթաց ճարտարապետի ձոնդուրանգամայի գազաթ, որտեղ անձամբ Նիկոլ Փաշինյանը՝ Կանադայի վարչապետ Ջասթին Թրուդոյի հետ միասին հայոց եռագույնով գոլկաղապար կհագնեն, քանի որ 8848 մեք բարձրության վրա բավականին ցուրտ է, բայց հուրախություն նրանց ասեմ, որ սարափելի բան սեղի չի ունեցել. Փաշինյանը հեռացել է, որդեազի ինչպես ինքն ասաց՝ թափախ հեղափոխությունն ավարտի հասցնի ու ողջ իշխանությունը վերադարձնի ժողովրդին: Հիմա իշխանությունը ժողովրդին է Սաշիկ Սարգսյանի սկզբնական, այ երբ խորհրդարանը լուծարվի, արտաքին ընտրություններ լինեն ու նոր Ազգային ժողով ունենանք, իշխանությունը լրիվ կլինի ժողովրդին, ու բոլորս «Դեյմը Ռուվեր» կլենք, չնոռանալով հետեւի առկալիներին գրել սալ՝ Դուրսով բառը:

Այնպես որ՝ դառն իրոք հուզիչ է, եթե չլինեք մի բայց: Բանն այն է, որ ՀՀ

ասիանադրության 2-րդ հողվածը, որը շաբաթն անվանում ենք ամենակարեւորը, իսկապես ունի հետեւյալ ձեւակերպումը՝ «Հայաստանի Հանրապետությունում իշխանությունը դաշնակցում է ժողովրդին»: Բայց խնդիրն այն է, որ այդ հողվածում միայն այս նախադասությունը չէ, այն ունի շարունակություն, որն ի դեպ ավելի կարեւոր է: Այսպես՝ ՀՀ Սահմանադրության 2-րդ հողվածն ամբողջությամբ՝ «Հայաստանի Հանրապետությունում իշխանությունը դաշնակցում է ժողովրդին, որն այն իրացնում է ազատ ընտրությունների եւ հանրավեցների, ինչպես նաեւ դաշնակցական եւ սեղական ինքնակառավարման մարմինների ու դաշնակցային անձանց միջոցով»: Այսինքն, ինքը՝ ժողովրդը իշխանությունը ինքնուրույն չի իրացնում: Օրինակ՝ ժողովրդը չէ, որ Իլ-համ Ալիեւի հետ բանակցում է, ժողովրդը չէ, որ Օմեյրայի ու բալեյի ազգային-ակադեմիական թատերի գեղարվեստական ղեկավար է նշանակում, կամ որոշում է թե քանի՞ դոլարով ռուսներից գազ գնի, ժողովրդը չէ, որ լուծում է Երեւանի սրանստորի կամ արդարապետության հարցը, եւ վերջապես ժողովրդը չէ, որ կենսաթոշակ ու աշխատավարձ է բարձրացնում: Դրա համար ժողովրդը ընտրում է իշխանություն, որն էլ դառնալով է այս հարցերով

զբաղվել: Եւ ուրեմն, երբ ժողովրդի կողմից ընտրված իշխանությունը սեփական որոշումների հեղինակ որդեապետում է ժողովրդին, կնւանակի խոսակցում է դաշնակցականության մեջ եւ բաց տեսնով ժողովրդին ասում է՝ դուր եմ որոշել, դուր էլ... Իմիջիայն, եթե Հայաստանում ամեն ինչ որոշում է ժողովրդը, ապա ինչո՞ւ Փաշինյանը հրաժարական սկզբ. չէ՞ որ ժողովրդի մի զգալի մաս զգուցանում էր սիրելի վարչապետին, որ հրոսակալներն ասանները սրած սղասում են՝ Փաշինյանը հրաժարական տա, որ իրենց թեկնածուին վարչապետ դարձնեն: Սազում է, որ Փաշինյանը ժողովրդին ոչ միայն է լսում: Բայց նույնիսկ դա չէ ամենակարեւորը, այլ այն, որ եթե ժողովրդը նոր Հայաստանում կարող է որոշել նույնիսկ Երեւանի մայրքաղաքի անող ծաղիկների գույնը, ապա ինչեւեքի՞ս է մեք իշխանությունը. հաստատեմք անարխիա եւ ադրենք էլի:

Բայց վարչապետի հրաժարականի տեսումն ինձ դուր եկավ, որ Փաշինյանը ներողություն խնդրեց: Ինձ դուր է գալիս, որ մարդկանց մի առանձին կատեգորիա չի հասկանա, թե ինչու: Ինձ դուր է գալու, որ այդպիսի մարդկանց թիվն ասիճանաբար նվազելու է:

Հ. ԱՅՅԱԼ

Վերջին օրերին Հայաստանը, Ափյուռքը, միգրացիոն եւ աշխարհի մեծ մասը հետեւում էր համաշխարհային մի իրադարձության՝ ֆրանկոֆոնիայի գագաթաժողովին: «Այդքան միասին» սա էր Հայաստանում անցկացվող ֆրանկոֆոնիայի գագաթաժողովի կարգախոսը: Սակայն այս դասնական իրադարձությունը չէ, որ ինձ ստիպեց վերցնել գրիչն ու թուղթը, այլ այն, որ մեծարգո հյուրերի շարքում Հայաստան ժամանեց Կանադայի վարչապետ Ջասթին Դիեր Ջեյմս Թրուդոն, ծնված 1971 թ. Օսսավայում:

...1984 թ. ամառն էր կամ առունը (ցավում եմ, որ նույններս մեջ ամիսը եւ ամսաթիվը չկար): Ընդամենը մի 3 տարի էր, ինչ զորակոչվել էր աշխատանքի Հայաստան՝ հասուկ ծառայությունում եւ աշխատում էի օդերասիվ ստորաբաժանումներից մեկում: Անտառատնային ինձ իր մոտ կանչեց գերատեսչության ղեկավարը՝ գեներալ-մայոր Մարիոս Յուզբաբեյանը (նման դեմք հազվադեպ էր լինում, կանչում էր դաստիարակ, խրատակներով կամ հասուկ հանձնարարություն չալով. ես ընդամենը ավագ լեյտենանտ էի):

Ֆիզիկական մարզավիճակը, հասուկ դորոցում ստացած բնութագրերը (կես տարի էր, ինչ վերադարձել էի հասուկ դորոցից), որոշվել է Ջեյմսի նախնիներին Թրուդոյի եւ նրա որդիների թիկնադասի Հայաստանում գտնվելու ամբողջ ժամանակ: Ջեյմսը թույլատրեց, որ ստանալ Ջեյմս կցված հաստիային աստիճանակը

կուն դժբախտ դաստիարակի հետեւում: Լուսանկարների մի փոքր փաթեթ դարձնում Թրուդոյին հանձնելիս՝ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը կարծում եմ կասկած չէր, որ Հայաստանի ՊԱԿ-ը չէր կարող կանխատեսել Ջասթին Թրուդոյի աղաքա դաստիարակը, որ համար էլ նրա լուսանկարները:

Չախից աջ՝ հողվածի հեղինակը, Նորա Հակոբյանը եւ Դիեր Թրուդոն

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Միանձնյա որոշմամբ վերջակետը դրված է

Մեկ տարուց ավելի Սահմանափակում անվան ռուսական դրամաշիկական թատերախումբը կրկին չեն համարվում: Թատերի երկարամյա գեղարվեստական ղեկավար Ալեքսանդր Գրիգորյանի մահից հետո ծայր առած լարված մթնոլորտը ժամանակ առ ժամանակ ավելի էր թեթևանում. մի ընթացք գեղարվեստական ղեկավարի դաստիարակը հավակնում էր վարժեսի դուստրը՝ Նորա Գրիգորյանը: Նրան հակառակ՝ ակտիվորեն էին մյուս ուժերը: Թատերում աշխատանքային նորմալ հունից դուրս էր եկել: Ոչ ստեղծագործական ներքին դրամային «Ազգ» անդրադարձել է հունիսի համարներից մեկում: Նորա Հակոբյանի թեկնածությունը մեծող Ռոբերտ Հակոբյանը հենց այդ ժամանակ հանդես եկավ հայտարարությամբ, որ դաստիարակ էր ստանձնել թատերի գեղարվեստական ղեկավարի դերը: Ստանձնելով ղեկավարի պարտավորությունները, միայն թե Նորա Գրիգորյանը ժառանգաբար իր հոր աթոռը չզբաղեցնի: Տարածայնություններն այնքան էին թեթևացել, որ մեկուկույթի մախարար Լիլիթ Սակունցը հանձնարարել էր թատերի կոլեկտիվին գեղարվեստական ղեկավար ընտրել, ինչը հակասում էր ՊԱԿ-ների մասին օրենքին: Ըստ այդ օրենքի՝ գեղարվեստական ղեկավարին ոչ թե ընտրում են, այլ նշանակում, և նշանակողը ղեկավար է լինի թատերի սցենարիստը:

Ինչպես, անցել է 3 ամսից ավելի, բայց թատերում կրկին չէին հանդարտվում, ավելին՝ տարածայնությունները ժամանակ առ ժամանակ դուրս էին գալիս թատերի դուռ-դաստիարակներից: Այդ ընթացքում մեկուկույթի մախարարությունը նորից է միջամտել թատերի ներքին խտրահանգին: Կոլեկտիվ միտ է հրավիրվել, եւ առաջադրվել է 5 թեկնածու՝ Նորա Գրիգորյան, Ռոբերտ Մանուկյան, Վլադիմիր Գաբրել, Սուրեն Շահվերդյան եւ Կարեն Ներսիսյան: Ի վերջո, հինգից մախարարություն է սրվել վերջին երկուսին: Կոլեկտիվ խորհուրդը որոշել է, որ Նորա Գրիգորյանը փորձառու չէ, բացի այդ միտ է, որ հորը դուստրը փոխարինի, որովհետեւ կասկածի, որ թատերի գեղարվեստական ղեկավարի դերում ժառանգական գահ է:

Մեկուկույթի մախարարությունը Կարեն Ներսիսյանի եւ Սուրեն Շահվերդյանի առջեւ դրամային է դրել՝ ով այնպիսի ներկայացում բեմադրի, որ ես ասեմ՝ լավն է, նա էլ կդառնա գեղարվեստական ղեկավար: Նշենք, որ Կարեն Ներսիսյանը բնակվում է Ռուսաստանում եւ մեծ մասամբ համագործակցում է այդ երկրի տարբեր թատերախմբերի հետ, իսկ Սուրեն Շահվերդյանը հայտնի է հայաստանյան տարբեր թատերախմբերում բեմադրած ներկայացումներով: Ընդ որում՝ նրան ճանաչում են որդես մոդերն, ոչ ավանդական թատերի ներկայացուցիչ: Այս օրերին Սուրեն Շահվերդյանը հայտնել է իր դիրքորոշումը՝ ինչպես է դասկերացնում ռուսական դրամաշիկական թատերի աղաքան: Նա նկատել է, որ արմատական փոփոխությունների կողմնակից է եւ իր դասկերացմամբ ռուսական թատերը չի կարող հետագայում լինել այնպիսին, ինչպիսին եղել է մինչեւ հիմա:

Թատերի սցենարիստ Ֆրեդ Դավթյանը հրադարձակ համեմատել է Սուրեն Շահվերդյանի ու Կարեն Ներսիսյանի ստեղծագործական մոտեցումները եւ հետեյալ գնահատականը սվել. «Սուրեն Շահվերդյանը, ինչպես «Վարդեսն ու Մարգարիտան» վերջին է ասվում՝ անհաջող կասակ է արել. նա ավելի լավ շարժումների, դասկերացիայի թատերի կողմնակից է, իսկ Կարեն Ներսիսյանի ոճն ու ձեռագիրը լիովին համադաստիարակում են մեր թատերի սկզբունքներին ու ավանդույթներին: Չեղարար, ես մախարարությունը չալիս եմ Կարեն Ներսիսյանին»:

Ֆրեդ Դավթյանը մեկուկույթի մախարարության դրամայնականությունը խախտել է. չի սղասել, որ երկու թեկնածուները ներկայացում բեմադրեն ու այդպիսով համեմատեն իրենց ստեղծագործական ուժերը: Տնտեսը համոզված է, որ թեկնածուներին մրցելու հնարավորություն չալն անհմատ է, ժամանակի կորուստ, որից թատերը միայն ու միայն սուժետի է: «Սղասել ես մեկ-երկու ամիս, թե երբ են նրանց ներկայացումները բեմ բարձրանալու, ես չեմ դաստիարակում, թատերն էլ չի դաստիարակում», հավելել է Ֆրեդ Դավթյանն ու շարունակել միանձնյա որոշում կայացնել: Առանց մեկուկույթի մախարարությանը, թատերի կոլեկտիվին, մյուս թեկնածուին՝ Սուրեն Շահվերդյանին տեղյակ դասկերակում եւ հրաման է ստորագրել, ըստ որի՝ Կարեն Ներսիսյանը նշանակված է ռուսական դրամաշիկական թատերի գեղարվեստական ղեկավար:

Պայմանագրի ժամկետը մինչեւ 2019-ի տարեվերջն է: Ֆրեդ Դավթյանն իր որոշումն անսխալ տեղյակ է դասկերակել միայն Կարեն Ներսիսյանին՝ ստանալու նրա համաձայնությունը: Համաձայնությունն ստացել է եւ հրամանագիր ստորագրել: Ինչպես կարճաժամկետ մեկուկույթի մախարարությունն այս որոշումը, Ֆրեդ Դավթյանի համար միեւնույն է. ինչպես ինձն է նույն՝ թատերում սիրող փառաստանի իրավիճակի վերջակետն ինձն արդեն դրել է:

Տայր Թրուդոյի այցը Հայաստան Պաշտոնաթող գնդապետի հուշերը

Դիեր Թրուդոն

Հանդիպում Սայր Աթոռում

Յուզբաբեյանը ոսփ կանգնեց, խիստ կաղալով մի ֆանի ֆայլ ընդառաջ եկավ, ամուր ձեռք սեղմեց (այդ ձեռքները մի փոքր էր հայտնի) եւ առաջադրեց նստել: Ես սղասեցի մինչեւ գեներալը վերադարձավ իր աթոռի մոտ, նստեց, հետո միայն ես նստեցի:

«Հայաստան է ժամանում մի շատ կարեւոր ֆաղափական գործիչ՝ Կանադայի նախկին վարչապետը՝ Դիեր Թրուդոն իր որդիների հետ: Վերջին անգամ նա խորհրդային Միություն էր այցելել 1950 թվականների սկզբին, դրանից հետո նրա շուրջը մեծ աղմուկ բարձրացավ, ավելին՝ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները որոակի ժամանակ արգելեցին նրա մուտքը ԱՄՆ: ԱՄՆ Հեռախոսայինների դասնային բյուրոն հասուկ գործ էր Թրուդոյի վրա սարքել: Երբ է, Թրուդոն այլեւս վարչապետ չէ մի ֆանի ամիս է, սակայն նա մի ֆանի անգամ զբաղեցրել է այդ կարեւոր դերումը, նրան հաջողվել է իր Հայրենիքը դուրս բերել Մեծ Բրիտանիայի մեթոդիկայից, իր սեփական ժողովուրդը նրան անվանել է «ժամանակակից Կանադայի հայր», նա միտ էր ընկել իր ձախ ֆաղափական հայացքներով եւ դրամային է ֆաղափական ազատությունների համար սոցիալ-լիբերալիզմի դիրքերից:

Մի խոսքով, խորհրդակցելով Ջեյմսի ղեկավարության հետ, հաշվի առնելով Ջեյմս օտար լեզվի իմացությունը,

(խորհրդային տարիներին հազվագյուտ երեւոյթ): Հաշվի առնել, որ դուրս կվերադառնամ միայն այն ժամանակ, երբ բարձրաստիճան հյուրը կդառնալի մեկը: Նա դեռ չզարթնած, դեմ է լինել հյուրանոցում: Նրա եւ նրա որդիների համար դաստիարակներն էր գլխով: Կարող եմ օվել նրանց հետ, օգտագործել ձեր գիտելիքները Հայաստանի եւ հայոց դաստիարակների շուրջը»:

Եվ այսպես, մի խոսքով դաստիարակների հետ ես դիմավորեցի դարձնում Թրուդոյին, Ջասթինին, Ալեքսանդրին եւ Միլենին: Ջասթինը կարծեմ 13 տարեկան էր, նրա եղբայրները՝ ավելի փոքր: Պարոն Թրուդոյին ընդունեցին խորհրդային Հայաստանի ղեկավարները, կազմակերպեցին այցը Հայաստանի տեսարան վայրեր, այցելեցին Մեծ եղեռնի հուշահամալիր, Սեւան լիճ, Էջմիածնի Սայր սառար: Հիշում եմ վարչապետի հիացած հայացքները, սխալությունը Մեծ եղեռնի հուշահամալիրում: Հուշերը շատ են, սակայն տեղավորել այդ ամենը թղթի վրա՝ հնարավոր չէ:

Ինձ հաջողվեց մեծմիկ հարաբերություններ ստեղծել նաեւ դարձնում Թրուդոյի որդիների հետ, որոնց առաջինները ուղեկցում էի ՍԿԻՖ լողավազանը (1 ժամով փակվում էր լողավազանը Թրուդոյի որդիների համար): Ջասթին, հայտնի դարձավ լրատվական միջոցներից, որ կրտսեր որդին՝ Միլենը գոհվեց 23 տարեկան հասա-

կարները արխիվում չկան: Ուզում եմ ես մեկ անգամ ընդգծել, որ իմ առաջ որեւէ խնդիր չէր դրվել ուսումնասիրել Թրուդոյի ընտանիքը, ինձ դարձ հրահանգված էր դասկերակողները նրանց աչքի լույսի դեմ: Չմայած ես թիկնադասի փորձ բացարձակ չունեի (եւ ընդհանրապես Հայաստանի հասուկ ծառայությունում նման փորձ ունեցող չկար 80-ականներին), բայց կարծեմ թե իմ դաստիարակությունը վաս չկասարեցի, նամանավանդ որ մինչեւ հասուկ ծառայություն ընդունվելու որոակի փորձ ունեի արտասահմանցի զբոսաշրջիկների հետ աշխատելու: Համուն արդարության դեմ է նստել, որ հայաստանցիները երբեք ազդեցիկ չեն եղել արտասահմանցի հյուրերի նկատմամբ, ավելին՝ եթե անցողիկները իմանային, թե ով է մեր հյուրը, զուցե հասուկ հարգանքի տուր մասնակցեին նրան:

Շատ տարիներ են անցել, այժմ ես դաստիարակող գնդապետ եմ, հետագա ծառայության ընթացքում մեկ անգամ չէ, որ ստիպված էի թիկնադասի աշխատել բարձրաստիճան հյուրերի համար (մեկ անգամ էլ նստեմ, որ մասնագիտական գիտելիքներ այլ ուղղությամբ է օգտագործվել), սակայն ամենաջերմ հուշերը մնացել են դարձնում Թրուդոյից եւ Բուր Կրտսերից, որին բախտ ունեցա նույնպես ուղեկցել 1988 թ. երկրաշարժի գոյում... ԱՐՄԵՆ ԱՆՆՅԱԼԻՑ ԱՄՍ դաստիարակող գնդապետ

ՈԱՖԻԿ
ՀՈԿՅԱԼՆԵՒՍՅԱԼ

Տայասանի վաստակավոր լրագրող

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի խոստացած հրաժարականի հայտարարությունը, հասուկ հեռուստասեսային ուղերձի սեփով, հնչեց հոկտեմբերի 16-ի երեկոյան: Վարչապետը դա ներկայացրեց որդես թավոյա հեղափոխության եզրափակիչ փուլ: Մինչ այդ լուրեր էին Երջանառվում, թե ներքին հետախուզությունը դեռևս նրան հարյուր տոկոսանոց հավաստիացումներ չի ներայացրել, որ խորհրդարանական ուժերի կողմից համարյա թե երդմամբ սված հավաստիացումները, որ նրա հրաժարականի դեմքում իրենք մեկ ուրիշին այդ դաժանումն չեն առաջադրի՝ հնարավոր է՝ չկասարվեն: Անձամբ ես չէի հավաստում եւ հիմա՝

դեմքերում ուղղակիորեն ուժի մեջ է մտնում ժողովրդապետություն հասկացությունը: Հարկ է նկատել, որ Նիկոլ Փաշինյանն ինքը սեռականորեն հրապարակաբար երկրում ժողովրդի ուղղակի իշխանություն հաստատելու գաղափարով, սեղի-անցեղի հայտարարում էր, թե այժմ իշխանությունը ղայականում է բացառապես Հայասանի ժողովրդին, ժողովուրդն է ամեն ինչ վճռում, եւ ո՛չ թե ինքը կամ ուրիշ որեւէ մեկը: Որդես գանգվածներին էլեկտրականացնող կարգախոս դա, անուուս, գեղեցիկ էր հնչում, շոյում էր հրապարակում հավաքվածների լսելիքը: Բայց որդես ֆաղափական դրակսիկա՝ կասարելադես ավելորդ էր: Որովհետեւ հրապարակում հավաքվածների ուղղակի իշխանությամբ դեսություն ո՛չ ստեղծում են, ո՛չ կառավարում: Բազմության հոգեբանությունը միանգամայն հեռու է անհաս մարդու

դժվարանա հարյուր-հազարավորներին համոզել, թե «սեւ ուժերը» փորձում են (կամ դեռ կփորձեն) իշխանությունը խլել ժողովրդից (ոչ թե կոնկրետ իրենից, այլ... ժողովրդից), ուսի ինքը հարկադրված է վճռական գործողությունների դիմել՝ իշխանության բռնազավթումը խափանելու համար: «Ազգ»-ի իմ նախորդ հրապարակումներում արդեն գրել եմ, որ Նիկոլ Փաշինյանը վաղուց արդեն կրկնում է նախորդ բոլոր իշխանությունների մեծագույն մոլորությունը՝ ինքն իրեն ու իր գլխավորած կառավարությունը նույնացնում է... ժողովրդի հետ: Մինչդեռ այս մոլորակի վրա շատ գործեր կասարվել են... ժողովրդի անունից: Հիմա Նիկոլ Փաշինյանը, հանուն ժողովրդի, ձգտում է արտադեր խորհրդարանական ընտրությունների: Իրականում նա այդ կերպ ձգտում է Ազգային ժողովում ադախովել սոսկ իր կողմ-

ՎԱՅԱԳԸ ՉԱԽԱԼՅԱԼ

Մեղրին Ադրբեջանին խոստացող ԱՄՆ-ն ե՞րբ է հայամետ պահվածք ունեցել, որ այսօր ունենա

Ուզում եմ իմ մտահոգությունը հայտնել երեկ ՀՀ-ում իր առաջնությունն ավարտող ԱՄՆ դեստան Ռիչարդ Միլսի կողմից արված՝ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը չի կարող կարգավորվել առանց «գրավալ սարածների որոսակի մասի վերադարձի» մտի կադակցությամբ:

Պես է մեզ զարմացներ, որ Միլսիի համանախագահ երկրի ներկայացուցիչը նման միակողմանի ու միանձնյա հայտարարություն է անում: Սակայն անձամբ ինձ դա չի զարմացրել: 1919 թվականից առ այսօր Հայոց ցեղասպանության դրժման միջազգային ճակասը ամրացնող, նաեւ Հայասանի Հանրապետության ու հայ ժողովրդի կենսակաունությունն ադախովող Մեղրին Ադրբեջանին խոստացող ԱՄՆ-ը, ե՞րբ է հայամետ կեցվածք ունեցել, որ այսօր ունենա: Ինձ ուղղակի զարմացրել է այդ սարածների վրա արյուն թափած, եւ այսօր ՀՀ ում ֆաղափական եւ հասարակական որոս հեղինակություն վայելող եւ այդ ուղղությամբ ակտիվություն ունեցող տղաների ֆար լըությունը նման հայտարարությունների հանդեմ եւ այն հանգամանքը, որ մեր երիտասարդները չեն հայտարարում՝ մենք չունենք հողեր սալու եւ որ Արցախի կարգավիճակն ու նրա միացումը ՀՀ-ին այլընտրանք չեն կարող ունենալ: Ինձ զարմացնում է նաեւ այն, որ ՀՀ-ում այսօր դեռևս կան իրենք իրենց հարգող ֆաղափական Երջանակներ, որոնք սակավին Հայասանի եւ Արցախի ճակասադիր կադում են այս կամ այն ռազմական բլրկի եւ այս կամ այն գերերության հետ:

Ամենմեյի եւ հսակ է, մենք սիդված ազասարել եւ չեզոքացրել ենք այն կրակակետերը, որոնք մահ էին սփռում Արցախի խաղաղ բնակչության վրա: Եվ եթե ադազայում լուծում չգտնի ու խաղաղ չկարգավորվի այս խնդիրը, մենք հետագայում էլ սիդված ենք լինելու նույն կերպ վարվել եւ ազասարել բռնազավթված հայկական բոլոր այն սարածները, որսեղից մահ է սփռվում հայ գիմվորի ու հայ ֆաղափացու վրա, այդ թվում նաեւ Նախիջեանը:

Վերադարձն անցյալին ոչ միայն անիրասեսական է, այլեւ հողի է վերջնականադես ցեղասպանվելու վսանգով: Արդյո՞ք Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների հեռացող դեստանը խնդրի կարգավորման միակողմանի եւ ոչ համադարակալ իր մոսեցումով չի ուզում հավելյալ լարում մոցնել առանց այդ էլ լարված սարածաԵրջանում: Ի՞նչ գիջումների մասին է խոսքը, երբ ազրեսուր, միջազգային ահաբեկչությունը հովանավորող երկրի նախագահը խոսում եւ երազում է Չանգեզուրի, Սեանի եւ Երեանի օկուդադիայի մասին:

Արցախի խնդրի կարգավորման եւ արցախահայության անվսանգության ադախովման մի ճանադարի կա, այն է՝ սեսեսական ու ժողովրդազրական աճով or-օրի հզորացող Հայասանի Հանրապետության գոյության փասքը: Եվ մեր խնդիրն այս դադին այդ աճի ադախովումն է, եկե՛ք չզարմանա՛մք եւ մեզ հեռու դադենք օսարամես դասեհադաժեսությունից:

Հայասանը չդես է ընկնի ԱՄՆ-ի դեստանասան կողմից կիրառվող մեթոդների ազդեցության սակ, որոնցից է «փափուկ ուժի» կիրառումը: ՀՀ ավանդական արժեներին, Հայոց Առաքելական եկեղեցու արժեներին հակասող երեսույթների որդեգրումը կարող է վաս հեսեանմներ ունենալ հեսազայում հայկական արժեների դադադանման համար:

17.10.2018թ.

Ասված օգնի վարչադեսին...

էլ չեն հավասում այդդիսի հեռանկարի, ֆանի որ նման հավանականությունը հողի է շատ մեծ դայթյունի վսանգով: Այսօր Նիկոլ Փաշինյանը վայելում է հարյուր-հազարավոր մարդկանց աջակցությունը, եւ եթե նա հարկադրված կրկին դիմի իրեն սասարող զանգվածներին, ինչդես հոկտեմբերի 2-ին արեց, դարձյալ հազարավորները կլցվեն փողոցներ ու հրադարակներ: Եվ այս անգամ, նույնիսկ հակառակ վարչադեսի կամի, արյունահեղությունից խոսափել արդեն հնարավոր չի լինի:

սթափ դասողությունից: Հրադարակում հավաքված զազվածների էներգեսիկան է այդդիսին: Ով ով, սակայն սարիներ շարունակ բազմություններին մորիիզացնելու, խանդավադելու, իր եսեփց սանելու դասկադելի փորձ ունեցող Նիկոլ Փաշինյանը այս հանգամանքը հրաժարի հասկանում էր եւ... հասկանում է: Ուսի այս անգամ ձգտում է ամեն ինչ անել գործող Սահմանադրության, ո՛չ թե զանգվածների հեղափոխական խանդավադության դադանգներից ելնելով: Դրա համար էլ, փաստորեն, հանձնադեսություն սանձեց որոսակի դիսկի դիմել՝ հրաժարական սալ: Վարչադեսը դեռ անցած կիրակի հայտարարում էր, թե ինքը իրականում ոչինչ չի վսանգում: Վառավարությունը մնում է, անձամբ իրեն նվիրված ուժային կառույցների դեկավարները՝ մնում են, ըմբոսության որեւէ փորձ, անուուս, կխեղդվի ժողովրդական զանգվածների ճնճման սակ: Նիկոլ Փաշինյանը այնքան երկար ժամանակ է ձգել ամենաբարձր իշխանության, որ այժմ, երբ այդ իշխանությունը իր ձեռքերում է, այն երբեք կամովին չի գիջի ուրիշ որեւէ մեկին: Ընդամին, լինելով հրաժարի հոեսուր, չի

նակիցների մեծամասնությունը, ուրիշ ոչինչ: Իհարկե, այս դեմքում չափազանց մեծ է նոր խորհրդարանում ընդդիմության կասարյալ բացակայության հնարավորությունը: Ուսի ուզի-չուզի՝ Նիկոլ Փաշինյանը հոզով-սրով իրեն նվիրված դասզանավորներից առնվազն 30 տոկոսին, գործող Սահմանադրության դադանգներինց ելնելով, ընդդիմադիր է նսանակելու: Այսինքն, դասզանավորների մեջ նոր դերաբաժխում է անելու՝ դու ընդդիմադիրի՞ դեր կխադաս, դու՝ իշխանամեսի՞ դեր... Թե դրանից ի՞նչ կսացվի, այսօր դեռ շատ դժվար է կանխագուեսակել: Վասթարազույն դեմքում կունենանք... նորոյա միադեսություն: Իսկ ո՞վ է սսել, թե միադեսությունը կառավարման ամենավաս ձես է: Տիզրան Մեծն էլ էր միադես, նրա օրոք դակա՛ն հզոր էինք... Իսկ եթե ավելի լուրջ՝ անձամբ ես լավասեսության հիմեր առայժմ չեն սեսում: Ընդամին, առաջին հերթին հենց Նիկոլ Փաշինյանի՝ իշխանության համար: Այսուհետեւ արտափն ու ներքին ֆաղափակաունության մեջ թույլ սրվող հնարավոր ձախողումների մեղերը ո՞ն ուներին են բարդվելու:

ՏԱՄԱՆՈՍ

Մահացել է «Սամբուլի աչիք» Արա Գյուլերը

Հոկտեմբերի 17-ին, Սամբուլում, 90 տարեկան հասակում մահացել է աշխարհահռչակ լուսանկարիչ-լրագրող Արա Գյուլերը, որն աշխարհին ավելի շատ հայտնի է որդես «Սամբուլի աչիք» եւ «Սամբուլի լուսանկարիչ»:

Միրիայի կառավարության բողոքի նոսան

Հոկտեմբերի 15-ին Երեանում՝ Միրիայի Արաբական Հանրապետության դեստանասումը հայասանյան լրասկանիջոցներին է փոխանցել ՄԱԿ-ի Գլխավոր ֆարսուդարին եւ Անվսանգության խորհրդի նախագահին ուղղված նամակը, որսեղ կոոս ֆննադասության է ենթարկվում «միջազգային կալիցիան»՝ սիրիացիների դեմ սեռական ժամանակի հանցագործություններ սանձազերծելու մեղադրանով: Մասնավորադես ընդգծ-

ված բողոքի նոսայով է խոսվում հոկտեմբերի 13-ին եւ 14-ին Դեր-Չորի նահանգի Հաջին ֆաղափ ռմբակոծման մասին, որի ժամանակ ամերիկացիները գործածել են միջազգային նորմերով արգելված սդիսակ ֆոսֆոր, ինչի հեսեանմով էլ զոհվել են բազմաթիվ խաղաղ բնակիչներ՝ հիմնականում՝ կանայք եւ երեխաներ:

ԵՄ ներկայացուցչի թափանցիկ ակնարկները ԵՊՀ-ում

Հոկտեմբերի 17-ին ԵՊՀ գիսխորհրդի դադիլծում սեղի ունեցավ խիստ սարօրինակ հանդիդում-ֆննարկում՝ ԵՄ-ի Արեւելյան գործընկերության Երջանակներում: Հանդիդման ընթացում բանախոսի կողմից սարօրինակորեն չափից շատ հիշասակվեց Արցախյան խնդրի «խաղաղ» կարգավորման հարցը: Ավելի զարմանալի էր, որ այս ամենն արվեց հենց Ռիչարդ Միլզի սկանդալային հայտարարությունից հետո: Իր խոսում բանախոսը նեց, որ անհնար է Հայասանում լուրջ «բան» ակնկալել ԵՄ-ից, ֆանի դեռ այդ հակամարտությունը լուծված չէ:

Նոր գիրք. Հովհաննես Երազ «Անսիդ էջեր»

Օրեսու լույս է սեսել Հովհաննես Երազի անսիդ գրական ժամանգության առաջին հասոքը՝ «Անսիդ էջեր»:

Առաջիկայում ընթերցողի սեղանին կրդի նմանաիդ ես չորս հասոք: Գիրքը կազմել եւ խմբագրել է դոկտոր, դրոֆեսուր Սամվել Մուրադյանը: Գրականագեսը նեց, որ սրանով ինքը նախ հարզանի տուր է մասնուցում մեծանուն հայորդուն, հեսո՝ հնարավորություն սալիս, իր խոսերով՝ ճանաչելու իրական Երազին:

Հայ բանասիրության ֆակուլտետը վերսկսում է գիսական արաավները

Երկարամյա դադարից հետո վերջադես կվերսկսվեն ԵՊՀ հայ բանասիրության ֆակուլտետի գիսական արաավները: Բոլորովին վերջեսու ԵՊՀ ռեկտուր Արամ Սիմոնյանն սոսրագրել է փասաթուղթ, որի համաձայն համալսարանը դարսավորվում է միջոցներ հասկացնել ուսանողներին եւ նրանց ուղեկցող դրոֆեսուրադասալիսական կազմին՝ հանրադեսության սարբեր մարզեր գիսական արաավներ կազմակերդելու եւ բարբառագիսական ու ազգագրական-բանահիլուսական ուսումնասիրություններ կասարելու համար:

Ծրագրի նոր սարբերակը մակավել է ՈԻԳԸ-ի կողմից՝ Հայոց լեզվի դասնության ամբիոնի գիսական հովանու ներքո:

ԳԵՄՐԳ ԳՅՈՒՆՈՒՄՅԱՆ

ԱՆԱԳԻՏ ԳՆԱԿՆԵՐԻ

Մայնի Ֆրանկֆուրտ, Գերմանիա

Հոկտեմբերին անցկացվող Ֆրանկֆուրտի գրի սոնավաճառը չափազանց սիրված համադրված է գերմանացի եւ օտարազգի գրասերների համար: Հասարակական, ֆաղափական միջոցներով այս հարթակն աննկատ չի մնում երկրի բարձրաստիճան ֆաղափական գործիչների, դեկավարների հայացքից, ամեն սարի ընդգծում են իրենց ներկայությունը, ելույթով հանդես գալիս, մասնակցում բանավեճերի: Այստեղ միջոց ու գաղափար են կռում, թրծում, սեսլականում ու մտադրվողն ընդլայնվում են, այստեղ գրավորի, տղազրի թագավորություն է, որ ծնունդ է տալիս կուռ ու ֆանիչն անցած բանավոր խոսքի, բանավեճի հրաբխից բառի լավան սառչում՝ գիտական հողված է դառնում, Բանն այստեղ է աղբյուր: Այստեղ են իրենց բառաստեղծական ու բանաստեղծական սահմանը ֆնտրվողն դրել Հերման Հեսսեն ու գրաֆնադաս Մարտել Ռայն Ռանիցկին, Մախ Ֆրիցը, այլ հեղինակներ:

Գրահրատարակչության առջեւ մեծ մարտահրավերը ստեղծում է նոր ուղիներ որոնել, որոնք են գերմանացի հրատարակիչները: Նախ անհրաժեշտ է ընդունել, որ գրի հետ հանդիման փաստը ընթացողի համար իրադարձության միջոց վերածել՝ որտեղ սառը կամ սառ ընդդեմի, գինի, փոփոխ ուսեսներ, եւ ընթերցանությունը կդառնա սոցիալի, ակնկալելի: Գիրը կդառնա անփոխարինելի, երբ դրա շուրջը, դրա մասին բանավեճ լինի: Ընթերցողն ուզում է անդաման հանդիման հեղինակին, նրան ունկնդրել, նրա հետ վիճել ու մտածել, նրա հայտնաբերությանը հիանալ: Կարճ ասած՝ այն, ինչ անում է այս սոնավաճառը:

Ինչդեռ վերելում ներկայացրեցին, 70- ամյակը ընդգծված շնորհակալությամբ չանցկացվեց իհարկե, բայց այցելուների սրամարտությունն ու գերմանացի գրասերների հոգու հրճվանքն ասես մասնում է՝ հոկտեմբերի 10- 14- ը Մայնի Ֆրանկֆուրտի գրի ամենամյա միջազգային սոնավաճառն արդեն 70 տարեկան է, ուրեմն տոն է, իսկ այդ տոնի տոնը Վրասանն է, որն այս բանաստեղծների ու փիլիսոփաների օրրան ֆաղափում սարվա հյուր երկրի կարգավիճակից օգտվելով՝ իր մտադրությանը օկոտագիան այնդեմ է հաջողել, որ թանգարան, ցուցասրահ, թատրոն, համերգասրահ, փողոց չկա, որ վրացական ու Վրասանի ներկայություն չունենա:

«Գուրեմ թագ» չէ, «գամառոցրա, Ֆրանկֆուրտ» ուրեմն:

«Այս երկիրը տոն է», հոկտեմբերի 9- ին վերնագրել էր «Ցայթ» շաբաթաթերթի հավելվածը՝ ներկայացնելով Վրասանի գուրեմը՝ «դարակական, եվրոպական եւ ասիական ազդեցություններից հարսացած խիա-

նոցը՝ «սուփրա սեղանը»՝ մանրամասն գրառելով տոնական սուփրայի 4 բաղադրատոմս՝ «Կալմախի Սունելեթիթը»՝ փռում եփված իգլան ձուկը, «Ցիթելի բուլգարուկի ցիցակիս սալաթան»՝ կարմիր սափեղով, ընկույզով սալաթը, «Սակունիս խորցիս խարչոն»՝ ընկույզի թանձրուով սավարի միսը, «Աջաբասնդալին»՝ սմբուկով, կարմիր սափեղով սալաթը:

«Հյուրն Աստու նվերն է»: Հոկտեմբերի 13- ի առավոտ, երբ տոնավաճառ մտա, հիշեցի, որ «Ցայթը» վրացական այս ասացվածքն էր մեջբերել, եւ գերմանական տոնավաճառն ամեն ինչ արել էր, որ վրաց ժողովրդի այս իմաստությունը հասնար: Մինչ Վրասանի գլխավոր սաղավար հասնելը, մի մեծ հերթ նկատեցի: Վրացական խոհանոցի գինին, կծութունն ճաշակելու համար եթե այսֆան կանգնեմ, ոչ մի տեղ այլեւս չեմ հասնի: Խաչապուրին ամենաեժանն է՝ հասը 2,40

լով ուրույն լեզուն եւ 33 տարեկան ձկուն դար գծագրող անման այբուբենն իհարկե, որ հիշատակում են, թե 2016- ին 3ՈՒՆԵՍԿՕ- ի ոչ նյութական ժառանգության մաս է կազմում: Տաղավարում մարդու հասակը գերազանցող փայտե տառերը շուրջ ու հոգի են առնում ամեն ֆայլափոխի՝ հիացողների ձեռքերի վրա դրանք դաջված են դառնում, նրանց ծագման մասին են խոսում բանավեճի հարթակներում, նրանց վարեն են դասնում այդ փայտե տառերի արգանդում դառն մտած գրեթե, որոնց առաջին էջերում փնտրեցին հղացողի անունն ու զարմանալիորեն չգտան... Կորյունի, Մաշոցի անունները մեր ականջին չհասան, ինչդեռ վրաց հարուստ գրականության մասին վկայող գրադարակների որեւէ անկյունում չհայտնաբերեցին իրենց համերկայի որեւէ հայ գրողի երկ: Ոչ Սայաթ- Նովայի «օգնության» էին դիմել, ոչ էլ՝ Փա-

րի այլալեզու ներկայությունն այնքան շուրջ էր բազմել դարակներին, որ 1966- ին ծնված հեղինակի անունն անընդհատ կրկնել էր սալիս: Դրանց մեջ մեկուն էր դրված էր «Ուղեւորություն դեպի Ղարաբաղ» հասորը՝ սարբեր լեզուներով: Մորչիլաձեի կողմից գերմանացիներն ընդգծում են համերգաբանակ Նինո Հարաթիվիլիի սաղանդը: Ժամանակակից գրողների ներկայությունն իհարկե մոռացության չի մասնում վրաց 5- ող դարի գրական ամենահին մտուցը՝ «Շուշանիկի վարդ» կամ՝ «Սուրբ Շուշանիկ թագուհու նահատակությունը», որ ներկայացվում է սարբեր լեզուներով, ինչդեռ նաեւ վրաց եղբայր՝ Շոթա Ռուսթավելու «Ընձեմավորը»:

Գրի տոնավաճառում վրացիների թե՛ ավանդաբան թատրոնը կար՝ Շոթա Ռուսթավելի, Մարջանիվիլի, Սուխումի Պեթական թատրոններ, թե՛ Ռեզո

100-ից ավելի հարթակներում ծանոթությունը Վրասանի հետ ընթացի մեջ է, իսկ թանգարաններում՝ ի՞նչ խայծեր կան: Ֆրանկֆուրտի 16 թանգարան ցուցադրում է անսիկ եւ արդի նկարչություն, լուսանկարչություն, ճարտարապետություն, դիզայն, իլյուստրացիա: «Մեդեայի սերը կամ ոսկե գեղմի եւ արգանավորների դասնությունը» անվանյալ ցուցահանդեսը, որ Liebieghaus- ում տեղադրվել է մինչ 2019- ի փետրվարի 10-ը, աշխարհի սարբեր թանգարաններից՝ Լոնդոնից, Նեոպոլից, Հռոմից ու Փարիզից վարձակալել է թեմասիկ առարկաներ՝ լրացնելով Վրասանի ազգային հարսությունը նկատվող Կոլտիդայի ոսկյա արժեքավոր զսածոները: Հասցրեցի դիմել՝ Չեմբերերգ բնագիտական թանգարանում ցուցադրվող Homo georgicus- ը: Ըստ ցուցահանդեսում ներկայացված վահանակի եւ զուգընթաց անգլերեն ֆիլմի, Աֆրիկայից

Մայնի Ֆրանկֆուրտի վրացական օկոտագիան

Գրի միջազգային տոնավաճառը բողորեց 70- ամյակը

ելրո, բայց մարդիկ, նկատելի է, մանրամասն կարդում են ճաշակողները երկար ու բազմաբաղադրիչ նախուսեսն ու ճաշը եւ հաճախ բարձրաձայնում՝ այ, սա միջոց փորձել, համեղ է երեւում:

Գերմանական անտեղ կարգ կա՝ լրագրողների համար մանրամասն տեղեկագրեր են դասարանում: Այս անգամ դրանք կրկին հավաքվել էին սոցիալական կայքերի միջոցով: Ծերմակի վրա դարձնում են վրացական այբուբենի ուսուցանողները: Ով ստացավ բնադրական քննակետից անփոխարինելի այդ նվերը, գործածելու է սիրով՝ դառնալով Վրասանի ակամա գովազդողը:

Այդ տեղեկագրերից ենք իրազեկ դառնում, որ 70 000 ֆլմ սարածք ունեցող Վրասանում 3,7 միլիոն բնակիչ է աղբյուր: 2015- ին 4 173 անուն գիր է հրատարակվել, նույն տարվա միջին հաշվարկով գիրն արժեցել է 11,75 լարի, որ 3,86 եվրո է կազմում: Մոտ 100 հրատարակչություն կենսունակ է, 50 գրախանութ կա, որից 41- ը փոփոխ արհմեծ են: 2013- ին 6 տարեկան է գիր գնել համացանցի միջոցով, 2015- ին՝ 19 տարեկան:

Ֆրանկֆուրտի տոնավաճառում Վրասանի բացառիկությունն ընդգծել են՝ Շեքսպիրե-

րաջանովի: «Կովկասյան խոհանոց» գիրքը, որին աչքն անդաման հայում էր, վրացական ու արբերջանական էր կողմ- կողմի համարել: Վրաց ժամանակակից հեղինակների բազմալեզու հրատարակչությունների խիստ բարուն Հայաստանում լույս տեսած հայերեն հրատարակություններն էլ կային: 150- ից ավելի գերմաներեն նոր հրատարակված թարգմանություններով է հարսացել մեր հարեան երկրի գրականությանն այս տոնավաճառին ընդառաջ, գերմանալեզու 70 հրատարակչատուն վրաց գրականությունը ներառել է իր ծրագրում, 2014- ին Վրասանում գրի ազգային կենտրոն հիմնելու եւ 2011- ին թարգմանությանը խրախուսող ծրագրի մեկնարկից ի վեր վրաց հեղինակների 200 անուն գիր թարգմանվել է գերմաներեն:

Ժամանակակից 70-ից ավելի հեղինակներ Ֆրանկֆուրտի տոնավաճառի հարթակում ներկայացրեցին իրենց ստեղծագործությունները, ֆաղափում կազմակերպված 350 գրական միջոցառման ժամանակ նրանք հանդիմեցին ընթերցողների հետ: Վրաց արդի գրական աշխարհի ամենաճանաչված հեղինակությանը՝ լոնդոնաբանակ Ակա Մորչիլաձեին, եթե չհանդիմեցիր սաղավարների ներսում, նրա գրե-

Գարիաձեի մարիոնետներին, թե՛ ժամանակակից դրսեւորումներ՝ լուսաձայնային, սովորալուսային խաղ, որի հետն ու մակերեսը այբուբենն էր դարձյալ՝ վրացիների իմաստության ողնաշարը: Ներկայացված էր գիտությունն ու նորարարությունը՝ 2 գործարար իրենց «ստարափն» էին մասշտիվ դարձնում, մանկական եւ դասանելյան հրատարակչությունները «Կախարդական աշխարհ» խորագրի սակ հեփաթների ու առատությունների գարմանահրաւ, գաղտնիներով կողոված աշխարհն էին բացում՝ դասկերագրող, նկարագրող տղազրության բանալիով: Վրասանի զբոսաբեռային գործակալությունը վիրտուալ իրականությունում անվանյալ ակնոցի միջոցով բացահայտել էր սալիս Վրասանի գեղեցկությունները:

Տեխնո երաժշտության երկրորդությունը չէին ձանձրանում, բալետի սիրահարներին անակնկալ հանդիմում էր սոցիալում Սուխիվիլիի ազգային բալետային խմբի հետ, օղեւնում Վրասանի ֆիլիհարմոնիկը, ջութակահարուհի Լիզա Բաթիաւիլին, Վրասանի սարբեր ֆաղափներից ժամանած երգչախմբեր, իսկ վրացական ֆիլմերի ցուցադրությունը դեռ չի ավարտվել: Մեկնարկային

դուրս ամենահին մարդու՝ առաջին եվրոպացու 1,8 միլիոն տարեկան լավ դաստիարակված գանգը գտնվել է Հայաստանի սահմանամերձ վրացական Դանաիսիում:

Գրի տոնավաճառի ցուցանակներում Ֆրանկֆուրտի Գյոթե համալսարանը եւ Թիլիսիի ամենամեծ՝ Իվանե Զավախեթի մեթական համալսարանները համաձայնագիր են կնքել՝ գիտական սերս համագործակցության եւ ուսանողների փոխանակման վերաբերյալ:

«Մաղթում են, որ հյուր երկիր լինելու առիթը Վրասանին հնարավորություն տա դռներ բաց անել, իսկ վրաց գրականությունը Ֆրանկֆուրտից ձանադարի հարթի՝ դեղմի մեծ աշխարհ», բացման հանդիսությանն ասաց տոնավաճառի սնորեն **Յուրգեն Բոսսը**: Մեր տղազրությամբ այն արդեն մեծ ձանադարին է՝ հոկտեմբեր ամսվա ամառն ավարտվեց Ֆրանկֆուրտում, հովը վրաց գրականության առաջասքը Մայն գետի հորձանով սանում է հեռու:

Հոկտեմբերի 14- ին ժամը 15.30- ին Ֆրանկֆուրտի գրի տոնավաճառում Վրասանն իր հյուր լինելու դասավոր դերը հանձնեց Նորվեգիային: Հայկական սաղավարի եւ մեր մյուս հանդիմումների մասին՝ առաջիկա համարում:

ԳՈՐԱՐ ԲՈՏՈՅԱԼ

Մտկվալում «Ազգ»-ի հասուկ թղթակից

Հոկտեմբերի 7-ին Պետերբուրգի մեր հայրենակից, ծանաչված հասարակական գործիչ էլ բարերար Հրաչյա Պողոսյանի ծննդավայրում Արագածոտնի մարզի Ազարակ համայնքում, մեծ հանդիսավորությամբ նշվեց գյուղի վերածննդի 10-ամյա հոբելյանը... Եւ լեզենդար «Արարատ 73»-ի հաղթանակի 45-ամյակը: Հանդիսություններին մասնակցում էր ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը: Ինչպես էլ ստասվում էր, այդ օրը Ազարակում տեղի ունեցան շքանշաններ, ամենուրեք իբխում էր տոնական բարձր տոնակարգություն, կային բազմաթիվ հրավիրյալներ, հինչեցին ողջույնի խոսքեր էլ շնորհակալություններ: Ներկայացվեց նաեւ համերգային ուրույն ծրագիր՝ հայկական խորհրդային աստղերի մասնակցությամբ: Տոնակատարությանը ներկա էին աշխարհի արբեր ծայրերից Ազարակ հրավիրված «Արարատ 73»-ի տղաները... Այս ամենով հանդերձ, ցանկանում են ամփոփել իմ ստացած տղավորություններն ու արձանագրել, որ տոնակատարության օրվա շքանակներում գյուղում տեղի ունեցան Հայաստանի համար աննախադեռ ուր եզակի իրադարձություններ:

1. Ազարակի Սուրբ Ասվածածին եկեղեցու բակում տեղի ունեցավ Հրաչյա Պողոսյանի լուսավորչական «Տավր» բաց բաժնետիրական ընկերության վարչապետի կողմից լուսավորչական Հայոց ցեղասպանության նահապետի սրբերի խճանկարային սրբադասարանի օծման արարողություն: Նման մեծամասշտաբ աշխատանքներն արագան է տեղադրվում Հայաստանի տարածքում: 2. Ազարակի միջնակարգ դպրոցում տեղի ունեցավ խՍՀՄ հերոս, առաջին տեղաբնակց-օդաչու Յուրի Գազարիանի անվան ռոբոտաշինության դասարանի բացումը: Դասարանի անվանումը նախատես համաձայնեցվել է Յու. Գազարիանի դստեր՝ «Մոսկովյան Կրեմլ» թանգարան-արգելավայրի գլխավոր տնօրեն Ելենա Գազարիանայի հետ: խՍՀՄ փրուկումից հետո նման ծրագիր Հայաստանի տարածքում իրականացվում է առաջին անգամ: 3. Նորաբաց դասարանում տեղի ունեցավ բարերար Հրաչյա Պողոսյանի լուսավորչական լուսավորչական Յուրի Գազարիանի կիսամյակի բացումը: Բացման արարողությունը կատարեցին Հրաչյա Պողոսյանը էլ տեղաբնակաց, ՌԴ հերոս Անտոն Շկադլերովը: 4. Նույն օրը Ազարակի կենտրոնում տեղի ունեցավ «Արարատ-73» ֆուտբոլային թիմի լուսավորչական անվանակոչված նոր հրատարակի հանդիսավոր բացման արարողությունը: Բացումը կատարեց վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը: Արարողությանը մասնակցեցին Հայաստանի 40-ամյակի էլ Ազարակ գյուղի վերածննդի լուսավորչական 2013 թ.-ին բացված «Արարատ-73» հուշարձանի մոտ Ազարակում առաջին անգամ սնկվեց հավերժության եղենի:

5. Այդ օրը Ազարակի կենտրոնում տեղի ունեցավ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի՝ հուլիսին Սանկտ Պետերբուրգի հայ գործարարների հետ հանդիպման ժամանակ արված առաջարկով հիմնված կարի արտադրանքի բացման արարողությունը: Հրաչյա Պողոսյանն առաջինն էր, որ արձագանքեց ՀՀ վարչապետի կողմից էլ իր համագյուղացիներին աշխատանքով աշխատելու նպատակով արդեն իսկ գործում է ավելի քան 20 աշխատատեղ: Կառուցվող կցառննի հիմնում Նիկոլ Փաշինյանը էլ Հրաչյա Պողոսյանը զեւեղեցին կոչում շնորհակալ շարքում: 8. Դպրոցի բակում սնկվեց դեռեւս Պետրոս Առաջինի կողմից սնկված էլ խնամված դարավոր կաղնու շիվ, որը Հրաչյա Պողոսյանն էր բերել հայրենի գյուղ: Շիվը, որ հայազգի բարերարի նվիրել էին Սանկտ Պետերբուրգի ռուսական թանգարանից՝ Ռուսաստանի հյուսիսային մայրաքաղաքում ծավալված ակտիվ էլ նվիրված գործունեության համար, սնկեցին Սանկտ Պետերբուրգի էլ Մոսկովայից ժամանած հյուրերը:

Իր խոսքում Նիկոլ Փաշինյանը խորհրդանշական է համարել այդ օրը՝ մի քանի լուսավորչական: «Շատերը հարցնում են, թե Հայաստանում վերջին հինգ

թիւն անել, այլ էլ հնարավորություն ստեղծել, որ յուրաքանչյուր հայ կարողանա սեփական ֆրիդոմ սեփական հարցը վասակել»:

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆՅԱՆ. «Հրաչյա Պողոսյանը խոսքի տեղ մարդ է էլ առաջինն արձագանքեց նոր Հայաստանը շնորհակալու իմ կոչին» 8 եզակի իրադարձություն՝ 1 օրում

ցին հիշողության լուսավորչական: Նոր մասնաշտաբում թույլ կես հետագայում ավելացնել աշխատատեղերը՝ հասցնելով օրը հարյուրի:

ամսվա մեջ ինչ է փոխվել: Նրանք, ովքեր ուզում են տեսնել՝ կեսնեն, որ ՀՀ-ում փոխվել է ամենակարեւոր բանը՝ տարածքային, մարդկանց հայացքները, ինքնագագողությունը, ինքնավստահությունը: Կարեւոր է արձանագրել, թե ինչն է ժողովրդի համար ամենակարեւորը, դա իր ինքնասիրությունն է, իր հողատիրությունն է:

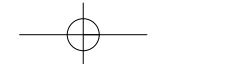
նությունը լայնորեն հայտնի է ինչպես Ռուսաստանում, այնպես էլ Հայաստանում: Հրաչյան առանձնակի վերաբերմունք ունի հոգեւոր արժեքների էլ հոգեւոր խորհրդանիշների հանդեպ: Նրա բարեգործական գործունեության մեջ մեծ տեղ են զբաղեցնում Հայրենական մեծ լուսավորչական հերոսների հիշատակին նվիրված հուշարձանները, նաեւ՝ Մեծ եղեռնի զոհերի հիշատակը հավերժացնող խաչքարերը: Պողոսյանի ջանքերով ստեղծվել են 100-ից ավելի մշակույթի, հոգեւոր էլ լուսավորչական նշանակության կառույցներ ու հուշակոթողներ: Դրանցից 29 հուշարձան նվիրված է Հայրենական մեծ լուսավորչական, 7-ը՝ հայոց ցեղասպանությանը, որոնք տեղադրված են արբեր ֆուրգաներում: Նրա մեկնաստությամբ տղազրվել են սասնյակ գրքեր էլ ամսագրեր, ինչպես նաեւ արբեր թեմաներով վավերագրական ֆիլմեր: Հրաչյա Պողոսյանի բարեգործության օրգանակն ընդգրկում է այսօր արդեն մեկ սասնյակից ավելի երկիր:

Հուշ-երեկո նվիրված Դայանա Տեր-Հովհաննեսյանին

«Խորագրակ արժեքավոր ծառայություն է մատուցում: (Նրա) թարգմանությունները շնորհակալ են էլ հուշական»- Ջոն Ալիդայի: «Հմուտ, վարդիշին վայել թարգմանություններ»- Մայլ Առլեն: «Բախտավոր ենք, որ ունենք Դայանա Տեր-Հովհաննեսյանին, որ թարգմանում է այս բանաստեղծությունները հայրենից անգլերեն: Կարգացել դրանք էլ վայելեցեք»- Վիլյամ Սարոյան: «Հրաշալի մի բանաստեղծուհի, որ իր ժողովրդի գիրքն է բացել անգլիախոս աշխարհի առաջ»- Դ.Մ. Թոմաս: «Հովհաննեսյանը փայլուն բանաստեղծուհի է, որ նոր աշխարհ է բացել անգլիախոս անգլիախոս ընթերցողի առաջ», Լոնդոն, Թայմսի գրական հավելված:

Նման գնահատականներով են բնութագրել գրական գործունեությունը անգլիազգի բանաստեղծուհի, հնագույն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը ձգվող հայ լուսավորչական թարգմանչուհի Դայանա Տեր-Հովհաննեսյանին, որն այս արված զարմանը հավիշյանս փակեց իր աչքերը, թափուր թողնելով այդ բնագավառում զբաղեցրած էլ համաշխարհային ծանաչման արժանացած իր տեղը: Նրա հիշատակը հարգելու նպատակով համատեղ հովանավորությամբ ՀԲԸՄ-ի

(Նյու Ինգլենդ), «Ամարաս» արվեստի միության, Հայ կանանց միջազգային ասոցիացիայի, Ամերիկայի հայկական թանգարանի, Համազգայինի (Բոստոն), Լոնգֆելդի բարեկամների ընկերության, Հայկական ռուսամասիրությունների էլ հետազոտությունների ազգային ՆԱԱՐ կենտրոնի, ԹՄՄ-ի (Մ. Նահանգներ էլ Կանադա) էլ Նյու Ինգլենդի լուսավորչական կոլոնիայի, Հայկական մշակութային հիմնադրամը հուշ-երեկո է կազմակերպել, որը տեղի կունենա նոյեմբերի 4-ին Արլինգտոնում (Մասաչուսեթս) գործող Հայկական մշակութային հիմնադրամի դահլիճում: Հ.Ծ.

ԳԵՂԱՍ ԸՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Վերնագրում ասվածը, վստահ եմ, շատերը արտօրինակ կհամարեն: Չէ՞ որ հայաստանյան կառավարություններն են դարձրել հայաստանը, որ երկրում ոչ միայն աղիքներ, այլև ծայրահեղ աղիքներ կան: Այն հաղթահարելու նպատակով 2003 թվականին, երկարատև հանրային ֆինանսավորման հետ «ՀՀ-ում աղիքների հաղթահարման ռազմավարական ծրագիր» անվանվող 190 էջերից բաղկացած փաստաթուղթ հայտնվեց: Օգոստոսի 8-ին այն հաստատվեց ՀՀ կառավարության նիստում, որ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանն ասաց. «ՀՀ կառավարությունը հաստատեց աղիքների հաղթահարման ռազմավարական ծրագիրը, որը համարում ենք ֆաղափարակալ հասարակության, իշխանության արժեքների և դոմինանտության ավելի քան երկու տարի արդյունավետ համագործակցության արդյունք: Մենք գտնում ենք, որ հաջողվել է լուծել կարևոր խնդիր՝ ստեղծվել է իրատեսական և իրագործելի ծրագիր, որն առաջիկա տարիների մեր գործունեության ուղեցույց է դառնալու»:

Ավարդ: Աղիքների և անհավասարության երկրում արդեն իսկ առկա վիճակը ձեռքբերելիս մի քանի գործոտներ, որոնք կազմավորեցին այն միջավայրը, որն ստանդարտ մեր ազգային ավանդությանը: Առաջնահերթը նկատելի ունենալու և անհավասարության արտադրող ու անհավասարող արտադրող, երբ հայրենի ֆաղափարներն ու գյուղերը լքեցին հայրենի հազարավոր հայաստանցիներ: Եվ սա այն դարձանք, երբ հիշյալ ծրագրի կատարմանը դիմումները համարակալ և սաստիկ կառույցների ու կազմակերպությունների գործընթացի իրականացման գործընկերային մասնակցությամբ: Դրանց թվում էին տղազի ու էլեկտրոնային մամուլի խմբագրություններ, հասարակական կազմակերպությունների միավորումներ, երեսնամյա մարզերում գործող շուրջ 20 հասարակական կառույցներ, նախարարություններում ու մարզպետարաններում ստեղծված աշխատանքային խմբեր, մոնիթորինգի ու վերլուծության անենասարքեր ստորաբաժանումներ, Հայաստանում գործող միջազգային կառույցներ: Արդյունքում նպատակ էր հռչակվում 2002-ին աղիք համարվող 51 սոկոս բնակչության թիվը 2015-ին իջեցնել 20 սոկոսի, առավել աղիքների 16 սոկոսը՝ 4 սոկոսի: Իդեալ, աղիք էր համարվում բնակչության այն հատվածը, որի օրական եկամուտը թվապես էր ԱՄՆ 1 է 2 դոլարից, համադասարանաբար 30 է 60 սոկոսը: Հիշենք, որ 2003-ին դոլարի փոխարժեքը կենտրոնական բանկի կողմից սահմանվել էր 586 դրամ, որը փոխանակման կետերում անցնում էր 600 դրամից: 2008 թվականին, երբ ՀՀ կառավարության ղեկավարը ԿԲ-ի նախկին նախագահ Տիգրան Սարգսյանն էր, մեկ օրվա մեջ փոխարժեք սահմանվեց 302 դրամը, որից հետո որոշում այդպես էլ անհասկանալի մնաց ՀՀ բնակչության համար: Ֆինանս-

ական ու սնտեսական վերլուծաբանների կողմից կարծիքներ հայտնվեցին, որ այն կասարկեց սնտեսության սեղանավորման դայնամիկներն սկսված արտադրանքի ահագնացող դարձը մասամբ մեղմելու նպատակով: Մի բան էր արժեքի հարազատից հայաստանցու ստացած, ասենք 100 դոլարի դիմաց 60.000 դրամը, բոլորովին այլ բան 30.000 դրամը, երբ գներն անսեռ-ամիս էին աճում, առաջին անհրաժեշտության աղիքների ներկրումները դարձրելով էին ավելանում: Վերջինը հաջորդող յուրաքանչյուր տարում աճում էր 100-200 մլն դոլարով, մինչ վերջին տարիները հասավ 3 մլրդ դոլարի: Արդյունքում ունեցանք արտադրողի նոր ծավալներ, բնակավայրի նոր շինարարություն, դոլարի ու եվրոյի սեփական արժեքների նոր ներհուսեր, հայաստանցիների կյանքի ու կենցաղի յուրօրինակ դրսևորումներ, որը միմյանց հաջորդող ՀՀ կառավարությունները արժեքները արժանապատիվ, աղիք-

որոշումները ըստ արժանավորման էին հազարավորում եւ տոների գնաճի էին հանգեցնում: Նման գործընթացները կամայական փոխարեն մեզանում ծավալվում էր յուրաքանչյուր ֆաղափարություն, որը որեւէ կադ չունեցող անհավասարող գործընթացների հետ, մեղայալ վիճակում էր դառնում հասկանալի փոքր ու միջին գործարարությունը, այն միջավայրը, որը կայուն զարգացման երաշխիք է արդեն կայացած սնտեսություններ ունեցող երկրների մեծ մասում: Միայն ՀՀ բանկային համակարգի սկսված շարժումները միմյանց 3 մլրդ դոլարի արժեքով, որի կրկնակի, առանց վարանելու կարելի է դնել, գրողներում դրած բերում էին ՌԴ-ից վերադարձող ասուցյակ հազարավոր խոտանցի որակավոր մեր հայրենակիցները, Եվրոպա ու ԱՄՆ այցելող հայաստանցիները: Այդ առերես գույնները մեր մարդիկ ծախսում էին. սա նոր ու լուսամուտ էին «Եվրո»-ացնում, ուսանող-

դեղ: Պարզվում էր, մեզանում էր զուտակալ համայնություններն էին մեղավոր, ովքեր անհաս ֆերմերային սնտեսություններից ծրագրեր էին դադարեցնում, ֆաղափարում էլ հասարակական կազմակերպությունները, որոնց կանխատեսումները գործարար միջավայր ձեռնարկելու օտար միջավայր էին համարվում: Թե ինչ ծրագիր է անհրաժեշտ հիմնավորապես դադարեցնել էլեկտրաէներգիայի գործարարում դարձ ու հասարակ էլլամդեր արտադրելու համար, որը միլիոններով ներկրում է, այդպես էլ հասկանալի չէ:

Նույնը է այլ ոլորտներում, սկսած բարեբեր հողերն անմշակ թողնելով սոխ ու սխտորից մինչև կաթ ու միս ներկրել կամ հեծանիվի ու սառնարանի երբեմնի արտադրությունները վերագործարկելը գերադասելով դիսարկելը: Արդյունքում որտեղ տարի է ունենալ 10 մլրդ դոլարի ամօրայի ՀՆԱ ու դրանից կազմավորվող ոչ թվապես ամօրայի 2 մլրդ դոլարի հարկերի հավաքագում,

Հայաստանցի աղիք է. աղիք է՝ Հայաստանը

ություն միջ հայաստանցիները բնակչության 30 է ավելի սոկոսը: Պետական կառույցներն այն հազարավորում էին անօրայի ու անդամավար ՀՀ 1,5 մլրդ դոլար բյուջեն նկատելի ունենալով, որտեղ ոչ մի լուսն չէր նախատեսվում սաստիկ հազարավոր ուսանողներին կրթաթոշակ հասկացնել, անմշակ էր շուրջ 500 հազար կենսաթուղթներում ստացածը, որը շատ դեղերում անգամ դեղերին չէր հերիքում, նվազագույն աշխատավարձեր էին ստանում երիտասարդ ու փորձառու մասնագետները, ղեկավարական բարեխիղճ թե զանցառու դաշտումները: Բյուջեն իդեալ... 70 սոկոսով շիկային որակվեց, որն այլ բան չէր, քան շիկային ֆաղափարների գնահատմանը այն գողանալն ու թալանելը:

Սակայն անգամ այս դարձանքում Հայաստան երկրում կյանքը կանգ չէր առնում, բնակելիներ ու հյուրանոցներ էին կառուցվում, յուրաքանչյուր տարի 40 հազար օգտագործված ու մի քանի հազար գործարանային արտադրության նոր ավտոմեքանիկներ էին ձեռնարկվում: Այսպես, ուսանողական բարձր վճարովի սեղերն էին բազմանում, գերադասում հարսանիքներ ու հոբելյանական ծնունդներ էին նշվում, միջազգային կրթության ռեսուրսներ էին կազմակերպվում, օդային չվերթներ էին բացվում: Այստեղ անկարող են չհիշել գործընկերներից մեկի այն դիտարկումը, ըստ որի այդ չվերթներից

առերես թվապես բյուջե: Թե ուր են գնում մեր համերկացիների արժեքներից բերած գումարները, սեսանել են ամենուր: Հենց թեկուզ բազմիցս հիշատակված երթուղայինների դարձնելով 55-60 ուղեւոր են սեղանակալում, հազիվ 15-ը նստում, զծախերն իրենց վնասներից են խոսում, մեր մարդկանց ահաբեկում: Իսկ թե ինչ են լինում վարողների հայտարարած օրական 15000 դրամ մուծումները, թախախտան չկա ու չկա:

Օրերս «Մոսկվա» կինոթատրոնի մերձակա սրճարաններից մեկում երկու ընկերով սուրճ ղախվեցինք. սովորական, փոքրիկ բաժակներով, որոնց դիմաց ներկայացված հաշիվն արժանաց էր դիտարկում, ամբողջ 1860 դրամ: Օղերային կից սրճարաններից մեկում էլ ծանոթս 1 շիկ «Կոսայի»-ի դիմաց 930 դրամ էր վճարել: Ասացվում է, որ մեզանում ամեն ինչն է թանկ, քանի որ դադարեցրել են նվազում, ասել է թե միջին հայաստանցին վճարում է: Նա դարձրել էր դեղեր է գնում եւ ավելացված հարկ վճարում, զազ է ծախսում եւ այդ նույն հարկ վճարում, բնակարանային գումար է սալիս, փոխարենը ոչինչ չէր ստանում, ինչ-որ ծառայությունից օգտվելու խնդիր է ծագում խնդրեն դրամադրամակո թեթեւացրու մի քանի հազար դրամով:

Տեսեք ինչպես արձագանքեց հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի բարձրաստիճան ներկայացուցիչը վաստակաւաւս էներգետիկ Երուսաղեմ Արզումանյանի փորձագիտական այն եզրակացությունը, որ զազի գինը հնարավոր է իջեցնել մինչև 10 դրամով: Ներկայացուցիչը դնեց, որ անգամ 1 դրամով գնի իջեցումը կվսանգի համակարգի գործունեությունը: Իսկ ահա տղերիս հեղինակի օրացալուսում ակնկալի կա, որ գնի իջեցումը կա-

ռող է մինչև 30 դրամի հասնել: Թե ինչ հիմնավորումով, նստում են կորուստների առերես ծավալները, որոնք վստահություն չեն ներկրում:

Համանման երեւոյթներն ամենուր են, երբ մեր մարդկանց վճարած գումարները հանրային միջավայրը բարեփոխելու փոխարեն մասնավորի հաշիվներում մարմնակալում են հայտնվում: Այնպես որ ՀՀ սնտեսական վիճակը զավեւատելի համարելը շատ մեղմ գնահատական է: Հայաստան երկրի հողային, ջրային, ջերմային ու մարդկային բավարար դայնամիկների դարձագայում մինչև... 20 մլն բնակչություն դառնել-փայտայելը հեղինակն իրատեսական է համարում: Նրանք, ովքեր այս թիվը արտօրինակ կհամարեն, թող բարի լինեն ղախախտանել ընդամենը 3 դարձ հարցի. որտեղ է սակավահող ճաղոնիան արտադրում իր 125 մլն բնակչությանն անհրաժեշտ 12 մլն տննա բիոմը, գրեթե հողագուրկ Իւրայելը՝ 650 հազար տննա հավի միսը, ոչ մեծ Սերիան՝ 8 մլն տննա եգիպտացորենի հաշիկ: Երկիր մոլորակի արժեք հասկանալից վերցված ՀՀ սնտեսագիտական ու սնտեսական մտքին անհասանելի այս ցուցանիշները երկար տարիների իրողություններ են, որոնցով է նաեւ դայնամավորված այս երկրների կայուն զարգացումը, երբ մեզ համար գերադասելի է 100 հազար տննա գործնի, 10 հազար տննա հավի միսի, 1 հազար տննա կարագի արտադրությունը: Աշխարհը երեսկայությունից անդին գործեր է իրականացնում, մենք մայրընտրում ենք Հայաստան-Իրան երկաթուղագիծ կառուցելուց խոսել: Փոխարենը մեզանում սարսափ կա, ասենք, եգիպտացորենի հաշիկի հանդեպ, որը երկիր մոլորակի չորս կողմերում, գործնից, ու բնձից շատ ավելի քանակներով աճեցնում են: Այն լիարժեք անասնակներ է, բոլոր գոյնի ու կրոնի մարդկանց սննդակարգի կաթի ու մի արտադրության անտառ միջոց, բուսայուղի ու սոլիդներ արտադրության հումք... Պարզվում է բնապահպաններն իրենց ինչ-ինչ ասելիքն ունեն: Իսկ թե ինչն է հարգելի բնապահպանները չեն նկատում, որ իրենց կողմից գերվսանգ ներկայացվող, մոդիֆիկացված հռչակված այս մակաբույսը ՀՀ-ում աճեցվում ու վաճառվում է ամենուր, այն հաճույքով վայելում են հողիներն ու փոքրիկները, երիտասարդներն ու դառնակալիները, ղառը չէ:

ՀՀ-ում ուրվագծվող 10-12 մլրդ դոլար ՀՆԱ-ի ցուցանիշն ուղղակի զավեւատելի է: 1 բնակչի հաշիվով մոտ 3,5-3,8 հազար դոլար արդյունքով մենք հետադարձ հայրենիքի երկրներից Կիրգիզիայի ու Տաջիկստանի կողմն ենք, զգալիորեն զիջում ենք Անդրկովկասի մեր հարեւաններին, էլ ավելի մեծ է արժեքությունը մերձբալթյան հանրապետությունների հետ, ուր ցուցանիշները 30-ական մլն դոլարի սահմաններում են: 2019-ի արդեն հաստատված բյուջեի նախագիծը վկայում է, որ երկար, շատ երկար է մինչ բարեկեցիկ երկիր դառնալու մեր անցնելիք ճանվան:

Իսկ զուցե հավասանի ինչ-որ հրաւրի»:

ԱՄՆ նախագահի ազգային անվտանգության գծով օգնական Ջոն Բոլսոնը հայտարարել է, որ իր մեջ մտադիր է հոկտեմբերի 20-ին աշխատանքային այցելություններ սկսել Ռուսաստան, Ադրբեյջան, Հայաստան և Վրաստան: Reuters գործակալությունը, նրա խոսքերը վկայակոչելով, մանրամասնում է, որ Բոլսոնը մտադիր է այդ երկրներում հանդիպումներ ունենալ իր ղեկավարության անդամների հետ: Նկատելի է, որ Վրաստանի հետ հարաբերությունները ծանրանում են, որովհետև Բոլսոնը մտադիր է այդ երկրներում հանդիպումներ ունենալ իր ղեկավարության անդամների հետ: Նկատելի է, որ Վրաստանի հետ հարաբերությունները ծանրանում են, որովհետև Բոլսոնը մտադիր է այդ երկրներում հանդիպումներ ունենալ իր ղեկավարության անդամների հետ:

«Ամերիկայի ձայն» ռադիոկայանը հաղորդում է որոշ այլ մանրամասնություններ: Մոսկվայում Բոլսոնը հանդիպում կունենա ՌԴ անվտանգության խորհրդի նախագահ Ալեքսանդր Պատրուշևի հետ, հնարավոր է հանդիպում նաև արտգործնախարար Սերգեյ Լավրովի հետ: Նկատելի է, որ վերջինի վաղ Բոլսոնը Մոսկվա էր այցելել Հելսինկիում նախագահներ Դոնալդ

յուն ամերիկյան առաջնության իրականացման համար: Պոմպեոն ավելացրել է, որ ԱՄՆ-ը կարունակի օգնություն հասկանալի թեմաներում միաժամանակ ներկայացնել, որ Իրանի կառավարությունը այդ միջոցները չի օգտագործում երկրի բնակչության կենսապայմանների բարելավման նպատակով: Թեմաներում ղեկավարում են, որ ամերիկյան դատախազները խախտում են 1955 թ. դաշնագրով նախատեսված երկու երկրների ֆիզիկական և իրավական անձանց առավել բարենպաստան ռեժիմի սկզբունքները: Պոմպեոն ավստսան է հայտնել, որ ԱՄԿ-ի Միջազգային դատարանը չի ընդունել այն փաստը, որ իրավունք չունի ֆնտիջման առնել իրանցիների հայրը:

BBC-ի տեղեկությունների համաձայն, Միջազգային դատարանը ընդունել է, որ ԱՄՆ-ը դատարան է մեղադրել հակաիրանական դատախազները: Դատարանը վճռել է, որ դատարանը

նր որ ԱՊՊՄԵ-ն դատարանը հաստատում է Իրանի հավասարությունը Վեցյակի հետ կնքած 2015թ. միջուկային համաձայնագրին: Իսկ ամերիկացի փաստաբանները ղեկավարում են, թե Միջազգային դատարանը իրավասու չէ սվյալ հարցում, քանի որ իրանական կողմի հայցը դուրս է 1955 թվականի դաշնագրի շրջանակներից: Պատրուշևի հետ հարցազրույցում նա ասել է, որ սննդամթերքի, դեղորայքի և բժշկական սարքավորումների մատակարարումները դատախազներով արգելված չեն: Բայց եթե Բոլսոնի սարածաբանային այցի ընթացքում ֆնտիջման գլխավոր թեմաներից մեկը դառնա Իրանի հարցը, ապա Ադրբեյջանում ու Հայաստանում, չնայած ԼՂ հակամարտությանը, այնուամենայնիվ չեզոք դիրք կռնեն և կնախընտրեն դատարանը Թեմաների հետ բարիդրացիական հարաբերությունները: Բացի դրանից, Բոլսոնը ասել է իրականացնել «Հյուսիս-հարավ» նախագիծը, որն իրենից ներ-

Տայոց այբուբենի կրակը Բեյրութում. «ՓԹԻԹ» հանդես

Օրերս, բոլորովին դասահաբար, ձեռք ընկավ Բեյրութում լույս տեսնող «ՓԹԻԹ» (<http://www.e-ptit.com/>) մանկական հանդեսի հեթքական համարները: Սա, թեևս, այն դասահակարարություններից էր, որոնք կցանկանայի ամրել ամեն օր:

Հիացնումնով ձեռք առա հանդեսն ու ավստսանով բացեցի, որովհետև մի փանի նախադեղերից գրեթե վստահ էի, որ բացելով՝ ներսում լիքի տեսնեմ նախադատություններ, որտեղ օտար բառերի արանում հայտնաբերելու են միայն մեկ-երկու կուչ եկած բուն հայկազյան բառեր: Բայց սհա, հենց այդտեղ էր իսկական անակնկալը, մտավոր-մտակութային դարգեղը, որ բերկրանք դատախազ ինձ, և անտուտ կդատախազի յուրաքանչյուրին, ով գունե մի փոքր մտախոգ է հայոց լեզվի ու մտակութի հետագա ճակատագրով:

Անադարս հայերեն, սհա «ՓԹԻԹ» հանդեսի գերագույն նպատակը, որին, արդեն ավելի փան 10 տարի նվիրված են հիմնադիր-խմբագիրներ՝ Վերժին Չերչյան-Արահանյանն ու Կարո Արահանյանն ու իրենց ընկերները:

Այս հանդեսն իր գոյությամբ հանդիսանում է սփյուռքում հայադատախազության այն սյուններից մեկը, որոնք անտահախնորրեն լծված են հայ մտակութի դատախազման գործին: Արդար չենք լիքի, եթե ասենք, որ «ՓԹԻԹ»-ը հայկական սփյուռքի միակ հանդեսն է, բայց առավել անադարս կլինենք, եթե չընդունենք, որ իր թիրախավորմամբ, այն է՝ հայ մանկական հայեցի զարգացումը, ֆչերից մեկն է, եթե՝ ոչ եզակի:

Ցավով տեղեկացա, որ այս հայադատախազ հանդեսը դատախազ կերպով օտանդակություն չի ստանում հայկական կրթական ընկերությունների (բացառությամբ՝ Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնադրության և առանձին անհատների) կողմից: Ցավալի է նաև այն փաստը, որ ՀՀ Մտակութի նախարարությունը, որի կոչումն ու գերմտատակն է ամեն գնով, մանավանդ սփյուռքում, անրադեղի հայկական մտակութը, գործնականում անտարբեր է հանդեսի ճակատագրի հանդեմ, և մեր իմացությամբ՝ չի փորձում որեւէ տրոյի օտանդակություն ցուցաբերել: Հուտով են, գոնե այս գոյությունը կիսանի համադատախազ մարմինների, որոնք էլ կփորձեն որեւէ կերպ օտանդակել հանդեսի հետագա աշխատանքին:

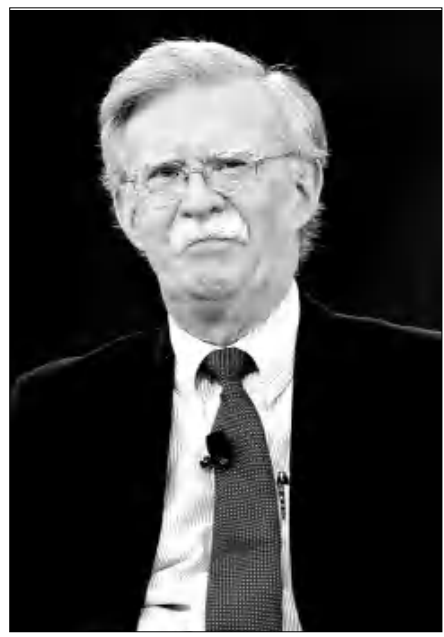
Առաջիկայում, իրենց ցուցաբերած «ՓԹԻԹ»-ի յուրաքանչյուր համարի լույսընծայմանը, կանդատախազման հանդեսի անելիքներին ու խնդիրներին:

ԳԵՎՈՐԳ ԳՅՈՒՆՈՒՄՅԱՆ

Բոլսոնն ինչո՞ւ է գալիս Անդրկովկաս

Տարածաշրջանը Մերչայլոր Արեւելին կասելու փորձեր

Թրանսիլի և Վլադիմիր Պուտինի հանդիպումը նախադատախազելու համար, կարելի է ենթադրել, որ այս անգամ ես նա կլրանակի առաջիկա հանդիպման սյունի: Մանավանդ որ օգոստոսին Պատրուշևը և Բոլսոնը արդեն հանդիպում են ունեցել Ժնևում: Բոլսոնի խոսքերով, առաջիկա հանդիպման նպատակը Հելսինկիում Պուտինի և Թրանսիլի սկսած երկխոսության շարունակումն է, ԱՄՆ-ի ու Ռուսաստանի հարաբերությունների ֆնտրումը և այն, թե որ հարցերում է հնարավոր հասնել առաջընթացի, թե որտեղ դեռ կան խնդիրներ ու տարածայնություններ:

Թրանսիլի և Վլադիմիր Պուտինի հանդիպումը նախադատախազելու համար, կարելի է ենթադրել, որ այս անգամ ես նա կլրանակի առաջիկա հանդիպման սյունի: Մանավանդ որ օգոստոսին Պատրուշևը և Բոլսոնը արդեն հանդիպում են ունեցել Ժնևում: Բոլսոնի խոսքերով, առաջիկա հանդիպման նպատակը Հելսինկիում Պուտինի և Թրանսիլի սկսած երկխոսության շարունակումն է, ԱՄՆ-ի ու Ռուսաստանի հարաբերությունների ֆնտրումը և այն, թե որ հարցերում է հնարավոր հասնել առաջընթացի, թե որտեղ դեռ կան խնդիրներ ու տարածայնություններ:

կայացնում է մերձաբայան երկրները Իրանի միջոցով Հնդկաստանին կադելու ծրագիր: Այլ բան է Վրաստանը:

Ինչո՞ւ է այս կադակցությամբ գրում է թուրքական Yeni a հրատարակությունը, «ԱՄՆ-ը վաղուց փորձում է իր ռազմանավերը մտցնել Սեւ ծով՝ օգտագործելով ՆԱՏՕ-ի հետ Վրաստանի դաշինքը, որտեղ Իրանի հետ դատախազմի դեղում վերջինիս գրկի սեփական աշխարհագրական դիրքի խորությունն օգտագործելու հնարավորությունից»: Հրատարակության կարծիքով, փանի որ այդ ժամանակ Անկարան ԱՄՆ-ին լիովին ենթակա կդառնա McKinsey-ի (նյույորքյան այդ խորհրդատվական ընկերությունից) Թուրքիան օգնություն էր խնդրել սեփական սնտություն վերականգնման համար) միջոցով, Վաշինգտոնն այդ իրավիճակում կփորձի, ինչո՞ւ է Իրանի 2003 թ. ամերիկյան օկուպացման ժամանակ, ինչին ուղղակիորեն կադված էր նաև Բոլսոնը, Արեւելյան Անատոլիայում ստեղծել սեփական ռազմակայաններ, որտեղ 63 հազար զինծառայող տեղաբաշխի և դատախազի իրեն տրամադրել Սամսուն ու Տրամիզում նավահանգիստները:

Իրադարձությունների նման ընթացիկ կարող է սկզբունքորեն փոխել նաև Անդրկովկասի իրավիճակը: Ամերիկացի փորձագետներից ասելի գնահատման համաձայն, այնտեղ «ԱՄՆ-ը սկսել է ադեղությունը կորցնել Վաշինգտոնի հետախոսության նվազման դատախազմով»: Երես է, այստեղ եղել է որոշակի նրբերանգ: Մի ժամանակ այդ նույն փորձագետները անդրկովկասյան էլիտային առաջարկում էին սեփական գաղափարներով մուտք գործել ամերիկյան ֆադախական տուլա:

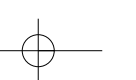
Սակայն Բախում էր, որ սեփական էներգետիկ նախագծերն իրականացնելիս իրեն հոչակել էր Եվրոդայի էներգետիկ անվտանգության գրեթե տրախավոր, և հիմա էլ է այդդեղ վարվում: Իսկ ո՞րն է արդյունքը: Հնարավոր է, որ Բոլսոնը, հասկանալով որ չի հաջողվել Երեսանին անմիջապես կսրնել ՀԱԵԿ-ից, Ադրբեյջանին իր հերթին առաջարկի որոշ գաղափարներ, գուցե՝ կադված նաև Լեռնային Ղարաբաղի հետ: Իսկ առայժմ նա Անդրկովկաս է մեկնում, որտեղից առավել հստակ դատախազմ կազմի տարածաբանի երեք դեղությունների ֆադախական ուղեգծերի մասին, ինչո՞ւ է նաև դատախազի նրանց դիրքորոշումները Իրանի հարցում:

Պ.Բ.

Բայց այս անգամ ԱՄՆ նախագահի օգնականը Մոսկվայից կմեկնի Անդրկովկաս, որը, նրա խոսքերով, աս էական աշխարհագրական դեր է խաղում, փանի որ կադեր ունի Ռուսաստանի, Իրանի և Թուրքիայի հետ: Իրավիճակն ուրիշ կլինի, եթե Բոլսոնը Մոսկվա թոչեր Բախում, Երեսան և Թրիլիսի այցելելուց հետո: Սակայն երեք հանրադատություններում նա կլինի արդեն մոտակայան բանակցություններից հետո, որոնց ընթացքում ինքը, ըստ երեսույթին, կֆնանակի Անդրկովկասի հետ կադված որոշակի, բայց դեղես չբարձրաձայնված խնդիրներ, որոնք կադ ունեն նաև Երեսանի Արեւելի հետ: Ենթադրվում է, որ ուտարության կենտրոնում կլինի Իրանը, գուցե նաև Միրան: Սակայն այդ ուղղություններում ԱՄՆ-ը ստիղված է գործ ունենալ որոշակի առանձնատախազությունների հետ:

Միրայի իրադության կարգավորման հարցում Ռուսաստանը, Իրանը և Թուրքիան հանդես են գալիս որդես զլխավոր տրախավորներ: Բացի դրանից, այդ երեք երկրները ներկայումս զանազան դատախազներով ենթարկվում են ԱՄՆ-ի դատախազներին, ինչը աս ուղղություններում մերձեցնում է նրանց դիրքերը:

Ի դեղ, Reuters գործակալությունը հոկտեմբերի 3-ին մեղքերեց ԱՄՆ դեղատարու Մայլ Պոմպեոնի այն հայտարարությունը, ըստ որի իր երկիրը որոշել է խզել Իրանի հետ բարեկամության դաշնագրից: 1955 թ. ստորագրված այդ փաստաթուղթը ուղղված էր երկու երկրների առեւտրատախազ կադերի ամրադոնմանը: Պատրուշևը Իրանին մեղադրել է ԱՄԿ-ի միջազգային դատարանը ֆադախական և ֆարգչական նպատակներով օգտագործելու մեղ, ինչո՞ւ է նաև Իրանն անվանել է սղառնայի Բադդարում և Բարսա-

Մեկնարկել է Հայաստանի ներքին աուդիտորների ինստիտուտի 3-րդ միջազգային կոնֆերանսը

Երևանի «Բեսթ Վեսթերն Կոնգրես» հյուրանոցում մեկնարկել է Հայաստանի ներքին աուդիտորների ինստիտուտի միջազգային 3-րդ կոնֆերանսը՝ «Զարգանալով բիզնեսին համահունչ» խորագրով: Երկօրյա կոնֆերանսն իր հարկի սակ է հավաքել ներքին աուդիտի կիրառման շարքեր ոլորտների մասնագետների՝ Հայաստանից ել արտերկրից: Կոնֆերանսին մասնակցում են աուդիտի ոլորտի, ֆինանսական սեկտորի՝ բանկային, աղյուսակագրական, ներդրումային ընկերությունների, ինչպես նաև ղեկավարական կառավարման ոլորտի հայտնի կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ: Իրենց մասնագիտական փորձով կիսվում են Հայաստանի, Նիդեռլանդների, Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի, Իսրայելի, Ավստրալիայի, Եսոնիայի, Սլովակիայի, մասնավոր, համալսարանային և ֆինանսական սեկտորները ներկայացնող բանախոսները: Կոնֆերանսն ունի բնակարանային երկու զուգահեռ ուղղություններ՝ կորորացված կառա-

վարման, ռիսկերի և հսկողության մասնագետները ժամանակակից աշխարհում ել ներքին աուդիտի սեխնությունների մասնագետները: Կոնֆերանսի գլխավոր գործընկերն է Հայաստանի հեռահաղորդակցության առաջատար օպերատոր ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ը: Կոնֆերանսին ողջույնի խոսքով հանդես եկող բանախոսներից են Հայաստանի ներքին աուդիտորների ինստիտուտի նախագահ

Մուրա Զալաբյանը, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարար Մանե Թանգիյանը, Կենտրոնական բանկի փոխնախագահ Ներսես Երիցյանը, կրթության ոլորտը ներկայացնող Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի նախագահ Արմեն Տեր-Կյուրեղյանը, և Հայաստանի մասնավոր ոլորտը ներկայացնող ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի գլխավոր սնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանն ու Ալբա-Կրե-

դիս Ազրիկոյլ բանկի գլխավոր գործադիր սնօրեն Հակոբ Անդրեասյանը: Արա Զալաբյանը, Մանե Թանգիյանը, Ռալֆ Յիրիկյանը և Հակոբ Անդրեասյանը կոնֆերանսի առաջին օրը հանդես են եկել բացման խոսքով: Բանախոսներն ընդգծել են միջազգային մասնագիտական հարթակներում Հայաստանի ներկայության կարևորությունը՝ որդես կառավարման ոլորտում նորարար լուծումներով աչքի ընկնող երկրի, ինչպես նաև ոլորտները են Հայաստանի առաջընթացը կորորացված կառավարման ոլորտում: Կարևորելով ներքին աուդիտի ու համադասարանության գործառնության կիրառումը կորորացված կառավարման ոլորտում՝ ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի գլխավոր սնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը մասնավորադես նշել է. «Ներքին աուդիտը դարձադես ռիսկերի վաղ բացահայտման մեխանիզմ է, որն օգնում է կանխարգելել խնդիրները՝ նախքան դրանք կվերածվեն ճգնաժամի: Բիզնեսի սեսանկյունից՝ ներ-

քին աուդիտը և համադասարանությունը գործիքներ են ել ռազմավարական միջոց՝ առաջատարի դիրքերը գրավելու և դաստիարակելու համար, ինչպես նաև սեսնօրեն համար այնուհետի մրցակցային առավելություն, որը ցառ դժվար է կրկնօրինակել»:

Ներքին աուդիտի միջազգային կոնֆերանսի կազմակերպումը Հայաստանում կարևոր է երկրում կորորացված կառավարման մասնագետների զարգացման սեսակետից: Այն նաև կօգնի գործարար հասարակությանը ներկայացնել առողջ և կայուն բիզնես միջավայր սեսնօրեն հարցում ներքին աուդիտի նեսանկյունները, նախակներն ու առավելությունները: Արտերկրից ժամանած՝ ներքին աուդիտի փորձառու մասնագետները ծանոթանում են ներքին աուդիտի և կորորացված կառավարման ոլորտներում Հայաստանի ձեռքբերումներին, ինչն իր հերթին նախատեսում է երկրի դրական վարկանիշի բարձրացմանը:

«Հաջողությունն սկսվում է ժամանակի կառավարումից և համակարգված գործելուց».- Ռալֆ Յիրիկյան

Երեսուկ տարի՝ հակառակորդի կրակոցներից վնասված վազոն-տնակում

Որհանով են կարևոր կառավարման գործիքները և ինչպե՞ս օգտվել դրանցից՝ հաջողության հասնելու համար: Ղեկավարման տեխնիկան ի՞նչ դեր ունեն գործարար էթիկան և դասասխանառու մոտեցումը: Ի՞նչ արժեհամակարգի շուրջ համախմբել աշխատակիցներին, որդեսգի առողջ միջավայրում սեսնօրեն արդյունք:

Հայաստանի հեռահաղորդակցության տուկայուն առաջատարի դիրքերը դաստիարակող ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի բենդի դասնությունը ցարունակում է փորձի փոխանակման յուրօրինակ ուղեցույց հանդիսանալ շարքեր բուհերի ուսանողների համար: Կառավարման հնարավորությունների նրբություններն այս անգամ փորձել են բացահայտել Երևանի ղեկավարական սեսեսագիտական համալսարանի աղազա մարքեթոլոգներն ու բիզնես գործընթացներով հեսարքված մասնագետները: Ընկերության գլխավոր սնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանի վարած դասախոսությանը մասնակցել է շուրջ 250 ուսանող:

«Կառավարման գործիքները շարքեր են: Դրանց ընտրության և կիրառման հարցում անհրաժեշտ է լինել ճկուն: Տեսականորեն դա այնքան էլ բարդ չէ, սակայն գործնականում կա-

ռավարումը ղեկավարից դաստիարակում է իրավիճակի երկարաժամկետ գնահատում և այդ հիմքի վրա՝ ռազմավարության մեսակում և իրականացում՝ ներառյալ ընդհանուր արժեհամակարգի շուրջ աշխատակազմի համախմբում ու արդյունավետ գործիքակազմի կիրառում: Այսպես է սեսնօրեն կորորացված կառավարման փաղափակիք մեսակոյթը և դրա կարևոր բաղադրիչը՝ գործարար էթիկան: Հիմնում հարգանքն է, աշխատանքային առողջ միջավայրի ձեւավորումն ու հեսետողականությունը: Անհրաժեշտության դեղում, նույնքան կարևոր է մոտեցումները վերանայելու դասրասակամությունը»,-ասել է ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի գլխավոր սնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը:

Հանդիմման այս ձեւաչափն աղազա մասնագետների համար կարևոր հարթակ է՝ առաջատար կազմակերպության օրինակով նոր գիտելիքներ սեսանալու, դրանք վերլուծելու և աղազայում կիրառելու համար: Ինեսերակիով ցփման և բարձրացված հարցերի միջոցով, դասախոսության մասնակիցներն իրենց համար բացահայտել են կառավարման դասասխանառու մոդելի նրբությունները:

Կոթիում բնակվող Բեջանյանների ընսանիքը մինչեւ շարքերը կազմակերպելու երկաթյա վազոն-սնակից ու դրա հես կաղված ծանր հիշողություններից: Իսկ դրանք բավականին ցառ են և սխուր: 55-ամյա Բաբկենի կյանքի մեծ մասը մեսաղյա վազոնում է անցել: Երեք զավակների ու կնոջ հես սիղված է եղել դիմանալ ոչ միայն կացարանի անհարմարությանը, այլև հակառակորդի՝ շարքեր ցարունակ չփոխվող ձեռագրի՝ հրեսակոնությանը: Դրանցից ժամանակին հրաժեղ է փրկվել օրորոցում դառնած մանկահասակ աղջիկը, որը հայրական տուն համարվող երկաթյա կացարանին հրաժեշտ է սվել ամուսնանալուց հեսո միայն: Սահմանաղա հոթիում կրակոցների ձայնը, ցավոք, սովորական է դարձել: Բեջանյանների վազոն-սնակի մեսաղյա դասերին բացված բազմաթիվ անցքերն այդ ամենի լուռ վաղերագրողն են եղել: Ընսանիքի մայրը՝ Նուեն, կրած աղորումների և ծանր հոզերի դիմաց հասուցել է առողջության կորսուով: Այժմ փոր-ինչ հանգիստ է Հայաստանից դուրս բնակվող դսեր համար, բայց կարոնում է նրան: Որդիներին՝ 30-ամյա Գարիկին և գրեթե հասակակից Գորգենին ուզում է սեսնել հոր կողքին՝ ամուր թիկունք դարձած, նոր ընսանի կազմավորած, բայց՝ աղաղակ սանիքի սակ: Նրանց ամուսնության հարցն անգամ չի բնարկվում՝ դայմանների բացակայության դասձառով:

Բեջանյանների աղորուսի միջոցը հողագործությունն է, սակայն հակառակորդի նեսանաղյայն սակ այն ոչ միայն վսանգավոր է, այլև եկամսարք է: Տուն կառուցելու միսքն ընսանիքի հորը հանգիստ չի թողել, սակայն նրան չի

հաջողվել գոնե մասամբ լուծել խնդիրը: Երազանը մեկն է. փառտուն ունենալով:

«Կյանքիս մեծ մասն անցել է...երկաթե վազոնում հանգիստ ֆնել չեմ կարողացել: Ուզում եմ, որ տղաներս չանցնեն էդ ամենի միջոլ և երբ ամուսնանամ, մսածեն ոչ թե հոզերի կամ երկրից հեսանալու, այլ զավակներ ունենալու և գյուղը ցենացնելու մասին: Զգիսեմ ինչու, բայց մսածում եմ, որ մի բարի դուռ էլ մեզ համար կբացվի»,- ասել է ընսանիքի հայրը՝ Բաբկենը:

Բեջանյանների ընսանիքին աղակցելու դասրասակամություն են հայտնել բնակարանաչնություն ծրագրով ավելի ֆան սասնայա գործընկեր դարձած կազմակերպությունները՝ ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ն ու Հայաստանի «Ֆուլեր սնաչնակական կենտրոնը»: Կողմերն սկսել են փայլեր ձեռնարկել՝ մինչեւ շարքերը Բեջանյանների երազանքն իրականացնելու ուղղությամբ:

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
 Հրասարակութեան ԻԳ շարի
 Հիմնադիր և հրասարակիչ
 «ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
 Երեւան 0010, Հանրաղեսութեան 47
 e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
 www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
 ՅԱԿՈԲ ԱԻՏՏԻՔԵԱՆ հեռ. 060 271117
 Հաւակաղախութիւն (գովազդ) հեռ. 582960,
 060 271112

Լրագրողների սենեակ հեռ. 060 271118
 Հանակարգ, ծառայութիւն հեռ. 060 271115

Շուրջօրեայ լրահաղ Ծառայութիւն
 հեռ. 060 271114, 010 529353
 Հանակարգչային ցարաածիլ՝ «Ազգ» թերթի

Նիւթերը չեն գրախօսում ու չեն վերադարձում:
 Գ. ճառով յորդանները գովազդային են, որոնց բուկանդակութեան համար խմբագրութիւնը դասասխանառութիւն չի կում:

“AZG” Weekly
 Editor-in-chief
 H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Ազգայնականություն

Թիվ 39(399)
19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
2018

Սեղա ԱՆԱՆՅԱՆ

Մեծանուն լեզվաբան-հայագետ, Սորբոնի համալսարանի Արևելյան լեզուների ու ֆաղափաբանությունների ազգային ինստիտուտի Ֆրեդերիկ Ֆեյդիի անունը թանկ է հասկալիս մեզ՝ հայերիս համար, քանզի իր ամրած 83 տարիներից ավելի քան 50-ը նա ծառայել է հայագիտությանը:

Անճուան Մեյե, Օգուս Կարիեր, Ֆրեդերիկ Մակլեր, Ժորժ Դյուրանդի... Ֆրանսիացի հայագետների այս փառաշեղ համաստեղությունը համալրվել ու հարստացել է Ֆրեդերիկ Ֆեյդիի անվամբ:

Ծնվել է Ֆեյդին Փարիզ 1908-ին: Միջնակարգ կրթությունն ստացել է Վերսալի «Lycée Hoche», որտեղ էլ սերմանվել են հին լեզուների և Արևելյի հանդեպ արագ ազդեցության հետաքրքրությունը, իսկ հայոց լեզվի նրա ծանոթությունը եղել է 1924-ին, երբ ընդամենը 16 տարեկան էր:

Չի՛ցյալ թվականին Ֆեյդի-հայնյան ազգանվամբ արեւմտահայ մի ընտանիք առժամանակ բնակվում է Ֆեյդիների հարեանությունում: Երեք ամիս անց հայ ընտանիքը տեղափոխվում է այլ բնակավայր, սեղում թողնելով Չոլի. Գազանձյանի ֆրանսիական «Առաջին դասընթաց»-ը և Երվանդ Տեմիրճի-Պալանյանի «Հայ-ֆրանսերեն բառարան»-ը: Այդ բառարանի օգնությամբ դասանի Ֆեյդին ինֆուորույն գրել-կարդալ է սովորում, որը էլ նրա հայերենի առաջին դպրոցը դարձավ:

Մի ֆանի տարի անց Սեյի Սամուել-Մուրաջյան վարժարանում Ֆեյդին ստանձնում է ֆրանսերեն լեզվի répétiteur-ի դասընթացում ուսումը միաժամանակ շարունակելով Փարիզի Արևելյան կենդանի լեզուների ինստիտուտում (1), աշակերտելով անվանի հայագետ Ֆրեդերիկ Մակլերին, որը այդ տարիներին ղեկավարում էր ինստիտուտի հայագիտության ամբիոնը:

Ուսմանը զուգահեռ Ֆեյդին միաժամանակ հետևում է Մեծ Անճուան Մեյեի դասախոսություններին Փարիզի բարձրագույն գիտության դպրոցում:

Ավարտելով ուսումը Ֆեյդին հրավիրվում է Վենետիկի Սուրաս-Ռափայելյան վարժարանը՝ իբրև ֆրանսերենի ուսուցիչ, ուր հինգ տարի, մանկավարժական գործին համատեղ, կատարելագործում է հայերենի իմացությունը:

1935 թ. 27-ամյա Ֆեյդին Վենետիկում հրատարակում է հայագիտական իր առաջին աշխատությունը՝ «Grammaire de la langue arménienne-dialecte occidental» (2) վերնագրով: Սույն ուսումնասիրությունը մեծ գնահատանքի արժանանալով Միսիթարյան միաբանության կողմից, 1937-ի հունվարին, երեսուսուր Ֆեյդիին ընտրեցին Չոլեուր Ակադեմիայի անդամ, որով էլ սկզբնավորվեց նրանց հետագա

Սեղա Անանյանը՝ Ֆեյդիի հետ

արդի հայերեն, հայ գրականություն և ֆաղափաբանություն՝ զուգորդելով գիտա-հետազոտական ուսումնասիրությունները՝ հայոց լեզվի դասնության, բարբառագիտության, հայերենի համեմատական ֆրանկանությունը շարունակում է:

Ֆեյդին օտարազգի այն սակավաթիվ գիտնականներից էր, որ կատարելապես տիրապետում էր հայոց լեզվին, որտեղ չէր ընդունում ոչ մի օտար բառ կամ դարձվածք՝ զգնելով, որ հայերենը դասական լինելով հանդերձ, շատ ժամանակակից է նաև, որովհետև նոր բառերի ու բառակադակցությունների համար ունի իր արմատները: Ասելով. «Ի տարբերություն մյուս

րորդը՝ մերոյան այբուբենի ստեղծման ժամանակաշրջանի ներքին և արտաքին ֆաղափաբան իրադրություններն ու լեզվաբանությունները, վերջապես երրորդը՝ բարբառների փոխանցությունները: Այս ուսումնասիրությունը արժեքավոր ներդրում է ոչ միայն լեզվաբանության, այլև հայ ժողովրդի դասնության, ֆաղափաբանության, ինչպես նաև ժամանակակի կարեւոր խնդիրների լուսաբանման ասպարեզում:

Ցանկալի կլինե՛ր ունենալ այս գրքի հայերեն թարգմանությունը նույնպես, քանզի այս ուսումնասիրությունը հայերենագիտության բնագավառում գիտական կարեւոր արժեք ներկայացնելուց բացի, ունի նաև գործնական

Հայագիտության մեծ երախտավորը Ֆրեդերիկ Ֆեյդիի ծննդյան 110-ամյակի առթիվ

հարատե բարեկամությունը:

Նույն 1937-ին Վենետիկում Ֆեյդին ամուսնանում է օրիորդ Չերմին Ֆեյդի-հայնյանի հետ: Պիտի ասել, որ որոշեցին Ֆեյդիի կյանքում կարեւոր դեր է ունեցել սիկին Չերմինը նույնպես, որովհետև օտարազգի հայագետը դառնալով նաև Հայոց ցեղասպանության դաշի դասախոսներից մեկը էլ հայ ժողովրդի ողբերգությամբ արդող մտավորական:

Գրառուներին մեջ են նրա իմաստուն խոսքերից հետևյալ տողերը.

- Անհուն ցավ են զգացել այն մտքից, թե ֆիզիկական ու բարոյական ինչո՞հիսի զրկանման է ենթարկվել դարերի ընթացքում հայ ժողովուրդը: Պարսև են համարել թե՛ օտարների, թե՛ սփյուռփախների մեջ բարձրացել ու փրկվել նրա մշակույթն ու լեզուն, որին միանգամայն նա արժանի է:

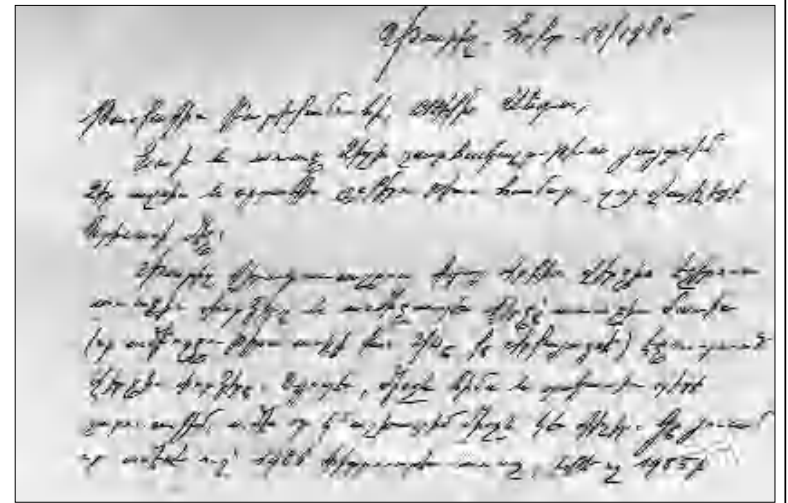
Այդ, այս սեւեռում ու սանջող միջոց մարդասեր գիտնականին ուղեկցել է ողջ նրա գիտակցա-

կան կյանքի ընթացքում:

Պրոֆ. Ֆեյդին հայերենով իր առաջին զեկուցումը կարդացել է 1937-ին՝ Փարիզում, նվիրված Չերմին Պասմիչին, որով էլ սկիզբ է առնում իր և Արսակ Չոդանյանի տարիների ջերմ բարեկամությունն ու համագործակցությունը: Հակառակ նյութական դժվարությանը, 1941-ին Ֆեյդին ավարտում է նաև Սորբոնի համալսարանի իսպաներենի բաժանմունքը, արդա աշխատանքի անցնում Փարիզի Ազգային գիտա-հետազոտական կենտրոն, մինչև 1949-ը:

40 տարեկան էր Ֆրեդերիկ Ֆեյդին, երբ փոխարինում է իր անվանի ուսուցիչ Ֆրեդերիկ Մակլերին, ընթացելով (արդեն Սորբոնի մեջ մտնող) Արևելյան լեզուների ինստիտուտի հայագիտության ամբիոնի ղեկավար, աշխատելով շուրջ 30 տարի: Այստեղ նա դասավանդել է գրաբար,

Ֆեյդիի մարգարաբար ձեռագիրը

լեզուներու, հայերենի նոր բառերը կկազմվին իմաստներու համադրմամբ» (Ֆ.Ֆ.):

Մեր հակիրճ տղերի մեջ դժվար է անդրադառնալ Ֆեյդի-հայագետի մի ֆանի սասնակի հասնող՝ ֆրանսերեն, հայերեն, իսպաներեն լեզուներով գիտական աշխատություններին, որ առանձին նյութ է անուշտ. հիշենք այնուամենայնիվ նրանցից մի ֆանիսը.

1) «Չերմին Պասմիչ, հեղինակ՝ «Ծաղիկ Պասմիչեանց Արևելյան աշխարհի» գրքին, Փարիզ, «Անահիտ», 1939

2) «Manuel de la langue arménienne! (arménienne occidentale moderne), (II ed. 1969), Paris, 1948

3) «Անդրադարձություններ Միսիթար Աբաիո բառարանին շուրջ», «Բազմալեզու», 1949

4) «Les article en arménienne moderne occidentale», Venise, 1952

5) «Una data per gli imprestiti iranici in armeno», 1962

6) «L'état de la langue arménienne au Ve siècle», Venise, 1967

7) «Consideration sur l'alphabet de Saint.- Mesrop et recherche sur la phonétique de l'arménien», Venise, 1982:

Վերջին՝ թիվ 7, խիստ ուշագրավ (216 էջ) աշխատությունը բաղկացած է 3 մասից. առաջին մասը ֆունդիտի է ենթարկում նախամաշտոյան այբուբենին առնչվող խնդիրներ, երկ-

նճանակություն հայագիտությանը զբաղվող օտարազգի գիտնականների, հայոց լեզուն ուսումնասիրողների, ինչպես նաև սկսնակ սովորողների համար:

Պրոֆ. Ֆեյդին զբաղվել է նաև հայկական հնագույն ավանդույթների, ժողովրդական հավատալիների՝ վիճաբանների հմայության արվեստի ուսումնասիրությամբ: Մեզ ծանոթ էր հեղինակի դեռևս ձեռագիր 650 էջանոց «Զրիստոնեական Հայաստանի հմայիլները» ուսումնասիրությունը՝ կազմված 4 զրկաններից: Առաջին զրկվար հմայիլների նկարագրությունն է: Երկրորդ՝ Սուրբ Ղազարի գրադասարանում ղադասարանի հմայիլներին առնչվող ձեռագրերի վերլուծական գրադուցակը: Երրորդ՝ այդ հմայիլների տեքստի դասակարգումը: Չորրորդ՝ նրանց ֆրանսերեն թարգմանությունը՝ ընդարձակ ծանոթագրություններով:

Այս գործի վրա մեծ գիտնական (իր իսկ վկայությամբ) սկսել էր աշխատել Վենետիկ կատարած իր առաջին այցելությունից ի վեր՝ երկար տարիներ: Ինչպես ասացինք՝ մեծ հայագետի բարեկամական-ստեղծագործ կադերը դասախոսական, ինչպես Վենետիկի, այնպես էլ Վիեննայի Միսիթարյանների հետ, նրա ողջ կյանքի ընթացքում: ➔

Ֆեյդիի գործերից

ԱՌԻ ՓԱՇԱՅԱԼ

Յուրաքանչյուր գրողի բանաստեղծություն ծննդյան օրից դասակարգվում է ընթերցողին, դառնում նրա կյանքի ուղեկցողը, եթե սիրվում է ընդունվում է: Ինչդեպ բանաստեղծի բախտը, այնպես էլ բանաստեղծության, մասն են: Նա կարող է հենց սկզբից նկատվել և սիրվել և հակառակը, դասի մեջնել ժամանակակից մի սիրություն և հանկարծ մեկ օր զգացնել սալ գոյությունը: Արվեստն իր ֆնահաճույքներն ունի: Եթե խոսում ենք **Նարինե Ավագյանի** բանաստեղծական աշխարհի մասին, ապա ակներև է այն փաստը, որ նրան սիրում է ընթերցողը, որն իր համար գտել է կարելուր տղեր, ներհանգրվել: Նա որսացել է բանաստեղծի տղերի միջուկը, գտել կարելուրը, և, հնարավոր է, կյանքի ինչ-ինչ դժվարություններ ունենալիս, ձեռք է վերցրել նրա ժողովածուները և ցավն անոթել այնտեղ գտածով: Սա մեր օրերում շատ սղասված է կարելուր փաստ է: Ընթերցող է գրող կարող կարելուր օղակ է գրականության ընթացքը հետաքրքրական և շարունակական դասերի մեջ դասելու համար: Նարինե Ավագյանի գիրը կարելի է անվանել լավաստության և խոստովանության երգ, որն ունակ է բարձրացնել աշխարհը մեծ գոյություն, արատավոր դասերներով: Դա ակներև է «Լուսնային խորհուրդ» ժողովածուում տեղ գտած բանաստեղծություններում:

Նարինե Ավագյանի ֆնարական հերոսը մեր օրերի կինն է՝ զգայուն, կյանքի նոր փոփոխություններին ընդառաջ գնացող և շատ իրողությունների հետ դեռ չհարմարվող: «Հարմարվիր ինձ հետ, առուն...» բանաստեղծության երկրորդ տողում դա է հնչում: Կինն այլևս չի ուզում թախծել, սխուր տեսնել մյուսներին և խնդրում է առանձին՝ բաժնել սեր՝ անաճական: Բնության բոլոր դասերների, երևույթների, շարժումների հետքերն են իրենց մեջ վերցրել նուրբ հյուսվածքներ հիշեցնող այս ժողովածուի բանաստեղծությունները, որ կարող են հուզել, բարձրացնել, սիրելի և շատ բան փոխել մեր հիմնամեն ինչ տեսած այս մոլորակում: Մինչև այժմ դեռ ոչ ոք չի սահմանել՝ ինչ է երջանկությունը, բայց հայտնի է՝ ինչդեպ են բոլորը ձգտում նրան, փափագում և տեսնում: Ավագյանի հերոսուհին որոշում է նկարելով կյանքի կոչել այն: Երբ խորունկ ֆուկ ֆնած լինի ողջ աշխարհը, հենց այդ դասին նա կնկարի մի խենթ երջանկություն սիրելիի համար:

*Երջանկությունը, որ կնկարեն արվեստագետի հմուտ վրձինով,
Ճակասագրի մասներից հոսող թանափով անզայթ,
Կախ կսան փայլող ձյան գորգի վրա
Նուրբ նարնջագույն արձագույնով
այն լուսամտի փոփոց,*

Որ ճրագում է փողոցը ֆո սան:
Նարինե Ավագյանի ֆնարական հերոսուհին կարող է ընդունել նրան, ով մերժել է իրեն: Գիտի սիրո գինը, ուրեմն՝ թող հավերժ դասված, բայց սիրով, սիրելիի հետ. «Կբերես ֆեզ հետ ամողը զոջունի, որ կճարճաի իմ ներման լացից»: Դեռ չեն

զրկվում բանաստեղծուհու օրերը՝ խենթ փոթորիկներ, անձեռներ, լացեր, ասածան, ցավոտ կարոտներ: Ուշագրով է «Իմ ամոթոտ հոգին» բանաստեղծությունը, որ լավաստության ես մեկ հորդոր է: **«Սլացի՛ր դիմուկ տեղի հետ, ազատ թափառի՛ր, մի՛ թող ձանձուրյթի փոփոխ դասի ֆեզ: Աղբի՛ր հոյաքս և մեռի՛ր հոյաքս»:** Ահա, այստիպի՛ր դասգամ է հղում իր հոգուն:

Շաղկաբույրով են հագեցած բանաստեղծուհու՝ սիրո մասին գրածները՝ բնության համարումներով, ներկադասի հասուն գույներով, բազմաթիվ խոհերով, հարցերով ու դասասխաններով: Սֆանչացման, նաեւ ակոստանքի ու թախծի մեղեդիներ են, բայց ոչ՝ հուսալիման: Անվերջ լավաստությունը, կյանքի հանդեպ սերը շարունակական բնույթ են կրում, արդեցնում: Բանաստեղծական այս ժողովածուում երևում է նաեւ մոր

լինի: Հաջորդ՝ «Չլրացված տղերի լուսանցներում» ժողովածուն արթնրվում է մախորդից: Այստեղ զգացվում է բանաստեղծական ձեռքի բարձրություն և նոր հասունություն: Հայկականության նրբերանգներով, հոգու դասնությամբ, դեղերը որդես հոգեւոր վահան ընկալելու տեսնակությամբ՝ նրանք արահետներ են բացում՝ ընթերցողին շատ զգույց տանելով խորհուրդների և խոսքերի նոր աշխարհ, որտեղ միտք ոչ միայն կարգալ է զգալ, այլև՝ լսել:

*Սեմյակս ֆեզարյուր է...
Լուսադեմի խաղաղության մեջ
համբույրները են երգում
անմորմո՛ր սավիղի դեմ...
Լուս է... Ես վերստին
անձայնությունն են հաղորդվում:*

Բանաստեղծը էթիկական շնչով է ներկայացնում հոգուն տեղի ունեցողը,

դուքյան նոր մոտեցումներ ունի հոգեղեն նոր «աղասարաններ» գտնելու առումով, հասկալոթես: Բիր, անաղասելի հարվածներին դիմանալու և հաստատվելու օրջադասություն հաղթում է մեքով հաղթահարելու արթնրակը: Չկա աշխարհում մարդուն իրադեմն օգնելու այլ միջոց, ցավը դարձանելու ավելի մեծ հնարավորություն:

*Կհայլեն ծովի վրայով,
կճախրեն անաղասում,
կարթնանան արեւի վրա,
կգրեն նոր դրամա,
թափառաւորիկ թատերախմբի համար,
կարթնանան, նորից կֆնեն,
նորից կարթնանան...
Ատում են՝ սա միակ ք(ա)նական ճանաղարհն է
աստվածների կայարան հասնելու համար...*

Նարինե Ավագյանի բանաստեղծությունների ներաշխարհը

Մասն դասահական տղեր չեն, այլ նոր սկիզբ հաստատելու, անվերջ հարցումներից հետո մի երանալից իրականություն հաստատելու միջոց, ֆանի որ կորցրածը շատ է, զգածը՝ ֆիչ: Իսկ բանաստեղծի համար երջանկությանը հասնելը սիրելի և սիրելիին նվիրվել է նշանակում: Դա ինֆնարովս ձգտում է, աստվածահաճ գոյ, անձնանվեր մղում:

*Մարգարաւար մանյակ, տղաչ ուլունք լինեն,
Պարանոցը գրկեն, ամուր կրծքիս սեղմեն,
Մի արծաթվող հեֆիաթ, ծորուն մի երգ լինեն,
Հոգուդ սանը արդեն, այնտեղ հավերժ հնչեն...*

կերպարը: Նուրբ սիրով օծված այս երգերը լավաստության մաղթանքներ ու հորդորներ են, լուսե ցանկություններ: Ամանս չէ և հայրենիքի թեման: Բանաստեղծուհին հզոր է ուզում տեսնել իր երկիրը՝ մանկան խնդրով, գյուղացու բազկով, մայրերի աղոթքներով, հայուհու ջիմջ մաքրությամբ ու հայրորդիների ուժով: Հուզառաս են հասկալոթես «Գյունրի», «Երեւանիս», «Արյան կանչը» բանաստեղծությունները: Նա չի ընդունում օտար ակերի ֆաղցրածիք ջրերը, հեռացողների ոտնահետքերը, ընդհանրադես, օտար արմատ, օտար երկրների արեւի ճանաղարհ անգամ:

*Պերճաւունք հմայք օտար ակերի,
Քո սարդոսայնի ցանցով բյուրաթել
Հայոց իմ հոգին երբեք չեն բանի,
Չեն գերի հոգիս, չեն գերեվարի:*
Սակայն այս ժողովածուում ամենաբարձր լարը սիրուն է դասկանում: Այն մեքատե է, անընդհատ ձգվող, անհանգստացնող, հաճելի հուշեր ու դասեր դարձնող: Սերը՝ իր բոլոր արթեցումներով, հմայով, շարունակմամբ ու մոզակականությամբ, հետեւում են հսկում է հերոսուհուն, առանց որի արդեւ էլ չարժե: Թող ցավեցնի, անհանգստացնի, բայց

սալիս դեղերի ընթացքը, հիշում հուզերի, կարոտների ու սղասումների ողջ դասնությունը, վերադրում կրկին, օգնում իր տղերով՝ շարունակում ու ցավը գեղեցկության զգացողությամբ փոխարինելու: Դրան ավելանում են բույրերի, համեմատությունների և երեւակայությունների թափանցումներ, որոնք կենդանի են դարձնում դասերների տղան: Հարուս է Նարինե Ավագյանի բառամեքողության ներկադասակը: Նա հաճախ է երեւան հանում վաղուց մոռացված, բայց հուզաարահայտական նրբերանգներով օժտված բառեր, նաեւ նորաբանությունների փորձ է կատարում: Ժողովածուն հարուս բառազանձ ունի: Բնության գույները միախալվում են մարդկային հոգու հուզաշխարհին, ձուլվում, և այս գունեղ սաղցվածքը ընթերցողը միտք վայելումով ընթերցվի:

*Օրը տղում է լուսաբացի կույս անհոգությամբ...
Բացում են աշտերը՝ ջիմջ՝
Շաղկալոթի ժոյհների դեմ...*

«Չզրկված տղերի լուսանցներում» ժողովածուն բանաստեղծական մեքած-

ժողովածուն տղուրված է սիրո ձայներով: Բանաստեղծի համար Երկիր մոլորակի միջուկը սերն է, այն մեք-միակի հանդեպ ունեցած զգացումները, որոնք ուղղակի ձայնում են ժողովածուում տեղ գտած բազմաթիվ բանաստեղծություններում: Դրանք կարելուր առաջելություն ունեն. մտրել են սալիս սիրո նկատմամբ մեքարթուն և հետեւողական վերաբերմունքի մասին: Մեր բազմաղարյան դոթեգիան հագեցած է սիրո զգացմանը նվիրված բազմաթիվ ֆեթվածքներով: Նարինե Ավագյանի նոր ժողովածուն շարունակում է հայ բանաստեղծության ավանդույթները՝ հուշեղով երջանկությանը հասնելու ամենադոյուրին ճանաղարհը:

Նարինե Ավագյանն այսօր գրական ընթացքի մեջ է: Եվ շատ դարձարթեցնող նրա համար ընթերցողների հետաքրքրությունն իր դոթեգիայի հանդեպ: Սիրով և լավաստությամբ ողողված իր տղերը որքան էլ փոխեն իրենց հունը, ակներև է կարելուր մի փաստ, այն, որ բանաստեղծուհին շարունակում է հայ բազմաղարյան դոթեգիայի լավագույն ավանդույթները:

Հայազգի կինոգործչի մասին

Հոկտեմբերի 15-ին Մոսկվայում վախճանվել է հայազգի կինոգործիչ՝ ռեժիսոր, արձարիչ, դերասան, սցենարիստ, հնչյունային ռեժիսոր, ՌԽՖՍՀ արվեստի վասակավոր գործիչ (1991-ից), ՌԴ ժողովրդական արժիստ (1997-ից) **Ստեփան Ֆիլիպի Պուչինյանը** (Պուչինյան): Նոյեմբերին կլրանար նրա 91-ամյակը: Ծնվել էր Բաթումում: 1950 թվականին ավարտել ՎԳԻԿ-ի սնեսագիտական ֆակուլտետը, այնուհետեւ 1966 թվականին՝ ռեժիսուրայի ֆակուլտետը (3ակով Սեգելի արվեստանոցը): 1950-1964 թվականներին եղել է Մ. Գորկու անվան կինոսուդիայի սնորտնը, իսկ 1964 թվականից նույն կինոսուդիայի ռեժիսորը: Նրա նկարահանած ֆիլմերն են «Պատմություն չեկիսի մասին» (1969), «Հարձակում» (1972), «Ամենագեղեցիկ ձին» (1976), «Ամուսնության օրը

դեմ է ձեքվի» (1979), «Քրեական հետախուզության դեքի կյանքից» (1983), «Մաղամ Վոնգի գաղսնիֆները» (1986), «Հսկաներն օվկիանոսում» (1991, նաեւ կատարել է Գուրգեն Սկրչյանի դերը), «Ոսկե ձկնիկը N ֆաղաֆում» (2010, գլխավոր դերերում՝ Արմեն Ջիգարխանյան և Դմիտրի Խառասյան): Սկարահանվել է 9 ֆիլմում:

Սկարահանվել է 9 ֆիլմում: Ա. Բ.

Նաիր 3ԱՆ

Ցավի, սիրո ու սառաղանջի դոնտե

Այս սարի լրացավ, ինչպես Հակոբ Օ-
սականը կասեր, մեր իրավ բանաստեղ-
ծի, եթե ոչ մեծագույնի՝ Վահան Թեֆե-
յանի ծննդյան 140 ամյակը: Հոբելայնի
առիթով «Թեֆեյան» կենտրոնում մի երե-
կո նվիրվեց Վահան Թեֆեյանին: Թվում
էր, թե բանաստեղծի հոբելյանը դեռ է
մեծ շուքով նվաճել, մանավանդ որ շեղ
հրավիրաճանաչում էին դասրասվել,
վրան էլ գրված՝ «Հայ բանաստեղծու-
թեան իշխանի ծննդեան 140 ամեակին
նուիրուած փառաւոբ հանդիսութիւն»:
Ըստ նախատեսվածի՝ երեկոյի գլխավոր
բանախոսը դեռ է մեծագույնի նախա-
րար Լիլիթ Մակունցը լինելու: Մա ելույթի
թեման էր՝ «Վահան Թեֆեյանի վերա-
դարձը նորակալի Հայաստան»: Սա-
կայն նախարարն առհասարակ չհերկա-
յացավ «մեծաւոբ հանդիսութեանը»: Ե-
րեկոն մեծ մասամբ հիմնված էր լուրսա-
հայ Սիլվա Կոմիկյանի ասմունքի վրա:
Այնուհետև սղավորութիւն էր, կարծես
Թեֆեյանի հոբելյանը նվաճում էր զուտ
դասականութիւն կատարելու, ինչ-որ
մեկին հասկանալիութիւն ներկայացնելու
համար, ոչ թե մեծ բանաստեղծի իշխա-
նակին հարգանքի տուր մասուցելու ին-
նաբովս ձգտումով: Մինչդեռ Վահան Թե-
ֆեյանն, անկասկած, եւ շատ ավելին է
արժանի: Մեկ այլ ազգ մեծ մեծագույն
կան, հասարակական գործիչ, փիլիսոփա
ու դոնտե ունենալու դեպքում մա հոբելյա-
նը համաժողովրդական տոնի կվերածեր,
առիթը կօգտագործեր մա ստեղծագործու-
թիւնը մեկ անգամ եւ համահոշակալելու
եւ սարածելու համար:

Վահան Թեֆեյանին նկատեցին դեռ դա-
րասկզբին. առաջին ժողովածուն՝ «Հո-
գեր», չի կարելի ասել, թե շուքալից
մուտք ունեցավ գրական աշխարհում,
բայց հեղինակի համար խոստումնալից
սկիզբ եղավ: 1914-ին Թեֆեյանը հրատա-
րակեց երկրորդ ժողովածուն՝ «Հրաւիր
հարութիւն» գիրքը, որտեղ խոսում էր հա-
յոյթան բարձրացման, կատարելագոյն
մասին: Թեֆեյանն առաջիններից մեկն
էր, որ կանխագուշակեց Մեծ եղեռնը,
մոռալ, ողբերգական աղաքան, որ սղաս-
վում էր արեւմտահայոյթանը:

Թեֆեյանը դարձավ կաղող օղակ ան-
հետաճող սերնդի՝ արեւմտահայ դոնտեի-
յի եւ սփյուռքահայ բանաստեղծութեան
միջեւ: Այն ավանդները, որ Թեֆեյանը բե-
րեց սփյուռքահայ գրականութիւն, սերունդ
էին արեւմտահայ դոնտեից եւ մեծա-
մասն մոտաստեցին սփյուռքահայ գրակա-
նութեան դիմագծի ձեւավորմանը: Այն, որ
հետո մեծ ունեցան սփյուռքահայ շուք-
ալի բանաստեղծներ, մեծ մասամբ դար-

սական եմ Վահան Թեֆեյանին: Նա
նաեւ կուսակցական գործունեութիւն է
ծավալել հրատարակարի ու խմբարի
ծանր աշխատանք է կատարել, հասարա-
կական-հաղափական կենսագրութեանը
բանաստեղծ է, որի համար, սակայն, գրա-
կանութիւնը, մեծագույնը վեր էին բոլոր
կուսակցութիւններից ու հաղափական
ժառանգից: Ու դեռ է գալով մեզ՝ լավ օ-
րից չէ, որ գրողները, արվեստագետները
կուսակցական գործիչներ էին դառնում.
Նաեւ արեւմտահայ գրող էր ինչպէս վեր-
ցում հաղափական, ազգային, դոնտեական
խնդիրների ծանրութիւնը եւ իրենց կոչու-
մից բացի, սփյուռք էին ներգաղթել ոչ
ստեղծագործական գործընթացներում:
Այդպէս էլ Թեֆեյանը: Ինչպէս դաճակա-
ցական Մուսեղ Իշխանին, այնպէս էլ
ճանկավար Վահան Թեֆեյանին կուսակ-
ցական լինելը չի խանգարել մեծ մարտ,
անաղաղ գրող ու անկաշատ մեծագույն
կան: 1945-ին Թեֆեյանը մահացավ,
բայց մա գրական արժեքները ժառանգու-
թիւն թողեց՝ բանաստեղծութիւնների 5
ժողովածու, արձակ գործեր, թարգմանու-
թիւններ, հուշեր:

Վերջերս Պոլսի «Ժամանակ» օրաթերթի
խմբագրութիւնը «Երկու դարիս» խորագ-
րով հրատարակեց մա հուշագրութիւններ-
ը: Այդ գրվածքների հետեւում կանգնած է
ծանր մանկութիւն աղաքան բանաստեղծը,
որը հետո ճաշակեց նաեւ եղեռնի ողբեր-
գութիւնը: «Ես մի միտք մեզ է ասել, որը
միտքեց շարժի մեր գրականագետների
զայրոյթը. ցեղասղանութեանը զոհ գնա-

ցած մեր մեծագույնները շատ ավելի
բախտավոր էին, քան Վահան Թեֆեյանը,
որ ողջ մնաց: Նա ամենամեծ ընկեր-
ոջ՝ Արիար Արիարյանի նկատմամբ
մահափորձ կատարեց, մա մարմինն
ամփոփվեց Եգիպտոսում: Կարճ ժամա-
նակ անց կորցրեց մյուս մեծ ընկեր-
ոջ՝ երգիծարան Երվանդ Օսյանին: Ու
դրանից հետո Թեֆեյանը գրական կյան-
քում մնաց մեծ մեծակ: Ուսուցչութիւն
անելով, հայ որբերին հավաքելով, մոր
բանաստեղծութիւններ գրելով՝ մա ամ-
րացնում էր հայ գրականութեան արյու-
նասար անոթներից մեկը՝ արեւմտահայ
բանաստեղծութիւնը: Եվ դասական
չէ, որ Հովհաննէս Թումանյանն ու Վա-
հան Թեֆեյանը գրեթե միաժամանակ՝
մի քանի տարի արթնութեանը, գրեցին
«Լուսավորչի կանթեղը»: Երկու հայ մե-
ծերն իրենց բանաստեղծութիւններում
որոնում էին հայոց լուսավոր աղաքայի
շուքը: Որոնում էին, հիասթափվում
էին, սառաղանջ էին, բայց հավաստ
էին այդ աղաքային»,- Վահան Թեֆեյա-
նի մարդկային սառաղանջների ճանա-
դարին այսպէս բնութագրեց գրականա-
գետ Սեօր Մրադիանյանը:

Վահան Թեֆեյանի բանաստեղծութիւն-
ների սակ մեծ սիրով ու դասականութե-
անը կատարող երկրորդական ցանկա-
ցած մեծ բանաստեղծ: Թեֆեյանը, հիւր-
վի, մեծ դոնտե է, մա դեռ լիարժեք չէ
ճանաչում, լիարժեք չէն արժեւորել ու
գնահատել. գրականագետներն այս կար-
ծիքն են:

Հովհաննէս Թումանյանը գնահատում
էր բոլեւիկներին միայն այն դասաղաքով,
որ մա մեծ օրով վերջապէս հնարավոր
ութիւն ունեցավ հանգիստ մտել գրասե-
ղանի առաջ եւ իր գործով զբաղվել: Հոն-
նոսի, Թեմզայի, Սեմայի արժեքներ մեր բա-
նաստեղծները թափառում էին եւ ստեղծա-
գործում, լեզու, միտք կերտում, դասաղաքում
ու ամրացնում հայերենը: Կիողոսում,
Ֆրանսիայում, Եգիպտոսում, Պոլսում ու
Լիբանանում թափառում էր Վահան Թե-
ֆեյանը եւ ստեղծում մեր նորայ բանաս-
տեղծութիւնը: Դա խարսխված էր սիրո,
նվիրումի, երկաթյա կամփի վրա: Վահան
Թեֆեյանի համար հոգեւոր արժեքները,
մեծագույնը, ազգային գաղափարները, ար-
ժանապատեւութիւնը բարձրագույն դիրք-
ում էին, բայց մա ցավ էր աղաքան հայ բա-
նաստեղծի, երաժշտի, առհասարակ մե-
ծագույնի համար, որովհետեւ տեսնում էր,
թե մա մեծ ինչ սառաղանջով էին ստեղծա-
գործում, սոցիալական ինչ գրվածքների
մեջ էին: Այդ ցավից էլ ծնվել է մա թեա-
վոր խոսքը. «Ուսանալորը կուսվի»:

Յակոբ ՄԻԶԱՅԵԼԵԱՆ

Անծանօթ Թեֆեյանը

- Թափս, ազա՞ճ է:
- Ո՞ր եմ գնում:
- Թեֆեյան կեղոն:
- Ո՞րտեղ ա:
- Խանձեանի վրայ:
- Խանձեանի ո՞ր մասը:
- Շախմատի դալախի մօտ:
- Եղաւ: Ի՞նչ կենտրոն ա:
- Մեծագույնը, գրական, գե-
ղարուեստական, անունն յայ-
նի է չէ, Թեֆեյան:
- Ո՞վ է:
- Ինչպէ՞ս թէ ով է, հայ բանաս-
տեղծութեան իշխանն է: Չէ՞ս
լսած անունը:
- Չէ, որտեղից լսեմ:
- Դուն մինչեւ ո՞ր դասարան
դոնտե գացեր ես:
- Տասերորդ:
- Այդ ամբողջ սարիներն գրա-
կանութեան դասերն մեջ Թե-
ֆեյանի անունին չէ՞ս հանդի-
ղած:
- Չէ:

Վարդեգի ու իջայ մեծնայնէն, փչ
մը զարմացած, փչ մը բարկացած:
Ըլլալի՞ր բան է, Հայաստանի դո-
նտեներն մեջ Թեֆեյանը չէ՞ն ծա-
նօթացներ:

Վարդը հազիւ 35 տարեկան ե-
րիտասարդ մըն էր, ուրեմն դոնտեի
սասնամեայ ընթացքը աւարտած
ըլլալու է քան սարի առաջ, այ-
սինն Հայաստանի վերանկախա-
ցումն էս:

Խորհրդային սարիներն Հայաս-
տանի մեջ կարգ մը հայ գրողներ, ե-
թէ ոչ սեւ ցանկի վրայ, զոնէ լու-
սանցի վրայ էին, սակայն անոնց
մեջ Թեֆեյանը ըլլալը կասկածելի
է, անհաւաստի, ոչ մէկ դասաղաք:
Պիտի փորձեմ ստուգել:

Սակայն, հակառակ մոր օրերն
արեւմտահայ շատ մը գրողներու
«վերադարձը» Հայաստանի տղա-
րաններն ու գրախանութներն
ողջունելով հանդերձ, անոնց հան-
դեղ ընդհանուր անարթութիւն
մը դեռ զգալի է, յատկապէս դոնտե-
ական դասագիրքերու մեջ, ինչպէս
նաեւ փողոցներու անուանակո-
չումներն մեջ, ուր ակնառու կեր-
պով, գլխաւոր փողոցներն դա-
րապային, առիւծի բաժինը տրուած
է արեւելահայ գրողներն՝ Թումա-
նյան, Տրեան, Չարեմը, Նալույն-
սեան, Իսահակեան, Պոռոբեան եւ
այլն: Միայն Պարոնեանը բացա-
ռութիւն է, թէւ դոնտեներ եւ ա-
րուարձաններու մեջ ալ հաւանա-
բար կան արեւմտահայ որոշ գրող-
ներու անուններով կոչուած փո-
ղոցներ:

Եթէ համայն հայութեան միակ
հայրենիքը մերկայ Հայաստանն է,
ուրեմն համայն հայութեան բոլոր
ժողովուրդն ալ մոյն աչքով դէպ
է դի-
տուին եւ մոյն իրաւունքները դէպ
է վայելեն: Ժամանակն է, որ արեւմ-
տահայ անթիւ գրողներ, մատուա-
կաններ, արուեստի եւ գիտութեան
մարդիկ յետմահու հայրենադար-
ձուին, որպէս անուն եւ յուշարձան,
որպէս սերունդներ ճանչնան զի-
րենի եւ լիցաւորութիւն անոնցմով:

Մեր մեծերն, մասնաւորաբար
Եղեռնի զոհերն՝ Վարուժանի,
Սիւսանի, Զոհրապի, Սեւակի
եւ միւսներն հնագուրանը միայն
Յեղատղանութեան թանգարանը
թող չըլլայ, անոնք մեզի հետ թող
աղաքան երեւանի փողոցներն ու
դոնտեներն մեջ նաեւ:

Օֆանա Միրզոյանի մանկութիւնը խա-
թարկած է եղել հակամարտութեան մթնոլոր-

Հանդիպում Օֆանա Միրզոյանի հետ

Տի առանձնահասկութիւններով: Կարողա-
նալով փախուստ տալ Բաքուի ջարդերից,
ընտանիքի հետ հաստատուել է Մ. Նահանգ-
ներում, որտեղ կինոարտադրութիւնն է ըն-
տել որպէս մասնագիտութիւն:

«Detroitisit.com» առցանց լրատվամիջո-
ցի աշխատակից ՍԿ Անրիէթը Դեռոյթի
«Օլոման» սրճարանում հանդիպելով
մա՞ն՝ մոտ երկու ժամ զրոյցել է մա հետ եւ
բացահայտել որոշ մանրամասներ:

Ասում է կեղծավորութիւնը: Գնահատում
հետաքրքրութիւնը: Սիրում է երաժշտու-
թիւն լսել եւ միաժամանակ դաշնակ: Հա-
կառակ երիտասարդ սարիքին, արժանացել
է մի շարք մեծանակների միջազգային կի-
նօփառաստեղծում, ինչպէս օրինակ Կլեմ-
ման Ֆերանի (Ֆրանսիա), Կամերիմաժի
(Լեհաստան) եւ Դոկուֆեստի (Կոստով)
փառաստեղծում: Նա «140 դրամ» կարճա-
մետրաժ ֆիլմը Իզմիրի (Թուրքիա) կինօփա-

ռաստում նվաճել է առաջին տեղը որպէս
«Լավագույն միջազգային կարճամետրաժ
ֆիլմ», Կանադայի «Pomegranate» փա-
ռաստում արժանացել «Հասուն նշանա-
կութեան» եւ գնահատվել Ամերիկայի «ICG
նորահայտ կինոգործիչների» միութեան
կողմից: Ծանաչված կինոնորմալ Ասում
Էդոյանն այդ ֆիլմը ներառել է Ֆրիբուրգի
միջազգային կինօփառաստեղծութեան (Շվեյցա-
րիա) իրեն վերադարձած «Սփյուռք»: Ասում
Էդոյանն ու Հայաստանը՝ բաժնի ֆիլմերի
ժողովուրդը:

Միրզոյանի «Abysm» (Հորձանոս) վեր-
նագրով առաջին գեղարվեստական ֆիլմը
Լոկառնոյի միջազգային կինօփառաստ-
ում (Շվեյցարիա) ստացել է «Open Doors
Award» մրցանակը: Ներկայիս աշխատում
է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան
նվիրված վավերագրական ֆիլմի վրա:
Նախաձեռնող է եւ վճռական: Վ. Յ.